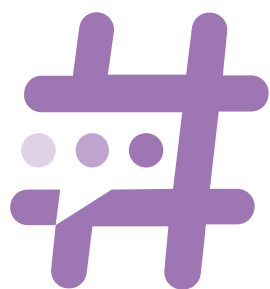


ЖИВІ ПИСЬМЕННИКИ ДОШКІЛЛЯ



УКРАЇНСЬКИЙ
ІНСТИТУТ
//КНИГИ

*Дошкільнє
виховання*



**ЖИВІ
ПИСЬМЕННИКИ
ДОШКІЛЛЯ**

Дошкільнє
виловання

УКРАЇНСЬКИЙ
ІНСТИТУТ
//ШКНИГИ



2021

Автори:

Марія Артеменко, Ганна Беленька, Наталія Бонь,
Наталія Гавриш, Галина Джемула, Тетяна Єрмішкіна,
Юлія Журлакова, Марія Кирик, Ольга Мельник,
Ганна Музика, Тетяна Небесна, Ганна Остапенко,
Руслана Острань, Анна Тристан, Олена Хартман,
Наталія Шалда

#Живі письменники: дошкілля — спільний проєкт всеукраїнського науково-методичного журналу “Дошкільне виховання” та ДУ “Український інститут книги”.

Ця всеукраїнська інформаційно-просвітницька тематична акція з підтримки дитячого та підліткового читання, що охоплює сферу дошкільної освіти, є частиною масштабного проєкту **#ЖивіПисьменники**, покликаного ознайомити суспільство із сучасними українськими літературними творами для дітей.

У посібнику представлено 10 сучасних українських книжок для дітей 3–6 років і рекомендаційні матеріали для роботи з ними в дитячому садку та в родині.

Матеріали посібника стануть у пригоді вихователям, вихователям-методистам, практичним психологам, музичним керівникам, інструкторам з фізкультури, що працюють у закладах дошкільної освіти, а також батькам дошкільнят. Посібник буде корисним для студентів та викладачів педагогічних коледжів та вишів.

ЗМІСТ

Передмова	4
Сучасна українська література для дітей: короткий екскурс	8
Як обирати книжки, що розвивають	10
Виховуємо майбутнього читача: сучасні підходи до роботи з книжкою в дитсадку	13
КНИЖКИ-КАРТИНКИ	15
Саша Орлова. Гарбузова відпустка. Pumpkin Holiday	16
ВІММЕЛЬБУХИ	33
Інна Руда. Новорічні канікули	34
ВІРШІ	51
Катерина Міхаліцина. Слідопитенята	52
Сашко Дерманський. Чудернацькі вірші	70
Леся Мовчун. Панда любить мандрувати	86
КАЗКИ ТА ОПОВІДАННЯ	105
Олеся Мамчич. Ким працюватиме Яся	106
Іван Малкович, Софія Усс. Велике місто, маленький зайчик, або Мед для мами	122
Оксана Драчковська. Зайчик-нестрибайчик та його смілива мама	136
ПІЗНАВАЛЬНА ЛІТЕРАТУРА	153
Ангеліна Журба. Таємне життя комах	154
КНИЖКИ-АБЕТКИ	173
Олена Забара. Абетка з секретом	174
Післямова	187
Корисні посилання	188
Перелік рекомендованих книжок сучасних українських авторів для дітей дошкільного віку	190

ПЕРЕДМОВА

Дошкільне дитинство — саме той час, коли варто розпочинати залучення юної особистості до світу книги. У цьому віці йдеться ще не про навчання дітей читати, а насамперед про формування пізнавального інтересу до цього процесу, уміння та бажання працювати з книжкою, **виховання культури читача**. Ці завдання визначені і в Базовому компоненті дошкільної освіти (Державному стандарті дошкільної освіти України).

Попри це чинні освітні програми не передбачають ознайомлення дошкільнят із творчістю сучасних українських письменників. Твори, які пропонуються для вивчення, написані десятки років тому, і деякі з них морально застаріли. Нове покоління потребує сучасних героїв, якими можна захоплюватися, яких хочеться наслідувати і разом з якими кортить поринути в казкові пригоди. Цибуліно, Чебурашка, Незнайко та інші, що їх педагоги досі “запрошують” на заняття і свята, не знаходять емоційного відгуку в дітей. Їхнє місце займають персонажі мультфільмів, здебільшого зарубіжних, і не завжди вони є носіями тих цінностей, які ми прагнемо сформувати в малечі. Сьогодні на свята приходять Маші з ведмедями, Губки Боби, посіпаки... Нерідко педагоги звертаються й до знайомої їм з дитинства російської літератури. Тож коло читання в дошкільній потребує оновлення та розширення за рахунок найяскравіших сучасних українських творів.

Нині в Україні видається доволі багато якісної дитячої літератури. Її персонажі симпатичні, кумедні, а сюжети близькі та зрозумілі маленьким українцям. У цих творах малята впізнають себе та своїх однолітків, а ситуації нерідко нагадують події з їхнього життя. Читаючи таку літературу з дітьми, дорослі не мають потреби додатково давати “історичні довідки” чи пояснювати застарілі поняття, а отже, ніщо не заважає безпосередньому емоційному сприйняттю.

Не відкидаючи цінності класичних вітчизняних творів для дітей, а також якісних зарубіжних зразків, ми прагнемо **розширити коло читання** українських дошкільнят, їхніх батьків та педагогів.

Це важливо також і з огляду на те, що, відповідно до Концепції “Нова українська школа”, ознайомлення дітей із творами сучасних українських письменників розпочинається вже з першого класу. Тож аби і маленькі учні, і їхні батьки були готові до сприйняття новітніх форм та художніх образів, не лякалися їх, варто здійснити своєрідну пропедевтичну роботу ще в дитсадку.

Для того, щоб вихователі почали читати дітям такі твори, їм потрібні ефективні методичні інструменти для роботи, які відповідають чинним програмам, вимогам Стандарту і практичним потребам. Саме їх ми і пропонуємо в цьому посібнику.

Це видання є частиною Всеукраїнської акції **#ЖивіПисьменники** — масштабного проєкту, покликаною ознайомити юних читачів із сучасними літературними творами для дітей. В основі ідеї проєкту лежить думка про те, що письменники мають бути **живі** — адже і діти, і батьки здебільшого сприймають літературу як щось “старожитнє”, далеке від життя, щось, що належить минулому.

До роботи над матеріалами посібника ми залучили досвідчених та авторитетних фахівчинь у галузі дитячої літератури й дошкільної педагогіки і психології.

Хто обирав книжки?

Наталія Гавриш, доктор педагогічних наук, професор — головна наукова співробітниця лабораторії дошкільної освіти і виховання Інституту проблем виховання Національної академії педагогічних наук України. Співавторка Базового компонента дошкільної освіти — Державного стандарту дошкільної освіти (2021), багатьох освітніх програм для закладів дошкільної освіти. Членкиня редколегії всеукраїнського науково-методичного журналу “Дошкільне виховання”. Авторка близько 400 наукових та науково-методичних праць; підручників з літературного читання для учнів початкової школи; підручника для ВНЗ “Методика організації художньо-мовленнєвої діяльності”.

Олена Хартман, кандидат психологічних наук — старша наукова співробітниця лабораторії психології дошкільника Інституту психології імені Г. С. Костюка Національної академії педагогічних наук України. Учасниця спільного проєкту Європейського Союзу і Представництва Дитячого Фонду ООН (ЮНІСЕФ) в Україні “Вчимося жити разом” (2016). Співавторка проєкту “Впевнений старт” (освітні програми та навчально-методичне забезпечення), авторка понад 100 науково-практичних публікацій в галузі дитячої психології.

Марія Артеменко — дитяча письменниця, експертка проєкту “VagaBooks. Простір української дитячої книги”, літературна оглядачка, методистка Лабораторії дитячого читання НЦ “Мала академія наук України”. Авторка і ведуча ютуб-каналу “Творча Читальня”.

Ганна Остапенко — креативна директорка видавництва “Світич”, головна редакторка дитячого журналу “Джміль”, авторка підручників “Я досліджую світ”, “Українська мова та читання” для НУШ, учителька-методистка альтернативної школи “Соняшник” м. Києва, тьюторка, ведуча міжнародних сімейних проєктів.

Анна Тристан — практична психологиня Інклюзивно-ресурсного центру м. Пирятина Полтавської області. Довгий час була директоркою Пирятинського ЗДО № 5 “Сонечко”, де започаткувала авторський проєкт із популяризації книгочитання та буккросинговий рух.

Як відбувався відбір?

Спершу було сформовано довгий список зі 100 книжок, написаних українською мовою сучасними українськими письменниками для дітей 3–6 років. До нього ввійшли видання, відібрані шляхом аналізу новинок дитячої літератури від українських видавництв, списків призерів літературних конкурсів та премій (“Дитяча книга року ВВС”, “Найкраща дитяча книжка Форуму видавців”, “Топ БараБуки” та ін.), рекомендованих переліків літератури, розміщених на сайтах бібліотек, а також запропоновані Українським інститутом книги.

До короткого списку робоча група фахівців обрала **10 книжок** — саме така кількість органічно доповнить завдання чинних освітніх програм і не призведе до перевищення гранично допустимого навантаження на дітей.

Нам важливо було представити різні види дитячих книжок. Тому до посібника ввійшли книжки **6 категорій**: книжки-картинки — 1 позиція; віммельбухи — 1 позиція; збірки віршів — 3 позиції; казки та оповідання — 3 позиції; пізнавальна література — 1 позиція; абетки — 1 позиція.

Фахівці оцінювали книжки в кожній категорії за такими **критеріями**:

- 1) важлива й актуальна для дітей 3–6 років тематика;
- 2) висока літературно-художня цінність творів;
- 3) відповідність текстів та ілюстрацій віковим особливостям дошкільнят;
- 4) значний виховний і розвивальний потенціал творів;
- 5) художньо-естетична цінність (привабливий дизайн, оригінальність оформлення тощо);
- 6) відсутність книжки у рекомендованих списках найпоширеніших чинних освітніх програм для закладів дошкільної освіти;
- 7) наявність у книгарнях, бібліотеках чи на сайтах видавництв;
- 8) відсутність проявів прямої дискримінації у формі стереотипів, ксенофобії, ейджизму, андро- та етноцентризму, сексизму тощо.

У посібнику представлені книжки, які отримали найвищі сумарні бали.

Хто розробляв матеріали?

Команда науковців та методистів

Марія Артеменко — дитяча письменниця, експертка Простору української дитячої книги “БараБука”, методистка лабораторії дитячого читання Малої академії наук України, авторка і ведуча ютуб-каналу “Творча Читальня”.

Олена Хартман, кандидат психологічних наук — старша наукова співробітниця лабораторії психології дошкільника Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України.

Наталія Гавриш, доктор педагогічних наук, професор — головна наукова співробітниця лабораторії дошкільної освіти і виховання Інституту проблем виховання НАПН України.

Ганна Беленька, доктор педагогічних наук, професор, співавторка освітньої програми для дітей від 2 до 7 років “Дитина”.

Команда педагогів-практиків

Наталія Шалда — вихователька-методистка ЗДО № 1 “Дзвіночок” м. Шостки Сумської обл.

Анна Тристан — практична психологиня Інтегровано-ресурсного центру м. Пирятина Полтавської обл.

Марія Кирик — дитяча психологиня, нейропсихологиня, педагогиня, тренерка Асоціації дитячих центрів України, авторка ютуб-каналу “Майстерня дитячого розвитку”, м. Київ.

Руслана Острань — педагогиня, м. Умань Черкаської обл.

Ганна Музика — вихователька ЗДО № 18 м. Умані Черкаської обл.

Тетяна Єрмішкіна — директорка ЗДО № 7 “Джерельце” м. Тернівки Дніпропетровської обл.

Галина Джемула — педагогиня, учителька-методистка, м. Київ.

Наталія Бонь — дитяча письменниця, практична психологиня ЗДО “Струмок” м. Золотоноші Черкаської обл.

Команда редакції журналу “Дошкільне виховання”

Юлія Журлакова — головна редакторка всеукраїнського науково-методичного журналу “Дошкільне виховання”, шеф-редакторка журналу “Палітра педагога”, редакторка дитячого журналу “Джміль”, підручників і зошитів для НУШ.

Ганна Остапенко — креативна директорка видавництва “Світич”, головна редакторка дитячого журналу “Джміль”, авторка підручників для НУШ.

Ольга Мельник — головна редакторка журналу “Палітра педагога”, методист із дошкільної освіти з багаторічним стажем.

Тетяна Небесна — редакторка журналів “Дошкільне виховання”, “Палітра педагога”, “Джміль”, підручників і зошитів для НУШ.

Як користуватися посібником?

Цей посібник — ваш путівник у світ сучасних дитячих книжок українських письменників. У ньому ви знайдете поради щодо того, як читати дошкільникам з максимальною користю для їхнього розвитку, й отримаєте практичні матеріали за змістом книжок, які зможете впровадити в роботу зі своїми вихованцями.

Аналогічно до поданих матеріалів ви можете розробляти власні, на основі інших творів, наприклад, тих, що перелічені в довгому списку в кінці посібника.

До кожної книжки розроблено **6 блоків рекомендаційних матеріалів** — рубрики, які полегшують користування посібником.

1. Презентація книжки містить коротку анотацію, знайомить із персонажами, а також з авторами — людьми, які написали та проілюстрували видання.

2. Коментар психолога акцентує увагу на вікових особливостях сприйняття книжки, можливостях розкриття дітям порушеної у творі непрості теми (інакшість, інклюзія, страхи, небезпеки світу тощо), а також пропонує приклади форм роботи з дітьми, які може організувати практичний психолог у дитсадку.

3. Методичний коментар розкриває освітній потенціал книжки, особливості ознайомлення з твором дітей різних вікових груп, можливості його використання в освітньому процесі.

4. Практичні розробки — це приклади організації різних форм роботи з дітьми, як-от освітні ситуації, ігри, руханки, проблемні ситуації, майстерки тощо.

5. Освітній простір — рубрика, у якій подано ідеї щодо оформлення освітнього простору, що сприятиме більш глибокому зануренню дітей в атмосферу твору, його емоційному проживанню та осмисленню, а також створюватиме додаткову мотивацію для подальшої роботи з книжкою.

6. Разом з родиною — розділ, у якому автори посібника запропонували корисні поради для батьків дошкільнят, а також готові розробки різноманітних заходів за мотивами творів, які можна провести із залученням родин вихованців.

Сподіваємося, що цей посібник стане в пригоді вихователям, вихователям-методистам, практичним психологам, музичним керівникам та батькам — усім тим, від кого залежить залучення юного покоління до книгочитання.

Щиро ваша
команда журналу “Дошкільне виховання”

СУЧАСНА УКРАЇНЬСЬКА ЛІТЕРАТУРА ДЛЯ ДІТЕЙ: КОРОТКИЙ ЕКСКУРС

Галина Ткачук,

письменниця та літературознавиця

За тридцять років незалежності України, попри те, що обставини не завжди були для цього сприятливими, сформувалася і виросла **оригінальна національна література для дітей** та підлітків. Зокрема вийшло друком стільки якісних видань для дошкільників, що дорослі, які знаються на книжках цієї вікової категорії, можуть дібрати книжку для унікальних читацьких потреб кожної дитини. І хоч досі абсолютну більшість таких видань на полицях бібліотек та книгарень складають перекладні твори, українська дитяча література також виробила цілий спектр жанрів, тем, форматів та авторських голосів, звернених саме до читача-дошкільника.

Відтак великим завданням популяризації дитячої літератури є надихнути важливих для кожної дитини дорослих — батьків, вихователів, бібліотекарів, учителів — стати “адвокатами” української дитячої книжки, зорієнтувати їх у тому, як читати, обговорювати, навчати і організовувати дитяче дозвілля із сучасними українськими книжками.

Свідченням визнання надзвичайної важливості перших книжок, видань, орієнтованих саме на дошкільця, стало потрапляння **легендарної “Абетки” за редакцією Івана Малковича** з ілюстраціями Костя Лавра до списку “30 знакових книжок нашої Незалежності”, складеного на основі читацького голосування в рамках Всеукраїнської інформаційно-просвітницької акції до 30-річчя Незалежності України, організованої Українським інститутом книги.

Це видання репрезентує не лише книжки-абетки і поетичні книжки для найменших, велике розмаїття яких спостерігаємо в останні тридцять років. “Абетка” є також однією з перших українських книжок-картонок, специфічного “малючкового” формату. Сьогодні цей формат в українській дитячій літературі втілює найцікавіші світові тенденції. Наприклад, **інтерактивність** — коли книжка, завдяки картонним клапанам, є водночас творчою і пізнавальною іграшкою (до таких належить “Міняймося хвостами” Світлани Дідух-Романенко). Або здатність розповідати історію зовсім без слів, за допомогою ілюстрацій (такими “мовчазними книжками” є серія про Кучерявих Мар’яни Прохасько).

Сучасні українські автори та ілюстратори не лише намагаються бути в курсі світових тенденцій дитячої літератури, а й активно впливають на формування цих тенденцій. Звісно ж, говорячи про найпомітніших у сучасній світовій дитячій літературі українських митців, варто назвати Андрія Лесіва та Роману Романишин, учасників творчої майстерні “Аграфка”. Їхні нагороди та відзнаки на книжкових виставках і конкурсах в Італії, Франції, Китаї красномовно свідчать про те, що **українські книжки-картинки цікаві для світу**. “Аграфка” не лише репрезентує світову тенденцію надзвичайно творчих та оригінальних пізнавальних книжок-картинок (“Голосно, тихо, пошепки”, “Я так бачу” та інші), не тільки

демонструє, як чудово сучасні художні підходи та техніки можуть утілюватися саме у книжці-картинці, а й є частиною світового тренду — появи *ілюстраторів*, тобто авторів та ілюстраторів в одній особі.

У сучасній світовій дитячій літературі саме книжка-картинка є, напевне, найпопулярнішим форматом. (І в його межах, до речі, часто постають твори не лише для дошкільнят та молодших школярів.) Однак найважливішим, напевно, залишається те, що за допомогою цього формату з юними читачами можна обговорити надзвичайно важливі питання. Зокрема сучасні автори шукають і знаходять саме ті слова та образи, які презентували би для юних читачів **складні й неоднозначні теми**. Як приклад варто згадати такі книжки: “Війна, що змінила Рондо” творчої майстерні “Аграфка” (тема війни та змін, які вона несе), “Моя Ба” Тані Стус (любов до найстарших членів родини, ставлення до старості та смерті), “Скриня” Катерини Єгорушкіної (наші традиції й трагічні сторінки історії).

Іншим надзвичайно важливим завданням є показати у книжці світ сучасної дитини, відобразити весь величезний **спектр дитячих емоцій, захоплень, проблем** і завдань на шляху до зростання та дорослішання. У творах сучасних українських письменників, власне Живих Письменників, юні читачі можуть зустрітися із собою і впізнати себе у багатьох важливих ситуаціях: стосунки друзів та братів-сестер із різними темпераментами (“Сусідки” Олександри Дорожовець, “Моя найтихіша книжка” Галини Ткачук), дитяче переживання сварок між батьками (“Суперклея для вази” Ольги Купріян), відповідальність за домашніх улюбленців (“Історія, яку розповіла Жука” Грасі Олійко, “Фея сховалася” Валентини Вздульської, “Котохатка” Галини Вдовиченко), звичайна-незвичайна прогулянка (“Із равликом на прогулянці” Оксани Луцевської), дитяча уява та магія спільної гри (“Піратський маршрут” Галини Малик, “Про трьох відважних лицарів” Анни Третьак), нелегка справа опанування власних емоцій (“Чорне море, синій кит” Оксани Кротюк, “Титепетль сердиться” Ані Хромової) тощо.

Важливо, що у книжках для найменших з’являються **оригінальні герої**, яких упізнають і люблять діти-читачі. Це, наприклад, Старий Лев із “Казки про Старого Лева” Мар’яни Савки та чарівні туконі, герої серії книжок Оксани Були. До речі, саме туконі є частиною світового тренду персонажів, які без зайвого дидактизму та повчальності формують у нового покоління екологічне мислення.

Про сучасну українську дитячу літературу хочеться говорити саме так — **тенденціями та списками** літератури, а не лише згадуванням окремих вдалих книжок. Саме тому Проєкт підтримки дитячого читання “ВагаBooks” щороку в грудні оприлюднює розлогий список найкращих дитячих, підліткових та родинних видань року. А Всеукраїнська акція #ЖивіПисьменники у своїх численних проєктах має на меті популяризувати національну дитячу літературу в усьому її розмаїтті, дати можливість бути поміченими якнайбільшій кількості творців сучасної української дитячої книжки, а кожному читачеві — шанс знайти свого героя, свою історію, свого Живого Письменника.

ЯК ОБИРАТИ КНИЖКИ, ЩО РОЗВИВАЮТЬ

Олена Хартман, кандидат психологічних наук,
старша наукова співробітниця лабораторії психології дошкільника
Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України

Чим маємо керуватися, добираючи видання для книжкового куточка дитсадка та домашньої бібліотеки? Насамперед потребами й інтересами дитини. А ще варто уникати жанрової одноманітності, застарілого “репертуару”, що не відповідає зацікавленню сучасних дошкільнят, подбати про вікову відповідність видань, представленість творів українських авторів.

Аби допомогти батькам і педагогам не розгубитися в морі сучасних видань для дітей і обирати серед них ті, що якнайкраще задовольняють різноманітні потреби дошкільнят, ми розробили зручні критерії, які й пропонуємо вашій увазі.

Критерії відбору книжок

Друкарське виконання

- Розмір, формат, вага, щільність паперу такі, що дитина фізично здатна втримати книжку в руках, гортати сторінки (не пошкоджуючи їх), рухати змінні деталі / відкривати віконечка / відривати та наклеювати наліпки тощо.
- Відсутній різкий запах фарби.

Художнє оформлення

Молодша група (4-й рік життя)

- Книжка кольорова.
- Малюнки та зображення реалістичні, упізнавані, складаються з великих деталей, інколи схематичні.
- Витримано “дитячу” техніку виконання ілюстрацій.

Середня група (5-й рік життя)

- Книжка кольорова.
- Малюнки та зображення реалістичні, упізнавані, можуть містити дрібні деталі, непомітні на перший погляд (тобто потребують пролонгованого сприйняття).
- Крім основного зображення (персонажів), є об’єкти на тлі.
- Ілюстрації сюжетні, відображають зміст подій твору.
- Можливі змішані техніки виконання ілюстрацій (фарби, олівець, колаж тощо).

Старша група (6-й і 7-й роки життя)

- Книжка кольорова, чорно-біла або двоколірна.
- Малюнки та зображення реалістичні, упізнавані, містять дрібні, приховані деталі (тобто потребують пролонгованого сприйняття).
- Ілюстрації полісюжетні (до них можна поставити запитання: “Що тут відбувається?”, “А що ще тут відбувається?”).

- Можливі змішані техніки виконання ілюстрацій, а також сучасні техніки поліграфічного оформлення книжок (наприклад, коміксові історії, поп-арт, графіті тощо).

Розвивальний ефект

Молодша група

- Збагачення життєвого досвіду дитини образами навколишньої дійсності “про все на світі”.

Середня група

- Збагачення життєвого досвіду дитини образами навколишньої дійсності.
- Можливість обговорення та пояснення складних питань соціального життя (правила та закони буття, екологія, відмінності між людьми, стосунки, особливі потреби тощо).

Старша група

- Збагачення життєвого досвіду дитини образами навколишньої дійсності.
- Можливість обговорення та пояснення складних питань соціального життя (правила та закони буття, екологія, особливості людей та відмінності між ними, правила спілкування, стосунки, особливі потреби тощо).
- Можливість застосування прийому “перенесення”.

Робота з книжкою у різних вікових групах

Наголошуємо: перелік пропонованих дій для кожної наступної вікової групи лише розширюється (тобто включає і те, що стосується попередніх груп)!

Що може робити дорослий?

Молодша група

- Переповідати зміст твору.
- Розглядати книжку разом з дитиною.
- Ознайомлювати з об'єктами (показувати).
- Описувати зображення за ознаками (колір, форма, розмір).
- Описувати зображення за якість, властивостями (добрий, м'який тощо).
- Пояснювати призначення зображених об'єктів.
- Розвивати мовлення дитини, розширювати її словниковий запас.

Середня група

- Переповідати, читати художній твір.
- Порівнювати зображення.
- Шукати спільне та відмінне в ілюстраціях, звертатися до життєвого досвіду дитини (“Де ти бачив / бачила таке?”, “Що ти робив / робила?”, “Що ти відчував / відчувала?” тощо).

- Ознайомлювати з моделями бажаної поведінки за змістом твору.
- Аналізувати ціннісні та моральні аспекти подій (сюжету).
- Розвивати монологічне та діалогічне мовлення дитини.

Старша група

- Читати разом.
- Застосовувати прийом подовженого читання (великі за обсягом твори поділені на менші частини, кожна з яких закінчується на найцікавішому моменті або події, що інтригує).
- Заохочувати дитину уявляти, мріяти, фантазувати, вигадувати (“Що буде далі?”, “Чим закінчиться історія?”, “Яку кінцівку запропонуєш ти?”).
- Заохочувати дитину переповідати зміст твору за ілюстраціями.
- На основі змісту твору розвивати навички критичного мислення дитини (розкодування значення зображень, розуміння метафор, оцінювання реалістичності описаних подій тощо).
- Розвивати вміння дитини формулювати власну думку щодо почутого / побаченого, обґрунтовувати своє ставлення (“Мені подобається / не подобається... тому що...”; “Я вважаю, що... тому що...”).
- Розвивати зв’язне мовлення.

Що може робити дитина?

Молодша група

- Розглядати, показувати, називати, імітувати звуки об’єктів, зображених на ілюстраціях, інтонаційно виразно переповідати зміст твору.
- Взаємодіяти з книжкою тактильно: обводити пальчиком, порівнювати елементи сторінок на дотик, “ховати” зображення долонькою, рухати інтерактивні елементи, перегортати сторінки тощо.

Середня група

- Виконувати за змістом та ілюстраціями книжки завдання дослідницького характеру (“покажи”, “знайди за описом”, “пригадай” тощо), запропоновані дорослим.
- Самостійно розглядати, досліджувати книжку.
- “Читати” книжку слухачам (дітям, дорослим, іграшкам).

Старша група

- Розгортати пошуково-дослідницьку, творчу та ігрову діяльність за змістом книжки тощо.

ВИХОВУЄМО МАЙБУТНЬОГО ЧИТАЧА: СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО РОБОТИ З КНИЖКОЮ В ДИТСАДКУ

*Наталія Гавриш, доктор педагогічних наук, професор,
головна наукова співробітниця
лабораторії дошкільної освіти і виховання
Інституту проблем виховання НАПН України*

У всіх чинних освітніх програмах визначені завдання, спрямовані на залучення дітей до книгочитання. Зокрема такі: виховувати інтерес до книжки і літературно-художній смак, формувати вибіркове ставлення до книжки; забезпечити усвідомлення та розуміння художніх творів дошкільниками, емоційний відгук на прочитане; розвивати поетичний слух, уміння аналізувати літературний твір, ставити запитання за змістом та відповідати на них; збагачувати словниковий запас образними висловами.

Для реалізації цих завдань у різні часи в дошкільних закладах активно використовували й використовують такі **форми націленої (у межах заняття) роботи з художньою літературою**, як читання та розповідання дітям творів різних жанрів, розучування віршів, переказ художніх творів, ознайомлення з малими фольклорними жанрами, коментоване розглядання книжкових ілюстрацій, інсценізації за літературними сюжетами, літературні вікторини, літературно-творчі ігри тощо.

Відомо також багато різних **форм роботи з книжкою поза заняттями**: читання та розповідання дітям на старті спільної творчої чи пошукової діяльності; свята, літературні вечори, виставки книжок; використання забавлянок, утішок, приказок, прислів'їв у режимних моментах; відгадування та самостійне складання дітьми загадок; пролонговане читання дітям у вільний час, розглядання і обговорення ілюстрацій; участь у ремонті книжок; розмови про книжки, письменників, художників-ілюстраторів; створення книжкових куточків у групах; театралізації та інсценізації за змістом художніх творів тощо.

Традиційний усталений алгоритм роботи з книжкою такий: пояснення незнайомих слів перед читанням — разове чи повторне читання або розповідання — бесіда за змістом прочитаного — підбиття підсумку (допомога дітям у формулюванні висновку). Окремі відмінності можливі лише в роботі з поетичними текстами.

Проте в сучасній освіті, націленій не так на засвоєння дітьми сукупності знань, як на **формування життєвої компетентності**, надзвичайно важливо допомогти дітям отримати і сприйняти важливі життєві уроки. У реалізації цієї мети художньому слову, книжці відводиться важлива роль.

При цьому літературні твори мають поставати перед дітьми в різних аспектах: як джерело інформації; забава; інтелектуальне завдання; витвір мистецтва; повчальна соціальна ситуація; моральне правило, виконання якого є обов'язковим для всіх; ігровий сюжет; стимул до творчості тощо.

Сучасна методика використання літературних творів, на відміну від традиційної (вихователька читає — діти слухають, а потім відповідають на запитання), передбачає **активну позицію дітей** не лише як слухачів, а радше **як співтворців** авторського художнього задуму (слухаю — уявляю — відтворюю — змінюю — створюю), сприйняття і проживання тексту в союзі, синтезі мистецтв. Це поглиблює художньо-естетичне сприйняття дошкільнятами літературних текстів, загострює емоційні переживання, спонукає дітей до творчого відтворення вражень різними засобами.

Сьогодні книжка, крім навчально-пізнавального, проблемно-пізнавального, широко використовується педагогами в її соціально-психологічному аспекті, а психологами — як арттерапевтичний засіб. Це дає змогу впливати на сфери особистості дошкільника, пов'язані зі становленням ціннісного ставлення до книжки, розглядати її як засіб особистісного розвитку та соціалізації дитини, що спонукає до пошуку більш мобільних, різноманітних способів презентування, осмислення й проживання дітьми літературних творів.

Соціалізаційна функція книжки залишається однією з провідних. Казки, оповідання, віршовані тексти допомагають донести до дітей інформацію про різні життєві ситуації.

Одним із ключових нині є **проблемно-пізнавальний підхід** до відбору й використання літературних творів у роботі з дітьми, зокрема й з метою формування в них базових для пізнання світу уявлень, засвоєння елементарних філософських категорій. Цьому сприяють енциклопедії, філософські новели, притчі, казки, оповідання, вірші, фольклорний матеріал проблемного змісту.

Мовленнєво-творчий підхід у роботі з літературними творами є надзвичайно результативним для формування в дітей інтересу до художнього слова, книжки загалом. Останнім часом набуває популярності використання книжки як засобу формування в дітей навичок самоосвіти, інформаційної культури, розвитку здатності до дослідницької діяльності, вибудовування картини світу; виховання ціннісного ставлення до здоров'я, до світу загалом. Таких книжок стає дедалі більше.

Цей посібник покликаний допомогти педагогам розширити “репертуар” читання дітям, а також надати інструменти для здійснення багатоаспектного підходу до використання літературних творів в освітньому процесі.

Книжки-картинки

Книжки-картинки — особливий формат видань, для якого характерне домінування візуальної складової над текстовою.

Як правило, книжка-картинка містить невеликий за обсягом текст (вірш, оповідання), але трапляються книжки-картинки із суто візуальним наповненням. Такі видання ще називають книжками без слів.

Книжки такого формату сприяють розвитку в малят фантазії, критичного мислення, навичок сторітелінгу. Адже читач сам стає інтерпретатором ілюстрацій — він може складати власні історії, придумувати сюжети за малюнками.



~ Як читати з дошкільнятами? ~

- Давайте час на розглядання ілюстрацій. Звертайте увагу дітей на деталі — вони можуть надихнути на створення окремих історій.
- Гортайте книжку стільки часу, скільки потребує малюк. За потреби повертайтеся до попередніх сторінок.
- Вигадайте та озвучуйте власні сюжети, орієнтуючись на зображення й даючи волю фантазії.

Традиційно книжки-картинки мають вікове маркування “від 0 до 5 років”, але останнім часом пропонують видання такого формату й старшим читачам.



Окрема група книжок-картинок — так звані “сезонні видання” тематично й змістово пов’язані з певною порою року. Саме до таких належить осіння книжка Саші Орлової.

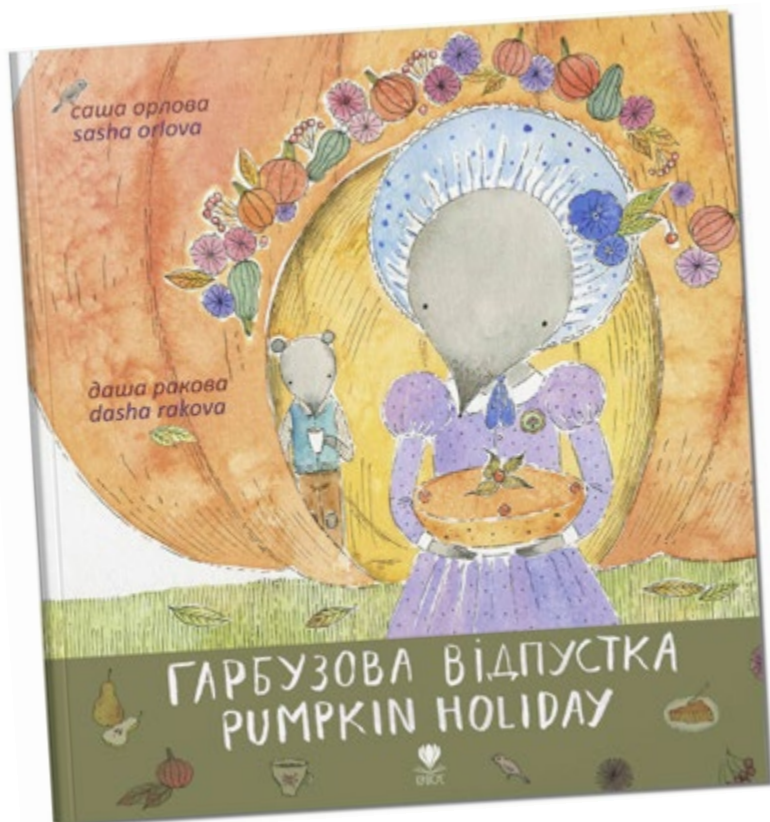


Презентація книжки

Саша Орлова

Гарбузова відпустка Pumpkin Holiday

іл. Даша Ракова. — Харків : Крокус, 2019. — 16 с.



~ Знайомтеся: книжка ~

Книжка з чудовими акварельними ілюстраціями. А ще вона двомовна — українсько-англійська.

Текст українською і його англійський відповідник розміщені на різних сторінках кожного розвороту, тобто розмежовані візуально. Це зручно і для тих, хто збирається послуговуватись лише однією з мов, і для тих, хто хоче принагідно повправлятися в англійській.

Миша Кукурбіта влаштовує собі гарбузову відпустку. Вона щодня готує смаколики з гарбуза і пригощає свою родину. Читач отримує готове осінньо-гарбузове меню на всі сім днів тижня.



Кукурбіта з родиною мешкає у великому гарбузі. Цю незвичайну і напрочуд затишну оселю варто роздивлятися зосереджено, звертаючи увагу на деталі.





~ А хто, хто в книжці живе? ~

Ім'я головної персонажки безпосередньо пов'язане з темою книжки. Адже слово “гарбуз” латиною — *cucurbita*. Крім того, “кукурбитні культури” — відомий агрономічний термін. До поширених кукурбитів належать огірки, кавуни, окремі види динь.

~ Знайомтеся: авторки ~

Упродовж п'яти років **Олександра Орлова** вчителювала в київських Монтессорі-школах, а також написала кілька статей із педагогіки і казкотерапії. Має книжки для читачів різного віку, зокрема для дошкільнят: “Де ти, Діно?” (“Видавництво Старого Лева”), “Ом і Дзень” (“Книгаренька”), “Чарівне горнятко” (“Читаріум”) та ін.



У дитинстві я не любила страви з гарбузів, тому моя бабуся хитрувала і вигадувала рецепти та історії, щоби згодувати мені їх хоч трішки. А тепер я щосені влаштовую собі “гарбузовий місяць” — зі смаколиками, книжками і декором із гарбузів.

Уже кілька років Олександра мешкає в американському містечку Кіркленді, штат Вашингтон.



Для книжкових ілюстрацій художниця **Даша Ракова** найчастіше використовує акварельну техніку. З деякими роботами мисткині можна ознайомитися на авторському сайті: dasharakova.com.



Коментар психолога

“Гарбузова відпустка” — книжка про тепло та ніжність, турботу й допомогу, про відпочинок і гостини, родину та сімейні традиції. А ще про щастя та смаки дитинства.

~ Психологічний контекст взаємодії “дитина — книжка — дорослий” ~

Дитина дошкільного віку апріорі відкрита до сприйняття навколишнього світу. Вона реагує на всі сигнали оточення: яскраві предмети, гучні звуки, емоції значущих дорослих... З віком емоційно-чуттєвий репертуар дитини розширюється та поглиблюється від “приємно/неприємно” до “подобається/не подобається” (і чому саме). Так формується емоційний досвід малюка: здатність розпізнавати позитивні, негативні та нейтральні емоції людей та вміння сприйняти власний стан (радію, сумую, дратуюсь, співпереживаю, вболіваю, підтримую, дивуюсь, відчуваю впевненість тощо).

Завдання дорослого — спрямовувати і фокусувати увагу дитини на емоційно-чуттєвому боці життя, допомагати розпізнавати та правильно визначати (називати) емоції й почуття, підказувати, якою може (має) бути правильна емоційна реакція в певній ситуації



(фактичній чи уявній, гіпотетичній). Надійними помічниками у цьому процесі є твори дитячої художньої літератури, зокрема книжки-картинки.

Чудовим зразком такого формату є “Гарбузова відпустка” Саші Орлової.

Ця неспішна добра історія щедро приправлена чарівними ілюстраціями, які створюють атмосферу спокою й затишку.

~ Як налагодити емоційне спілкування дитини з книжкою ~

Для чого?

- Поділитися з дітьми доброю, затишною історією.
- Закріпити знання і розширити словниковий запас малят із тем “Дні тижня”, “Страви”, “Овочі”, “Сервірування столу”.
- Розвивати увагу: вчити сприймати картинку цілісно та помічати деталі.
- Ознайомити дітей із базовими цінностями: сім’я, турбота, затишок, традиції.

З ким?

- З однією дитиною.
- З мінігрупою (3–5 осіб).

З чого почати?

- З ілюстрації на обкладинці.
- З назви.
- З обговорення питання “Про що може бути ця історія?”, висловлення припущень.



Що роздивитися?

- Кукурбіту: яка вона на кожній ілюстрації (спокійна, зосереджена, упевнена, ніжна), що робить (готує з любов'ю, піклується, дбає).
- Інших персонажів: деталі, дрібниці, емоції й стани, які вони викликають (затишок, спокій, радість від того, що рідні та друзі поряд).

Який досвід дитини актуалізувати?

- Сімейна відпустка та приємні почуття від відпочинку разом.
- Улюблена страва, яку готує мама / тато / бабуся / дідусь...

Про що помріяти / пофантазувати?

- Які ще можуть бути відпустки? Коли? З ким?
- Що приємного можна зробити під час відпустки? Для кого?



Що запам'ятати (досвід-висновок)?

- Кукурбіта влаштувала відпустку собі, а добре було всім, хто поряд.

На чому акцентувати увагу?

- Відпустка — відпочинок. Розмаїття справ (страв).
- Важливо ділитися, пригощати, думати, дбати про тих, хто поряд.

Скільки разів читати?

- Поки дітям цікаво.

Що не забути?

- Висловити свою думку.
- Поділитися власною подібною історією.
- Назвати свої почуття і ставлення (“Мені сподобалося...”, “Мені було приємно...”, “Я зраділа...”).
- Запитати в дітей, що їм сподобалося найбільше.
- Послухати відповіді та зробити висновки щодо подальшої індивідуальної роботи (за потреби).



Методичний коментар

Книжка “Гарбузова відпустка” надає широкі можливості для формування в дітей ціннісного ставлення до навколишнього світу, родинних стосунків, здорового способу життя.

~ Освітній потенціал книжки ~

Сприймання книжки починається з розглядання ілюстрацій. Деталізовані зображення налаштовують на уважне сприймання, розрізнення предметів за величиною, кольором і формою. Побачене активізує пам'ять, дошкільник починає пригадувати назву зображеної пори року, її характерні ознаки, назви овочів, страв із них, кухонного приладдя, тварин.

Окрім активізації психічних процесів сприймання, уваги та пам'яті, порівняння й узагальнення, робота з книжкою сприяє розвитку мовлення. Спочатку дитина лише називатиме відомі їй об'єкти, згодом ставитиме дорослому запитання про призначення незнайомих (гасова лампа, ступка, мускатний горішок, млинок для перцю та спецій, палички кориці тощо), сприйматиме нову інформацію і розповідатиме про них самостійно, використовуючи слова-характеристики та формулюючи судження.

Зважаючи на те, що книжка є білінгвальною, можна прочитати дітям текст англійською для аудіального сприйняття мови, ознайомити їх із новими словами або закріпити знання вже відомих.

Поза сумнівом, робота з книжкою сприятиме естетичному розвитку малят, навчить помічати красу в роз-



маїтті кольорів та форм у природі. А пастельні відтінки осінніх барв на сторінках засвідчать, що гарне — не завжди яскраве.

Відзначення особистісних рис мишки Кукурбіти: доброти (піклується про родину, готує гостинці родичам, не проганяє зі столу жуків-рогачів), хазяйновитості (подбала про все необхідне), працелюбності (скільки страв приготувала, навіть варення на всю зиму!), охайності (працює у фартушку та ковпачку) та естетичного смаку (як вишукано сервірований стіл, як гарно прикрашене помешкання!) — може стати початком розмови з дітьми про особистісні якості людини.

~ Ідеї для роботи з книжкою ~

• • • Молодша група • • •

••• Розгляньте ілюстрації, попросіть дитину назвати те, що вона на них бачить, запитайте: “Що ще ти помітив / помітила?”, “А це що?”.

••• Для першого ознайомлення достатньо погратися з ім'ям мишки — Кукурбіта, повторивши його кілька разів — удвох із дитиною, хором, по черзі. Слово можна промовити по складах: КУ-КУР-БІ-ТА, допомагаючи відстукуванням ритму по столу, колінах або плескаючи в долоні.

••• Запропонуйте дітям відшукати на ілюстраціях усіх тваринок, показати, як вони рухаються (мишка біжить дрібними кроками, жук літає, равлик повзе), зімітувати звуки, які вони видають (мишка пищить: “Пі-пі-пі”, жук гуде: “Ж-ж-ж”). Покажіть рухами, яким був гарбуз заввишки й завширшки, якими були мишка і мишенята.

••• Закріпіть значення слова “гарбуз”. Дайте малятам можливість обстежити його на дотик, запах і навіть на смак (можна дати їм скуштувати запечені шматочки гарбуза з краплею меду). Запропонуйте намалювати цей овоч.

••• Наступного разу, перш ніж читати дітям книжку, запитайте: про кого вона, як звали мишку і як називається овоч, із якого вона готувала страви. Поговоріть про осінь, овочі та страви з них.



• • • Середня група • • •

••• Спонукайте дітей уважно слухати, коли ви читаєте твір. Для цього запропонуйте їм щоразу, як почують слово “Кукурбіта”, сплескувати в долоні, а на слово “гарбузовий (гарбузові, гарбузове)” — двічі тупати.

••• Пограйте з ім'ям персонажки. Промовте слово “Кукурбіта” кілька разів із поступовим збільшенням темпу: спочатку повільно по складах, потім усе швидше й швидше. Одночасно зі швидкістю можна збільшувати і гучність промовляння.

••• Попросіть дітей допомогти мишці сервірувати стіл. При цьому вони мають називати страви, столові прибори, їх призначення.



• • • Старша група • • •

• • • Гортаючи сторінки книжки, заохочуйте дітей до розмірковування. Що Кукурбіта поклала у вузлик, а що до валізи? Для кого мишка готувала пригощання? Чи допомагали їй інші члени родини? Чи жуку-рогачу, метелику й слимачкові теж смакує гарбузове меню? Чи має Кукурбіта потрібне начиння для приготування супу-пюре?



• • • Повторіть назви днів тижня, кольорів та страв українською і/або англійською мовою. За ілюстраціями виготовте парні картинки: день тижня — страва.

• • • Запропонуйте дітям сюжет для гри: Кукурбіта куховарить, а інші члени родини їй допомагають. Кого Кукурбіта може запросити в гості? З ким вона може товаришувати? З ведмедем? Із котом? Чому б і ні? А хто ж маленький поміститься в її хатинці? Які ролі оберуть діти? Які іграшки чи інші предмети їм знадобляться?

~ Можливості використання книжки в освітньому процесі ~

• • • На заняттях з розвитку мовлення: для формування правильної звуковимови дітей, розвитку монологічного мовлення, уміння переказувати зміст за малюнками, складати творчі розповіді, доповнюючи сюжет.

• • • На заняттях з образотворчої діяльності, ознайомлення з природою, математики, англійської мови, кулінарії — як допоміжний матеріал.

• • • Для розгортання проєктів “Гарбузова кухня”, “Українські страви”, “Страви моєї родини”, “Секрети бабусиної кухні”, “Овочеві страви осені” тощо.

• • • У дидактичних та самостійних рольових іграх — як сюжетну основу.

• • • У побутовій діяльності — для формування естетичного смаку та навичок самообслуговування.

• • • Під час підготовки до осінніх свят і розваг із залученням родин вихованців.



ПРАКТИЧНІ РОЗРОБКИ

5-6
років

~ Освітня ситуація ~

Мишка запрошує в книжку



Діалог-дослідження “Про що книжка?”

Вихователька запрошує дітей до книжкового осередку в груповій кімнаті. Пропонує знайти новинку — книжку-картинку Саші Орлової “Гарбузова відпустка”. Діти разом із педагогинєю дістають книжку з полиці й розглядають її. Діти висловлюють припущення стосовно того, про що йтиметься в книжці. Вихователька підводить їх до висновку, що про це можна здогадатися за ілюстраціями. Повідомляє, що у книжках-картинках історія розповідається як словами, так і малюнками. Діти роздивляються ілюстрації.

Мандрівка-спостереження “Шукаємо гарбузи”

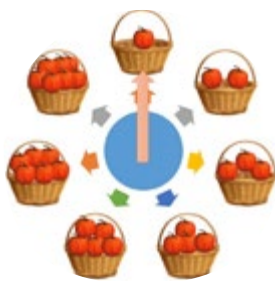
Малята оглядають групову кімнату і знаходять у ній те, що вони побачили у книжці, — виставку гарбузів (деякі з них діти самі занесли з городу), картини Морган Вейстлінга “Закінчення збирання врожаю” та Дональда Золана “Картина про хлопчика з гарбузами”, розглядають їх, порівнюють зображені гарбузи з ілюстраціями в книжці.

Морган Вейстлінг
“Закінчення збирання врожаю”



Дональд Золан
“Картина про хлопчика
з гарбузами”

Виявляють, що змінилася звична модель тижня, представлена в групі. Замість різноколірних кружечків, кількість яких визначала порядковий номер дня, з'явилися кошики з гарбузятками.



но роздивитись ілюстрації в книжці: полічити, зі скількох осіб складається сім'я Кукурбіти, і відшукати серед іграшок мишок.

Разом міркують, як відтворити помешкання мишки, що всередині схоже на кімнату, а зовні на гарбуз. Створюють його, наприклад, із картонної коробки, у якій вирізають півколом вхід, прикрашають сухими листочками, ягідками горобини, калини. Меблі споруджують із деталей конструктора або сірникових коробочок (стіл, ліжка, стільці, піч на колесах тощо).

Читання та обговорення книжки

Вихователька запрошує малят зручно сісти на килимку і послухати казку. Потім обговорюють її зміст. Що найбільше вразило? (Можливо, те, що у хазяйновитої мишки є піч на колесах?) Де провела свою відпустку Кукурбіта? (Вдома, щодня готуючи для своєї сім'ї різні смачні страви з гарбуза.) Що вона могла покласти у валізу, готуючись до гарбузової відпустки?

Діалог-міркування “Які бувають відпустки?”

Педагогиня пропонує дітям пригадати, що зазвичай роблять у відпустках, коли вони бувають, як їх можна назвати (літня, зимова, морська тощо). Повідомляє, що в неї цього літа була відпустка ягідна. Діти розмірковують, що це могло б означати. Як підказку можна продемонструвати фото: збирання ягід, консервування, виготовлення желе з порічок тощо.

Пригадують, яку відпустку влаштувала собі мишка Кукурбіта. На яку пору року припала ця відпустка? Чи могла б вона відбутися навесні або взимку?

Художньо-продуктивна діяльність “Оселя для Кукурбіти”

Вихователька пропонує дітям відтворити казку. Спонукає малят уваж-

Ігрова ситуація “Гарбуз для Кукурбіти”

Вихователька запрошує дітей до виставки гарбузів. Пропонує згадати, як Кукурбіта видивлялася на городі “годящий” гарбуз. Запитує, чи є серед експонатів виставки такий, як шукала мишка: “пузатий, вусатий та апетитний”. Діти обмінюються думками і відшукують такий гарбуз.

Вибравши найбільшого гарбуза, діти разом із вихователькою намагаються підняти його, нести за хвостик (не



виходить), тягнути вдвох (незручно). Міркують над тим, як доправити гарбуз до оселі. Обговорюють різні варіанти: перевезти на іграшковому автомобілі (не вміщається), на візку із супермаркету (важко підняти), прикотити (можна, але заважає хвостик; отже, треба котити так, щоб хвостик постійно був збоку). Діти разом із педагогинею весело докочують гарбуз до оселі Кукурбіти.

Проблемне запитання: якби Кукурбіта була не казковим персонажем, а справжньою мишкою, чи змогла б вона донести гарбуз до своєї оселі?

Вправа “Гарбузове меню”

Вихователька, демонструючи книжку-картинку, пропонує дітям пригадати, які страви готувала мишка Кукурбіта з гарбуза і в які дні тижня. Після цього в довільному порядку називає страви, а діти за бажанням або по черзі показують стрілкою на моделі тижня відповідні дні й називають їх.

Гарбузове дослідження та дегустація

Вихователька запитує, чи доводилося дітям куштувати страви з гарбуза. Пропонує приготувати одну з них. Для цього діти разом з педагогинею обирають стиглий (найоранжевіший) гарбуз, ретельно миють його, витирають паперовими рушниками, кладуть на тацю.

Вихователька спонукає дітей уважно роздивитися гарбуз зовні: круглий, бокастий, із хвостиком, гладенький, шкірка тверда. Педагогиня розрізає гарбуз навпіл, пропонує обстежити його всередині (м'якуш оранжевий, вологий і липкий, має насіння). Вихователька вичищає гарбуз від сер-

цевини та шкірки, нарізає м'якуш на тоненькі шматочки і пропонує дітям скуштувати й визначити смак гарбуза. Діти обмінюються враженнями.

Продуктивна діяльність “Запікаємо гарбуз”

Вихователька запитує в дітей, чи пам'ятають вони, скільки гарбузових страв приготувала Кукурбіта під час своєї гарбузової відпустки. Наголошує, що споживати гарбуз дуже корисно — і сирим, і вареним, і печеним. Потім запрошує дітей допомогти підготувати гарбуз до запікання та скуштувати запечений гарбуз.

Вихователька нарізає гарбуз великими шматочками, а діти беруть деко для запікання, вистеляють його фольгою, акуратно розкладають шматочки. Разом із педагогинею відносять деко на кухню, чемно просять кухаря запекти гарбуз. Коли гарбуз запечеться, смакують, обмінюються враженнями, помічають, що шматочки стали солодшими і м'якшими.

Дослідження “Як розподілити гарбузове насіння?”

Вихователька пропонує дітям розглянути ілюстрації книжки-картинки “Гарбузова відпустка” і пригадати, як Кукурбіта розпорядилася гарбузовим насінням. (“Гірка — собі на зиму, купка — родичам на гостинці, жменька — засіяти навесні...”.)

Педагогиня висипає на тацю з полотноного мішечка (напевно, такі були і в Кукурбіти) підготовлене сухе гарбузове насіння і пропонує дітям розподілити його так, як це зробила мишка: на гірку, купку, жменьку. Діти по черзі виконують практичне завдання, обговорюють, порівнюють.

Роблять висновок, що собі мишка залишила насіння найбільше. Кукурбіті дуже смакує гарбузове насіння, вона добра господиня, піклується не лише про себе, а й про всю свою сім'ю. На весну насіння було залишено найменше. Але цього цілком досить, щоб виростло багато нових гарбузів.

Дослідження

“Яке насіння в гарбуза?”

Вихователька заохочує дітей розглянути гарбузову насініну (*вкрита твердою оболонкою, всередині — смачна зернинка*). Пропонує самостійно вилущити зернинки із сухого й зі смаженого насіння, порівняти їх за смаком. Зауважує, що гарбузове насіння не лише смачне, а й корисне: воно зміцнює імунітет, чудово лікує різні опіки і рани. Справжні мишки у природі дуже люблять гарбузове насіння. Забрати гарбуз з городу вони не можуть, зате вирізати в ньому дірочку, з'їсти гарбузове зернятко і наносити насіння у свої нірки — це їм до снаги.

Наприкінці вихователька наголошує, що в гарбузі можна їсти все: і плоди, і насіння, і навіть ростки.

Бесіда-міркування

“Що я розкажу друзям про мишу Кукурбіту?”

Вихователька залучає дітей до міркування, що можна розказати про мишку своїм друзям, мамі з татом, бабусі з дідусем. Підбивають підсумки: Кукурбіта — добра і вміла господиня (*готує різні страви щодня*); піклується про свою сім'ю; щедра (*роздає насіння знайомим*); знає, що гарбуз корисний і смачний.



~ Руханка ~

Руханку можна провести як фізкультхвилинку на заняттях чи після читання книжки. Діти залюбки перетіляться в симпатичну мишку і повторять дні тижня!

Вправна Кукурбіта

Кукурбіта — мишка вправна.
Тиждень весь працює славно.

*(Стають рівно,
впирають руки в боки.)*

В **понеділок** на городі
Гарбузи збирає.

(Виконують нахили вперед.)

У **вівторок** у господі
Мишка прибирає.

(Імітують підмітання.)

Ну а в **середу** танцює
Мишка Кукурбіта.

(Кружляють навколо себе.)

У **четвер** вона готує
Ласощі для діток.

*(Склавши руки в “замок”,
виконують колові рухи перед собою,
наче помішуючи їжу.)*

У **п'ятницю** та **суботу**
Мишка ходить на роботу!

(Крокують на місці.)

А в **неділю** наша мишка
Відсипається у ліжку!

*(Плескають у долоні, присідають
і “засинають”.)*

~ Ігри ~

Гарбузові ласощі

Метою гри є збагачення словника дітей назвами страв; закріплення вміння утворювати прикметники від іменників, узгоджувати прикметники з іменниками в роді та числі.

Діти по черзі крутять стрілку на крузі із зображеннями страв з гарбуза й утворюють словосполучення за малянками, які випали.



Можна ставити їм навідні запитання, спонукаючи утворювати прикметник "гарбузовий", граматично узгоджуючи його з відповідними іменниками.

Орієнтовні запитання

••• Яку страву приготувала мишка з гарбуза в понеділок? (Гарбузову кашу.)

5-6 років

••• Як називається суп, який приготувала Кукурбіта з гарбуза? (Гарбузовий суп-пюре.)

••• Як називаються оладки з гарбуза? (Гарбузові оладки.)

••• Як називається духмяна запіканка, у яку додали тертого гарбуза? (Гарбузова запіканка.)

••• Як називається пляцок, приготований із додаванням гарбуза? (Гарбузовий пляцок.)

••• Як називаються млинці з начинкою з гарбуза? (Гарбузові млинці.)

••• Яке варення готують із гарбуза? (Гарбузове варення.)

Гарбузова математика

Мета гри — вправлення дітей у кількісній та порядковій лічбі, називанні днів тижня.

Перед дітьми лежать картки із зображеннями страв, згадуваних у книжці. Вони є наочною опорою для відповідей на запитання виховательки.

Орієнтовні запитання

••• Скільки всього страв приготувала мишка?

••• Яку страву Кукурбіта приготувала першою? У який день тижня?

4-6 років

••• Назвіть по порядку всі страви / дні тижня.

••• Яку останню страву приготувала мишка?

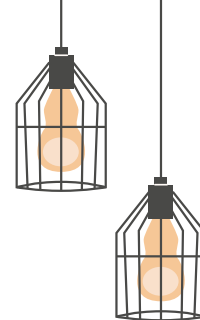
••• Які за порядком були гарбузові оладки?

••• Що приготувала мишка в четвер?

••• У який день тижня мишка варила варення?

ОСВІТНИЙ ПРОСТІР

~ Читацьке хюґе, або затишне читання ~



Хюґе (дан. *hygge*) — особливий стан, коли відчуваєшся комфортно, на душі спокійно та радісно.

Культурна хюґе ідея і стиль життя, що сформувався на її основі, дуже популярні в Данії та Норвегії, покликані зробити життя людей більш щасливим. Вважаємо, що втілення цієї ідеї в царині дитячого читання має великий потенціал. Зокрема, чудовим матеріалом для запровадження читання з дошкільнятами у стилі хюґе є книжка Саші Орлової “Гарбузова відпустка”.

Ідеї для оформлення освітнього простору в груповій кімнаті

●●● Насамперед треба визначитися з улюбленим м'яким куточком для читання, бо комфорт і затишок — неодмінні риси хюґе. Це має бути привабливе для дітей і затишне місце, де приємно відпочивати і насолоджуватись цікавими книгами. Не забудьте і про м'які ковдри, пледи та пухнасті подушки, які допоможуть створити чудове “гніздечко”.

●●● Ще однією хюґе-деталлю є запалювання свічок. Тільки уявіть, як зміниться дитяче сприйняття, коли ви не просто сідатимете за книжку, бо маєте кілька вільних хвилин, а створите для цього спеціальний ритуал.

●●● Значну увагу варто приділити світлу, його якості, відтінку та розташуванню. Це додасть тепла й затишку хюґе-куточку і виділить цей острівець для читання у кімнаті. Зокрема читати “Гарбузову відпустку” буде вельми доречно і приємно під торшером, оформленим у вигляді гарбуза.

●●● Ще одна дуже важлива деталь — звуки. Щоб відчути хюґе із книжкою в руках, зробити атмосферу ще більш казковою, можна ввімкнути аудіозапис звуків природи та/або інструментальних музичних композицій, які супроводжуватимуть вашу подорож у чарівний світ твору.

●●● Щоб мотивувати дітей до читання, можна зробити хюґе-закладки для книжок. Наприклад, у вигляді гарбузиків з “оксамитового” паперу, смужок із зображеннями різних страв, овочів або хатнього начиння.

●●● А ще можна додати природності, прикрасивши куточок гарбузами різних форм, кольорів і розмірів.



~ Книжкова валіза ~

“Книжкова валіза” — запрошення до мандрівки світом певної книжки. У неї варто покласти предмети, які згадуються у творі, зображення персонажів, ляльки, а можна навіть скласти маршрутний лист подорожі казкою.



Запросіть своїх вихованців вирушити в гарбузову відпустку. Розпочніть подорож із читання твору Саші Орлової, а потім розгляньте разом те, що приготувала для них книжкова валіза.

Уміст валізи для роботи з книжкою “Гарбузова відпустка”

●●● Зображення чи муляж гарбуза, опорна схема для опису. Пасажири “літературного екіпажу” з допомогою виховательки складають розповідь-опис про гарбуз за опорною схемою, використовуючи прикметники, які називають ознаки овоча.

●●● Кишеня з 7 кольоровими картками. Слід пояснити дітям, що кожен колір відповідає певному дню тижня: фіолетовий — понеділку, синій — вівторку, блакитний — середі, зелений — четвергу, жовтий — п’ятниці, помаранчевий — суботі, червоний — неділі. Запропонуйте дітям полічити, скільки днів у тижні.

●●● Іграшковий посуд зі стравами, виготовленими з фетру або будь-яко-

го іншого матеріалу, що відповідають сюжету. Запропонуйте дітям пригадати, які страви в які дні тижня готувала Кукурбіта. Попросіть співвіднести кольорові картки з мишачим меню.

●●● Набір матеріалів для дидактичної гри “Етикет за столом”:

- схеми складання серветок;
- схеми сервірування столу;
- дидактичні ігри та вправи на тему столового етикету;
- картинки-плутанки на тему столового етикету “Що не так?”, “Що зайве?”.

●●● Пазли “Продукти харчування”. Попросіть дітей обрати на картці будь-який продукт харчування, розповісти про нього та дібрати парну картинку із зображенням того, із чого він виготовлений.

●●● Насіння — матеріал для творчої роботи “Гарбузові дітки”: діти самостійно приклеюють насіння на шаблон гарбуза.

У валізі діти можуть знаходити ще раз іншу книжку та матеріали для роботи над новим твором.

Разом з РОДИНОЮ

~ Театралізоване дійство ~

5-6
років

На гостини до родини Мишки Кукурбіти

Попередня робота. Ознайомлення дітей і батьків із книжкою О. Орлової “Гарбузова відпустка”; виготовлення декорацій для вистави, шиття костюмів; збирання гарбузів на грядці (якщо така є), підготовка гарбузового насіння для змагань; шиття мішечків-сувенірів для насіння за кількістю родин-учасниць; приготування на кухні частування — заздалегідь визначеної з батьками страви з гарбуза.

Дійові особи. Гарбузова Фея (цю роль варто доручити виховательці групи, що добре знає дітей і батьків), мишка Кукурбіта (хтось із педагогів чи батьків), мишенята (діти), тато Миш (хтось із татусів), пан Гарбуз (хтось із дітей), кошенята (діти), гості (родини вихованців).



ГАЙДА ДО КУКУРБІТИ

Звучить “чарівна” музика, виходить Гарбузова Фея.



Гарбузова Фея

Вітаю вас на святі!
Я — Фея Гарбузова.
Сьогодні незвичайний
Осінній теплий день.
Нам є чому радіти —
Йдемо до Кукурбіти!
Вона живе в хатині,
Й город у неї є.
Ну, а на тім городі
Так гарбузів багато,

Великих і маленьких,
Поживних і смачних!
Допомогла я мишці
Той урожай зібрати,
І Кукурбіта радо
Вам розповість про них!
Вибігає Кукурбіта.

Кукурбіта

Я рада вас вітати
Біля своєї хати!
Відпустку дуже гарну

Я мала нещодавно.
Згадаю радо знову
Відпустку гарбузову!
*Мишенята підбігають
до Кукурбіти.*

Мишенята

Ти, мамо, неймовірна!
Й відпусточка — чарівна!
*Обіймають матусю, стають
поряд із нею, співають пісню.*

Пісня мишенят і Кукурбіти

Мишенята

Осінь щедра нас гостила
Гарбузами, бо вродили
І бокаті, і вусаті, й апетитні!
Всім нам випала нагода
Жити тиждень на городі —
Смакували гарбузами
Мишки спритні.

Приспів (двічі)

Гарбузові страви
Геть усі смачні,
Дуже до вподоби
І тобі, й мені!

Кукурбіта

Тюпцем рано вибігала,
Пильно грядку розглядала,
Де гарбуз годящий, спілий,
Видивлялась!

Мишенята

Нам відпустку пречудову —
І веселу, й гарбузову,
І корисну — ти зробити
Постаралась!

Приспів.



Виходить Тато Миш.

Тато Миш

У понеділок зранку
Матуся наша мила
Відпустку гарбузову
Для всіх проголосила.
В двір викотила пічку,
З продуктами валізу
(Гадали, в ту валізу
І Кукурбіта влізе).
Пікнік облаштували
Тижневий на городі,
Лиш гарбузові страви
Ми їли на природі.

Перше мишеня

В понеділок скуштували
Каші гарбузової.
Навіть вуса облизали —
Смачно й на здоров'я!



Пан Гарбуз

Я — веселий пан Гарбуз,
Із листочків мій картуз,
Стиглий я, жовтогарячий,
Літнє сонечко неначе.

Друге мишеня

У вівторок вся родина
Суп-пюре із гарбузом
В теплу сонячну годину
Споживала за столом.

Третє мишеня

Наче сонця теплі латки,
Їли в середу оладки!

Четверте мишеня

А в четвер спекла нам мама
Запіканочку духмяну.
Дуже смачно було нам.
Запіканочка — ням-ням!

П'яте мишеня

Ну, а в п'ятницю в нас знову
Добра страва гарбузова:
Пляцок — наче мармелад,
Смакота для мишенят!

Шосте мишеня

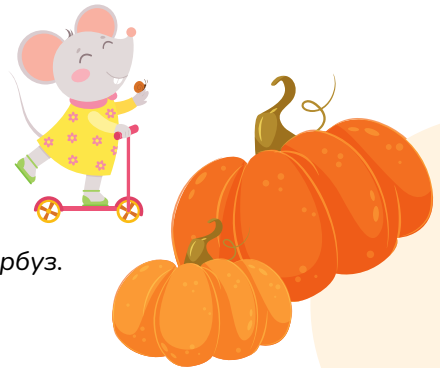
Ми в суботу — молодці,
Гору знямали млинців!

Сьоме мишеня

Не повірите — в неділю
Наспівались ми пісень
І варенням гарбузовим
Смакували цілий день!

Гарбузова Фея

Я в захопленні від вас!
Тож почаклувати час.
З гарбуза хто страви їсть,
Йде до того славний гість!



РОЗВАГИ З ГАРБУЗОМ

Звучить музика, до зали заходить пан Гарбуз.

Під корою — м'якотілий,
Зі смачним насінням спілим.
Станьмо в коло, мишенята,
Діти й гості, вся рідня!

Нумо весело співати
І робити так, як я!

Хоровод із паном Гарбузом

Пан Гарбуз співає рядок пісні, усі разом повторюють, ідуть по колу одне за одним, можна триматись за руки. На приспів зупиняються і повторюють рухи, які показує пан Гарбуз.

Грядку навесні скопали! (2)
Ось так, ось так-так!

*(Імітують скопування
городу.)*

Дуже гарно! Ось так-так!

У ямки насіння клали. (2)

Ось так, ось так-так!

(Імітують садіння насіння.)

Гарно сходи поливали. (2)

Ось так, ось так-так!

(Імітують поливання.)

Бур'яни щодня сапали. (2)

Ось так, ось так-так!

(Імітують сапання.)

Виростали гарбузята...

Гарбузи вже час збирати!

Пан Гарбуз

То який я, діти?
Ну ж, скажіть мені!

*(Діти добирають
слова: великий,
смачний, важкий...)*

Хочете пограти а чи ні?

Діти

Хочемо!



Гра-естафета з батьками “Хто швидше перекотить гарбузи по доріжці?”

Команди формуються з кількох сімей — дітей і дорослих. Учасники естафети прокочують жовті чи оранжеві м'ячі (“гарбузи”) по доріжці з орієнтирами зі справжніх гарбузиків, прямій (із завданням обвести м'яч навколо гарбуза) або зигзагоподібній (з обведенням м'яча навколо кількох гарбузенят).

Гра під керівництвом Гарбуза супроводжується оплесками.



Гарбуз

Гарбузи вродили гарно,
Й ви попрацювали славно.
Що із мене слід збирати,
Щоб сушити і лузати?
Що на весну сіять слід,
Аби мій продовжить рід?

Діти

Насіння!

Гарбуз

Мишко Кукурбіто,
Хай пограють діти.
Впевнений, у тебе є
Вже насіннячко моє!

**Кукурбіта**

З ним я мудро учинила —
Собі й друзям уділила.
Є і на насіння —
довгий тобі вік!
Грядка гарбузова
буде й на той рік.

Гра “Виберіть гарбузове насіння”

Мишка і Гарбуз виставляють дві миски зі змішаним насінням (соняшниковим, квасолею, горохом та ін.). Дві рівноцінні команди з дітей та батьків вибирають гарбузове насіння у маленькі мисочки, доки грає музика. Після закінчення гри Кукурбіта зсипає насіння у мішечки (заздалегідь заготовлені для всіх родин і готові для дарування).

Кукурбіта

Всі ви, любі, молодці!
Ось, візьміть мішечки ці,

Щоб і ви, і мами, й тата
Мали гарбузів багато,

Щоби восени нам знову
Відпустку мати гарбузову!

ГОТУВАННЯ-ЧАСТУВАННЯ**Гарбуз**

Пригадаймо разом, діти,
Страви Мишки Кукурбіти!



Діти називають страви, які
готувала Кукурбіта під час
відпустки, і співвідносять їх
із певними днями тижня.

Гарбузова фея

Всім відомо, що малеча
Ще не має йти до печі,
Але може помагати
Готувати мамі й тату.

**Гра “Відбери потрібні продукти”**

На 7 столиках стоять посудини, у яких можна приготувати 7 страв Кукурбіти. На кожному столі — зображення готової страви і маленькі картки із зображеннями різних продуктів.

Під музику команди з дітей і дорослих “готують страви”, вибираючи з поданих картки із відповідними “інгредієнтами”. Мишка Кукурбіта і пан Гарбуз перевіряють, заохочують, хвалять учасників.

Гарбузова Фея

Мишко, мишко, із-за хати
Виглядають кошенята!

Тато Миш

Я їх зараз прожену!
Тпрусь від нас! Хутенько, ну!

Кукурбіта

Кошенят я пригощала
Пляцком, кашею, млинцями.

Всі ці пречудові страви
Вже зробили добру справу:
Кошенята-сіроманці
Нині — вегетаріанці!

Кошеня

Від такої смакоти
Не відмовляться коти.
Ваші страви гарбузові
І для нас, котів, чудові!

Діти можуть виконати
спільний танок мишей
і кошенят.

Кукурбіта

Дарувати подарунки
З давніх пір я маю звичку,
І для вас приготувала
Теж сюрпризик
невеличкий:

Я рецепти гарбузові
В книжечці оцій зібрала,
Щоб ви страви вітамінні
Готувать не забували.

Гарбузова Фея і пан Гарбуз
допомагають Кукурбіті роз-
давати “Книжечки рецептів
Мишки Кукурбіти”.

Пан Гарбуз

Вам зізнаюся, малята,
Що знайомству дуже радий.
І до вас, надію маю,
Я не раз ще завітаю,
Бо гарбуз — це міць і сила,
Вітаміни і пожива,
І здоров'я, й смакота —
І для миші, й для kota!

Кукурбіта

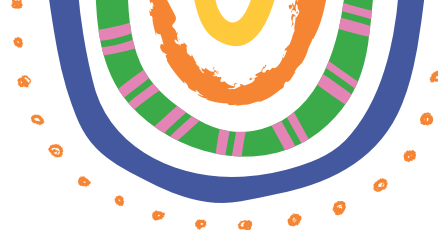
Пригощу я вас млинцями
Із варенням гарбузовим
І смачним духмяним чаєм.
Мийте руки — і до столу!

Частування дітей і дорос-
лих чаєм із якоюсь стравою
з гарбуза (страву готують
у дитсадку на кухні).

Дійство закінчується фотографуванням у фотозонах з учасниками дійства.



Віммельбухи



Віммельбух — особливий тип книжки, що містить багато детальних панорамних ілюстрацій, які заповнюють весь простір сторінок, із мінімумом тексту (або взагалі без нього).

Зазвичай віммельбух присвячений певній темі: “Пори року”, “Транспорт”, “Професії”, “Зоопарк”, “Будинок” тощо.

Назва — дослівне відтворення німецького слова *Wimmelbuch*, проте доречно також використовувати українські відповідники: книжка-пошуківка, книжка-розглядалка. Такі видання мають цупкі сторінки й невелику кількість розворотів.

~ Як читати з дошкільнятами? ~

Робота з книжкою починається з розглядання: неквапливого, спокійного, сконцентрованого. Лише після достатньо детального візуального ознайомлення дитини зі сторінкою можна залучати інші види розумової діяльності. Наприклад, такі.

- Пошук на сторінці певних предметів. Починати краще з очевидних, поступово ускладнюючи завдання додаванням прихованих дрібних деталей.
- Лічба предметів. Почніть зі звичайної лічби, поступово ускладнюючи її математичними операціями (порівнянням множин, додаванням).
- Пошук повторюваних предметів із попередніх сторінок.
- “Озвучення історії”, придумування сюжету за зображеннями.
- Складання історії про певного персонажа (предмет), обраного за бажанням.



Віммельбух розвиває концентрацію, уважність, фантазію і мовлення дитини. Вікова градація читачів віммельбухів починається з 0+ і охоплює всіх дошкільнят.

Презентація книжки

Інна Руда

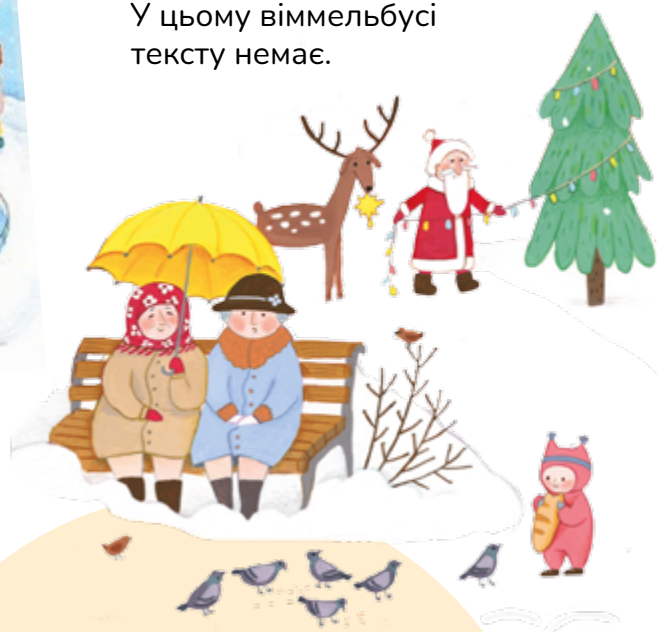
Віммельбух “Новорічні канікули”

іл. Інна Руда. — Київ : Каламар, 2017. — 20 с.



~ Знайомтеся: книжка ~

Видання має цупкі сторінки й невелику кількість розворотів, кожен із яких — окрема сюжетна картина з багатьма персонажами. У цьому віммельбусі тексту немає.



У книжці є персонаж, який не задіяний у сюжетах, але ховається на кожному розвороті, — білочка. Запропонуйте дитині самостійно знайти її.

Назва книжки окреслює її основну тематику. Тож серед ілюстрацій бачимо багато святкових атрибутів і зимових забав. На сторінках розгортається одразу кілька сюжетів, за якими цікаво спостерігати і які ще цікавіше озвучувати. Як-от пригоди музиканта, мандрівка малюка з бабусею чи історія з вагітною мамою.

~ Кого розглядати? ~

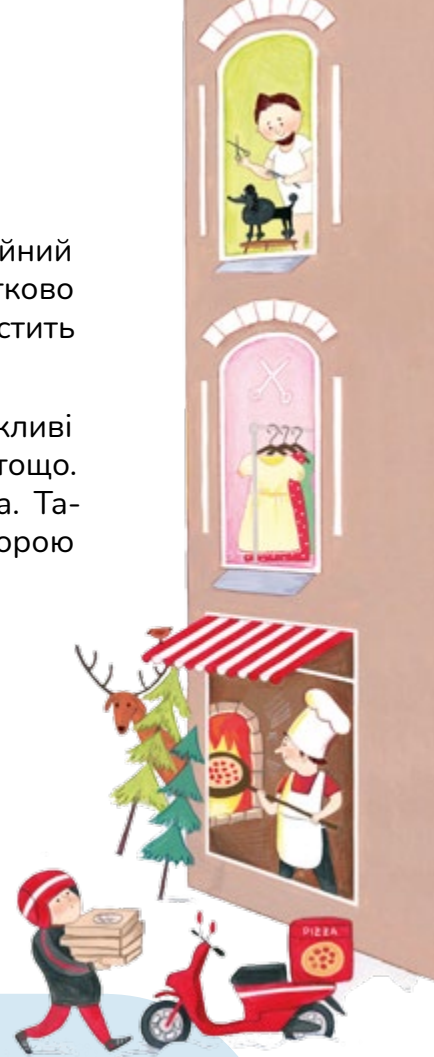
Авторка знайомить юних читачів із персонажами у незвичайний спосіб — зображує їх у вікнах квартир. Це дає можливість додатково обговорити / вивчити побут і поведінку людей удома: хтось чистить зуби, хтось кухуварить, а хтось бешкетує.

Окрім людських осель, також деталізовано відтворені інші важливі локації: площі, двори, ковзанка, вокзал, оранжерея, магазини тощо. Вони сприяють кращому орієнтуванню малят у просторі міста. Також окремо можна обговорити варіанти зимового дозвілля з опорою на ілюстрації.

У “Новорічних канікулах” дуже багато мінісюжетів, на які можна спиратися для розвитку творчого читання, як-от, наприклад, одягнений слон і жираф у зоопарку, морж-пірнач і рибалка, молоде подружжя біля РАЦСу, купівля подарунків та ін.



Слід пам'ятати, що віммельбух не передбачає прочитання всіх сторінок за один раз! Ідеться про поступову комфортну роботу з книжкою. Важливо не перевантажувати дитину. Краще доповнювати попередні й розвивати нові теми під час наступного творчого читання.



~ Знайомтеся: авторка ~

З віммельбухом “Новорічні канікули” художниця **Інна Руда** дебютувала як авторка-ілюстраторка. Художниця полюбить починати роботу зі створення маленьких ескізів, на яких намічена тільки загальна композиція. Вони й дають поштовх для розвитку образів і сюжетів.

Інна Руда живе та працює в Києві. Більше її робіт можна побачити на авторському сайті innaruda.com.



Коментар психолога

Віммельбух — чудовий інструмент для розвитку уваги та мовлення дітей різного віку.

~ Психологічний контекст взаємодії “дитина — книжка — дорослий” ~

Для кожної вікової групи характерні свої особливості сприймання, а отже, й використання книжки в роботі буде різним.

• • • Молодша група • • •

З молодшими дошкільнятами розглядайте зображення та коментуйте їх, звертаючи увагу дітей на різні елементи. Використовуйте вказівний палець або кінчик олівця, показуючи на частину зображення, про яку йдеться. Стежте за своїм мовленням: говоріть емоційно, простими реченнями, аби не перевантажити малят.

Пов'яжуйте діяльність, яка зображена на сторінках книжки, із подіями, які відбуваються в повсякденному житті дітей, пригадуючи ситуації, коли вони грали в зимові ігри під час прогулянки, готувалися до зустрічі зі Святим Миколаєм та вдягали зимовий одяг.

Пропонуйте пошукати на сторінках книжки окремих персонажів чи об'єкти довкілля.

• • • Середня група • • •

Дітям середнього дошкільного віку можна пропонувати не лише шукати задані елементи зображення, а й пов'язувати їх у сюжетні лінії. Оскільки в книжці немає тексту, то сюжети можуть бути найрізноманітнішими!

• • • Старша група • • •

У старшій групі ми впевнено можемо пропонувати дітям показувати названий педагогом елемент без попередньої демонстрації та коментувати частину зображення. Якщо в дитини виникають труднощі з виконанням цього завдання, зорієнтуйте її: біля якого іншого елементу або в якій частині зображення варто пошукати названий об'єкт / об'єкти. Стимулюйте дітей до активної мовленнєвої діяльності — розгорнутого опису сюжету, зображеного на картинці. За потреби допомагайте відповідними запитаннями.



~ Ідеї для роботи з книжкою ~

Тематика книжки — зимові свята. Розглянувши віммельбух, можна запропонувати дітям поділитися емоціями, відчуттями та спогадами, з якими асоціюється в них цей період. Можливо, у вашій групі є зимові традиції, яких ви завжди дотримуетесь, а може, ця книжка надихне вас на запровадження нових.

Започатковуємо традицію

Однією з теплих новорічних традицій є перегляд спільних групових фото та пригадування яскравих подій минулого року. Ви можете також залучити дітей до створення спільної святкової гірлянди, якою прикрасите простір групи. Орієнтуйтеся на вікові можливості дітей: нехай кожен долучиться й виготовить свій елемент, адже головна ідея цього заняття — згуртування дитячого колективу.

Арттерапевтична вправа “Зимові візерунки”

Запропонована вправа сприяє розслабленню та зосередженню уваги на процесі малювання. Ви можете використати різні відтінки блакитної, синьої й навіть фіолетової фарби. Необхідно завчасно розбавити невелику кількість акварелі водою і перелити в зручні для використання посудини, з яких діти будуть набирати її пензликами. Завдання дітей полягає у тому, щоб за допомогою великого пензлика або прикріпленого до палички шматочка губки зафарбувати всю поверхню аркуша, на якому педагог має заздалегідь намалювати

3-4
років



воском зі свічки або білим восковим олівцем якесь зимове зображення. Це можуть бути сніжинки різних розмірів або ялинка з прикрасами, сніговик або елементи зимового одягу. Після нанесення фарби з водою воскове зображення проявиться, і діти зможуть побачити малюнок.

Арттерапевтична вправа “Кольори криги”

4-6
років

Нанесення розбавленої у воді фарби на поверхню солі або цукру, які поступово вбирають у себе кольорову рідину, сприяє процесу розслаблення, концентрації та перемикання уваги, особливо візуальної, а також допомагають зосередитися і створити незвичайне зображення.

Для дітей середньої групи педагог може завчасно підготувати “цукровані” або “сольові” зображення, намалювавши на поверхні аркуша клеєм ПВА сніжинку, сніговика чи інший зимовий мотив та посипавши його цукром або сіллю.

Вихованцям старшої групи можна доручити виконати це завдання самостійно, попередньо роздрукувавши контур зображення чи нанісши його на папір олівцем. Після підсилення сольової чи цукрової маси переходимо до розфарбовування візерунків. У пригоді стануть акварельні або розбавлені гуашеві фарби.

Методичний коментар

Віммельбухи — книжки-розглядалки — якнайкраще відповідають природі дітей — їхній допитливості й невтомності в пошуку, а відтак мають величезний розвивальний потенціал.

~ Освітній потенціал книжки ~

Розглядаючи віммельбухи, непомітно для себе малята вчать важливих речей: зосереджуватись на важливому, бути уважними, не лише дивитися, а й бачити, не лише слухати, а й чути (вказівки, завдання), логічно мислити, а ще запам'ятовувати, фантазувати, висловлювати власні думки і припущення стосовно того, що відбувається на картинках.



Інна Руда зуміла закласти у свою книжку “Новорічні канікули” потужний виховний потенціал.

Створені нею 10 коміксів можна використовувати для формування в дітей уявлень про бажані моделі поведінки в різних життєвих ситуаціях, пов'язаних із новорічними розвагами та святковими діями, а також про безпечну поведінку під час забав у зимовому місті, перебування у громадських місцях із великим скупченням людей тощо.

~ Ідеї для роботи з книжкою ~

Розглядання книжки може бути доречним у форматі індивідуальних, парних чи підгрупових завдань у вільний від організованих занять час, тобто під час самостійної діяльності дітей протягом дня. Для старших дошкільнят книжка може бути стартовим елементом соціально-дослідницького, художньо-творчого або літературного проєкту. Проте використання книжки у різних вікових групах має свою специфіку.



• • • Молодша група • • •

••• З огляду на обмежені вікові можливості молодших дошкільнят щодо сприймання наочного матеріалу, педагогам варто віддавати перевагу індивідуальному формату занять із книжкою-розглядалкою або працювати в малих підгрупах. Рекомендуємо використовувати елементарні

завдання (“Знайди...”, “Покажи...”) та запитання (“Що/хто?”, “Який/яка?”, “Що робить?”), концентруючи увагу малюків на окремих епізодах (“Поглянемо на пасажирів в автобусі/на людей біля ялинки/на ялинкові прикраси”) за допомогою уточнювальних жестів.

• • • Середня і старша групи • • •

••• Для дітей середнього і старшого дошкільного віку варто продумувати запитання і завдання за змістом ілюстрацій так, щоб спонукати їх до активного пошуку (не запитувати про очевидне), встановлення причинно-наслідкових зв'язків, надання логічних пояснень, визначення хронології подій (що було раніше/пізніше, що за чим відбувалося), відтворення суті дійства чи місця події за допомогою моделювання, імітації, інсценізації, словесної та художньої творчості. Запитання і завдання для дітей цього віку варто формулювати таким чином, щоб змусити їх знаходити аргументи на підтвердження висловленого твердження чи його спростування. Наприклад: “Знайди хоча б три ознаки того, що надворі сильний

мороз” або “Як ти здогадався/здогадалася, що це сім'я, а не просто добрі знайомі?”.

••• Радимо в роботі з книжковими ілюстраціями використовувати технологію фокусного навчання, що передбачає зосередження уваги дітей на певному аспекті. Так, ілюстрацію до першої історії (перший розворот) можна розглядати в таких тематичних напрямках: “Речі, які розповідають про своїх господарів”, “Діти і дорослі”, “Щоденні турботи”, “Готуємося до свята” тощо. Тематичні напрями для розглядання і обговорення другої історії (другий розворот) можуть бути такі: “Зимові розваги”, “Працюємо та відпочиваємо”, “Ігри поряд і разом”, “Дорослі й діти” та інші.

~ Можливості використання книжки в освітньому процесі ~

Вправа “Запитання”

Вихователька пропонує дітям об'єднатися в пари і підготувати по три запитання за ілюстрацією для інших пар.

Вправа “Віртуальний діалог”

Після розглядання ілюстрації та її обговорення педагогиня пропонує дітям змодельовати розмову двох персонажів. Після озвучення кількох варіантів діалогів можна запропонувати дітям розіграти їх в особах.

Гра “Живі картинки”

Після розглядання та обговорення ілюстрації вихователька пропонує дітям об'єднатися у двійки (трійки), обрати за бажанням будь-який епізод на сторінці та підготуватися відтворити його (повторити рухи, позу, емоції персонажів). Після підготовки діти демонструють загалом свою “живу картинку”, а всі інші відгадують, який епізод “оживили”.



Бесіда “Книжки на полиці”

Педагогиня просить дітей розглянути кілька видань: книжку-картинку, книжку зі стовпчиками віршів, видання із прозовим текстом. Пропонує назвати ознаки, що відрізняють кожну з книжок, а також кілька ознак, спільних для них усіх. Доречно запитати в дітей, чи, на їхню думку, історію краще читати, слухати, а чи розглядати в картинках.

Сторітелінг

Вихователька заохочує дітей поміркувати, чи можуть користуватися книжкою-розглядалкою діти з порушеннями зору. Як допомогти таким дітям дізнатися про зимові історії? Педагогиня пропонує дітям за бажанням обрати на сторінці якийсь фрагмент і скласти за ним історію.

Гра-загадка “П'ять слів”

Вихователька пропонує розглянути одну з історій, радиться з дітьми про те, який з епізодів обрати. Пропонує назвати п'ять слів до цього епізоду (кожне слово діти можуть позначити за допомогою символічної картинки). За обраними п'ятьма словами діти можуть скласти історію.

Вправа на увагу і запам'ятовування “Хто більше?”

Під час розглядання ілюстрації вихователька привертає увагу дітей до певної групи предметів чи об'єктів, наприклад, видів одягу і взуття (друга історія), просить уважно їх розглянути і запам'ятати. Добре, якщо назви видів одягу будуть озвучені. Потім дітям пропонують обернутися спиною і назвати всі предмети, які вони запам'ятали. Кожну правильну відповідь можна відзначати фішками. Переможе той, хто збере їх найбільше.

Ігрова вправа “Складаємо речення”

Під час розглядання ілюстрації на розвороті можна запропонувати дітям, об'єднавшись у пари, придумати якомога більше речень за моделлю “Хто – який / яка – що робить?”.

Мовленнєва вправа “Вгадай за описом”

Спочатку вихователька, а потім діти описують якийсь фрагмент ілюстрації, а решта учасників мають здогадатися, про що чи про кого йдеться, і показати цей фрагмент у книжці.

Фонетична вправа “Знайди слово”

Дітям під час розглядання ілюстрації можна запропонувати називати слова: на заданий звук; за звуковою схемою; за складовою схемою; за названим складом тощо.

Складання правил безпечної поведінки

Після розглядання й обговорення ілюстрації “На залізничному вокзалі” (історія дев'ята) педагогиня може розпитати дітей про можливі небезпеки, які підстерігають людей на залізниці та на вокзалі. Пропонує скласти правила, що допоможуть людям перебувати в безпеці.



І це лише невелика частка варіантів використання чудової розвивальної книжки Інни Рудої.

ПРАКТИЧНІ РОЗРОБКИ

Кожен розворот книжки — це сюжетна картина, за змістом якої можна пропонувати дітям ігри та запитання різного спрямування.

~ Ідеї для роботи з книжкою ~

Природничий напрям

Варіанти ігор: “Знайди і покажи”, “Скажи одним словом”, “Що коли буває?”, “Перелітні птахи та ті, що зимують”, “Полічи і скажи”, “Зимівля тварин” тощо.

Варіанти запитань і завдань

- Яка пора року зображена в книжці? Що про це свідчить?
- Яких птахів годує хлопчик?
- Які птахи сидять на дереві? Скільки їх?
- Знайди і покажи білочку. Що вона робить?
- Які тварини живуть у людських оселях? Назви їх одним словом.
- Як ти гадаєш, чому художниця не намалювала їжачка або ведмедика?
- Чому на деревах немає листя? Куди воно поділося?
- Яке з дерев на картинці вічнозелене?
- Яких диких тварин ти зустрів / зустрічала на сторінках книжки?



Логіко-математичний напрям

Варіанти ігор: “Полічи і скажи”, “Порівняй”, “Котра година?”, “Лічи по порядку”, “Знайди і полічи”, “Кого більше?”, “Подумай і скажи”, “Простеж за персонажем”, “Хто або що?”, “Чому і навіщо?” тощо.

Варіанти запитань і завдань

- Скільки поверхів у будинку?
- Скільки в ньому квартир?
- Полічи всіх дорослих на картинці. А тепер дітей. Кого більше (менше)?
- Полічи домашніх і диких тварин. Кого більше (менше)?
- Скільки поверхів у крамниці?
- Скільки пасажирів їде в автобусі?
- Скільки музичних інструментів ти бачиш на міській площі? Знайди їх, назви і полічи.
- Котру годину показує годинник?
- Скільки гномиків стоять із подарунками?
- Хто перебуває на другому поверсі будинку у ванній кімнаті?
- Що робить чоловік на даху будинку?
- Скільки людей розчищають сніг, змітають його з підвіконня? Навіщо вони це роблять?
- Кого не пускають у метро? Чому?
- Що роблять діти на другому (третьому) поверсі крамниці?
- Хто тримає кульки у руці? Як ти гадаєш, кому вони призначені?
- Покажи дітей, які катаються на санчатах (лижах, ковзанах, сноубордах). Полічи їх.

Соціально-побутовий напрям

Варіанти ігор: “Хто старший / менший?”, “Правила безпеки знай, про своє здоров’я дбай”, “Назви одним словом”, “Професій багато знаю, про кожну розповідаю”, “Свята та розваги взимку” тощо.

Варіанти запитань і завдань

- Назви та покажи найстарших / наймолодших людей у книжці.
- Який транспорт ти помітив / помітила?
- Чи знайомі тобі дорожні знаки, зображені в книжці? Покажи їх і поясни, що вони означають.
- Яку урочисту подію відзначають люди?
- Чи всі люди дотримуються правил дорожнього руху?
- Чи дотримуються дорослі та діти правил безпеки в іграх і розвагах?
- Назви професії людей, зображених у книжці. Покажи їх.

Мовленнєвий напрям

Варіанти ігор: “Доповни речення”, “Скажи навпаки”, “Скажи лагідно”, “Поміркуй”, “Пофантазуй”, “Закінчи слово”, “Придумай речення”, “Постав запитання”, “Склади розповідь” тощо.

Варіанти запитань і завдань

- Доповни речення: “Святий Миколай чіпляє гірлянду на ялинку, а олень...”, “Одні діти катаються на санчатах, а інші на...”.
- Скажи навпаки: бігати (*стояти*), веселий (*сумний*), старий (*молодий*), день (*ніч*) тощо.
- Скажи лагідно: зима (*зимонька*), сніг (*сніжок*), дерево (*деревце*), птах (*пташечка*), діти (*діточки*), ялина (*ялиночка*) і т. ін.
- Поміркуй. Чому взимку не можна купатися? Чому вода в річці замерзає? Чому дітки надягають шубки й рукавички? Чому сніжок тане на долоньках?
- Пофантазуй. Простеж за Святим Миколаєм від початку книжки і розкажи історію про його пригоди.



~ Руханка ~

3-6
років

Веселі зимові канікули

Нум, дівчатка і хлоп'ята,
Зиму разом зустрінати!

(Крокують на місці.)

А надворі нам на втіху
Намело по пояс снігу!

*(Крокують на місці із високим
підніманням стегон.)*



Слід розчистити доріжки.

(Імітують відкидання снігу лопатою.)

Хух, стомилися ми трішки!

(“Змахують піт” із чола.)

Бабу снігову зліпили —

*(Малюють руками в повітрі три кулі
снігової баби.)*



Рукавички намочили.

(Струшують кистями.)



Покатались на санчатах.
Весело із гірки мчати!

*(Кілька разів присідають
і встають.)*

Ну а потім без зупинки
Поспішили до ялинки!

(Біг на місці.)

У крамницю завітали —
Друзям книжечки придбали.

*(Згинають руки до плечей
та розгинають.)*



Миколай нас всіх вітав,
Подарунки дарував.

*(Тримаючи руки на поясі, по
черзі виставляють ніжки вперед
на носочок.)*

Взимку гарних свят багато —
Раді ми їх відзначати!

(Плескають у долоні.)



~ Майстерка ~

Пухнаста Білочка

Техніка:

текстурна аплікація.

Матеріали:

- оранжевий гофрований папір або серветки;
- клей;
- картон-основа будь-якого кольору;
- контурне зображення білочки (шаблон).



Перед початком роботи зверніть увагу на ліворукість / праворукість дитини. Для шульг обирайте відповідне зображення білочки (ту, що дивиться вправо).



Зверніться до дітей:

— У цій книжці є персонаж, який стрибає зі сторінки на сторінку. Певно, хоче заховатися, але не від уважних читачів. Ця тваринка невеличка, рудохвоста і стрибуча. Знаєте таку? Так, це білочка!

Далі в розмові можна пригадати зовнішній вигляд тварини, особливості її поведінки (чим харчується, де мешкає тощо).

1. Приклеюємо вирізаний силует білочки на картон. (Можна працювати і з роздрукованим на папері зображенням.)

2. Відриваємо або вирізаємо з гофрованого паперу оранжеві квадратики розміром приблизно 4 × 4 см. (Вихованці середньої та старшої груп можуть самостійно відривати шматочки серветки / паперу.)

3. Зминаємо шматочки серветки / паперу і приклеюємо їх у межах контуру білоччиного хвостика, попередньо змастивши його поверхню клеєм.

Що щільніше ми розміщуватимемо деталі, то пухнастішим буде хвіст.

Можна продовжити гру в хованки й шукати білочку не лише на сторінках віммельбуха, а й у груповій кімнаті — ховаючи виготовлене зображення в різних місцях.

ОСВІТНІЙ ПРОСТІР

~ Новорічний декор ~

Читання-розглядання віммельбуха “Новорічні канікули” більш ніж доречно приурочити до новорічних свят. Саме в цей час ми зазвичай створюємо прикраси та оздоблюємо свої оселі. Можна втілити образи з книжки у новорічному дизайні групи.



Віконні силуети

Розглянувши різні будиночки на сторінках книжки, можна вирізати з білого паперу стрічку з їх силуетів та приклеїти на вікна.



~ Сюжетно-ігровий осередок ~

На окремому столику або в куточку на підлозі можна відтворити одну або й кілька ілюстрацій книжки.

Зимове місто

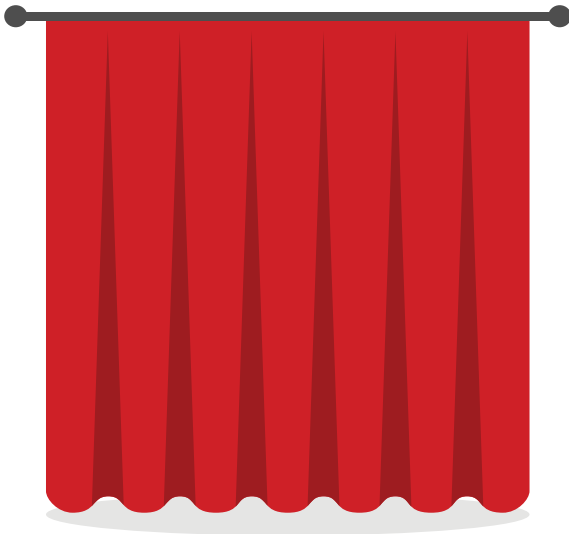
Розворот 7
(лікарня та кафе)



Підготовка

Постеліть білу тканину, а на неї покладіть “снігові кучугури” з вати чи білої вовни. Додайте смужку дороги з чорного паперу. На ній розмістіть іграшкові машинки. Дорогу варто закріплювати. Місточок через річку можна спорудити з кубиків або деталей конструктора (його деталі міцніше тримаються разом). Будинки в розрізі можна зробити з коробок або картону (скористайтеся порадами у рубриці “Майстерня” в журналі “Джміль” № 11, 2019). Фігурки людей та предмети в будинках можуть бути іграшкові або вирізані з паперу.

Таку композицію добре доповнять електричні свічки або гірлянди. Вони додадуть святкової атмосфери.



Презентація

Організуйте сюрпризний момент — відкриття куточка. Накрийте його тканиною або загородіть завісою. Дістаньте книжку і покажіть дітям відповідні сторінки, обговоріть те, що вони бачать. А потім “почаклуйте”, щоб сторінка книжки ожила, — і відкрийте інсталяцію!

Варіанти використання

Можна залишити цей куточок як декоративний елемент, суто для споглядання. А можна дозволити дітям гратися в ньому, рухати машинки, фігурки людей, доповнювати ігрове середовище іншими об'єктами. У такому випадку покажіть дітям, як можна гратися фігурками, та відтворіть можливі діалоги персонажів.

Упорядкування

Якщо діти граються у куточку, його затишна краса скоро буде зруйнована. Час від часу впорядковуйте та оновлюйте осередок, а через 2-3 дні можете змінити сюжет на наступну сторінку (приміром, розвороти 9 та 10 — чудовий матеріал для відтворення у просторі).

Ялинка

Розворот 8 (ковзанка)

Виріжте велику (1–1,2 м заввишки) пласку ялинку із зеленого паперу чи тканини і прикріпіть на стіні або стенді. Виготовте іграшки, як у книжці: пряничних чоловічків, зірки, дзвіночки, яблучка. Продумайте доступні дітям види кріплень: клапани, стрічки-липучки, кнопки, гачечки. Складіть іграшки у відкритій коробочці або кошику біля ялинки. Нехай малята за власним бажанням прикрашають її (а ви потім непомітно повертайте іграшки у коробку).



Картинка-меморі

Розворот 2 (дитячий майданчик)

Підготовка

Перемалюйте цей розворот на аркуш великого формату. Нехай великі деталі будуть стаціонарними, а дрібні (окремі фігурки людей, тварин) зйомними. Їх можна намалювати на квадратиках відповідних розмірів. А на тлі, у тих місцях, де вони мають міститися, зробити прозорі кишеньки з канцелярських файлів.

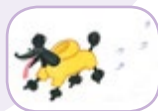


Презентація

Заховайте новинку від дітей за завісою. Покажіть їм відповідний розворот у книжці, обговоріть його, а потім відкрийте сюрприз (фігурки людей мають бути вийняті). Здивуйтеся, що всі люди зникли з картинки, і запропонуйте дітям з пам'яті розмістити їх у відповідних кишеньках. А потім звірте з ілюстрацією в книжці.

Варіанти використання

У цю гру можна грати не лише як у меморі. Покажіть дітям інший варіант: коли фігурки переміщуються відповідно до ігрового задуму. Нехай малюнки розмістять персонажів за власним бажанням, а потім розкажуть, хто з них що робить, що думає, відчуває, з ким спілкується.



Разом з РОДИНОЮ

~ Ідеї для співпраці з батьками ~

Обговорюємо сімейні зимові традиції

Запропонуйте батькам дорогою із садочка обговорити зі своїми дітьми, чим їм подобаються або не подобаються новорічні свята й канікули. Нехай пригадають, які традиції є в їхніх родинах, як вони їх дотримуються та з якими емоціями вони пов'язані. Чому важливо мати спільні сімейні традиції? Якби вони могли обрати щось одне най-найулюбленіше в зимовому періоді, що це було б?

А вдома нехай разом погортають вімельбух “Новорічні канікули” і обговорять побачені картини.

Організуємо пошуковий квест

Також ви можете запропонувати батькам із дітьми дорогою додому чи в садок узяти участь у пошуковому квесті: знайти і по змозі сфотографувати на телефон сніжку, сніговика, годівничку для птахів, бурульку, засніжене дерево, гірлянду, слід від ноги на снігу, запошену снігом автівку та кучугуру. Ви можете самі визначати не лише елементи цього списку (що залежатиме від їх наявності у вашому районі), доповнюючи або скорочуючи його, а й час на виконання завдання. Можна щодня озвучувати один або кілька елементів, виділяючи на їх пошук кілька днів, а можна назвати всі одразу і розтягнути термін виконання на тиждень.

Головна мета такого завдання — спільна цікава тематична діяльність батьків і дітей, і в цій справі не може бути переможців чи тих, хто програв. Якщо дитині під час прогулянки ніяк не вдається знайти якийсь елемент зі списку, його завжди можна намалювати спільно з батьками, адже правила пошукового квесту це не забороняють.



Влаштуємо виставку малюнків

У період зимових свят з'являються можливості для розваг, які для нас недоступні або обмежені в інші сезони. Це можуть бути різноманітні ігри, забави, традиційні приготування та особливі частування.

Запропонуйте дітям підготувати виставку малюнків, на яких вони спільно з батьками вдома мають зобразити сюжети з найулюбленішими сімейними зимовими заняттями. Форма виконання — довільна. Після того, як усі діти принесуть малюнки, розташуйте їх у просторі групового приміщення або на дошці й надайте кожному можливість розповісти, що ж на його малюнку зображено. Звертайте увагу дітей на почуття, пов'язані з діяльністю: весела вона чи спрямована на створення затишку, новорічного настрою тощо.



Створюємо пошуківку

За принципом вімельбуха можна створити власну колективну книжку-пошуківку.

Спосіб виготовлення

- На ватмані виріжте ялинку й щедро прикрасьте її різноманітними елементами, як от: фотографії з життя групи (їх треба заздалегідь роздрукувати), кольорові наліпки, тематичні вирізки із журналів або листівки, малюнки дітей (на невеличких аркушах паперу) тощо.
- Підготуйте інструкцію для батьків, у якій зафіксуйте основні пошукові завдання (за принципом “Знайдіть на ялинці...”).
- Разом із вихованцями “заховайте” на ялинці певні деталі, але домовтеся, щоби діти не підказували дорослим, де їх шукати. Нехай це буде вашим спільним секретиком.

Розмістіть ватман у роздягальні. Поки діти збиратимуться додому, хай батьки не нудьгують, а виконують дитячі завдання!

ВІРШІ

Українська дитяча поезія має своїх корифеїв, проте їх перелік активно поповнюється новими іменами.

Сучасні віршовані видання для дітей вирізняються розширеною тематикою, що охоплює не лише фундаментальні поняття, а й сучасні реалії та образи. Так, персонажі часто набувають нових рис і вмінь, притаманних нинішнім маленьким читачам. Художні засоби також змінюються. Разом із тим, сучасна віршована мова, ритміка, римування непохитно залишаються ефективним інструментом для розвитку мовлення та художнього смаку дитини.

Практику читання вголос варто розпочинати саме з віршів, адже аудіально римоване мовлення краще сприймається дітьми.

~ Які бувають поетичні книжки? ~



••• Збірки віршів моноавторства

“Комашка писала нікому” Григорія Фальковича (“Vivat”); “Як правильно ревіти?” Олесі Мамчич (“Ранок”) та ін.

••• Збірки віршів кількох авторів

Серії “Зимові вірші”, “Літні вірші” (“Видавництво Старого Лева”) та ін.

••• Віршовані книжки-картинки з коротким текстом

“Людина-Восьминіжка” Жака Жаб’є (“Наш Формат”); “Порохотяг” Катерини Міхаліциної та “ВосьмиЩОСЬ” Олесі Мамчич (“Видавництво Старого Лева”) та ін.

Останній різновид особливо сприятливий для першого знайомства малюка з поетичною мовою.

У цьому розділі пропонуємо вашій увазі одразу три віршовані видання.

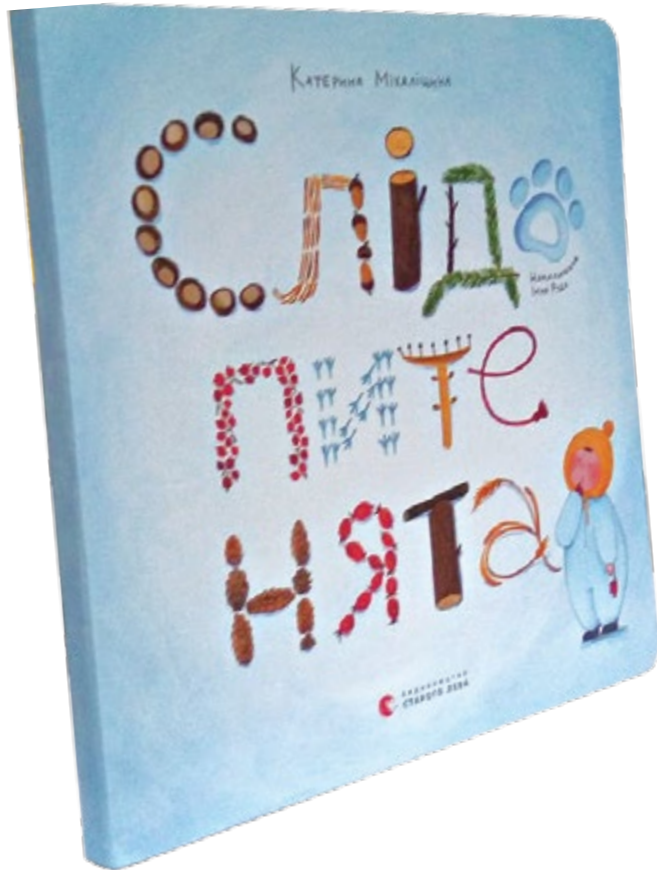


Презентація книжки

Катерина Міхаліцина

Слідопитенята

іл. Інна Руда. — Львів : Видавництво Старого Лева, 2020. — 12 с.



~ Знайомтеся: книжка ~

Це віршована книжка-картинка. У ній картонні сторінки із заокругленими кутиками та інтерактивними "віконечками". Вона належить до сезонних книжок. У цьому виданні йдеться про зиму.

Коротенькі віршики-загадки із чітким ритмом, пестливими словами і звуконаслідуваннями легко запам'ятовуються і подобаються малюкам.



~ Хто такі слідопитенята? ~

Кожна сторінка книжки помережана вервечками слідів на снігу. Маленькі читачі стають слідопитами, тобто слідопитенятами, і вгадують, хто саме залишив відбитки на кожній сторінці. Відповіді підказують “віконечка” — за ними ховаються персонажі, яких треба впізнати. У квадратиках унизу сторінок також виразно промальовані сліди, що створює додатковий пізнавальний контекст.

~ Знайомтеся: авторки ~

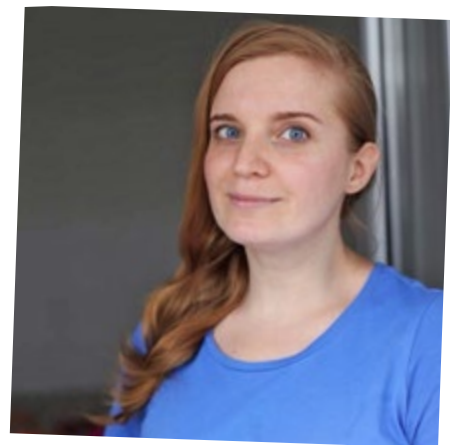
Катерина Міхаліцина — поетка, письменниця, перекладачка. Має книжки для читачів різного віку.



Помітне місце у її письменницькій діяльності займають нонфікшн-видання для дітей (пізнавальна література), зокрема: серія “Хто росте у парку”, “Хто росте у лісі”, “Хто росте в саду” з ілюстраціями Оксани Були та “Ясеві пригоди” (“Видавництво Старого Лева”); книжка-екскурсія “Говерла” (“Читаріум”); “Квіти біля Четвертого” про Чорнобильську трагедію (“Портал”).

Іноді мені здається, що читати сліди я навчилася навіть раніше, ніж літери. Іти поруч із дідусем, який працював у мисливському господарстві, й допитуватися: “Чий це слід?”, “А хто тут бігав?” тощо — то було одне з улюблених моїх занять у дитинстві. Вичитування слідів — це про цікавість, уважність і споглядання. А такі навички знадобляться завжди.

Художниця Інна Руда мешкає та працює в Києві. Ілюструє книжки і бере участь у сучасних мистецьких проектах. З її роботами можна ознайомитися на авторському сайті innaruda.com.



Коментар психолога

Перш ніж узяти до роботи той чи інший вірш або збірку дитячої поезії, дорослий має підготуватися: обміркувати майбутнє спілкування з дитиною і повправлятися у виразному читанні.

~ Як підготуватися до читання дітям віршів ~

1. Прочитайте вірш уголос.
2. Спробуйте кілька разів прочитати вірш уголос із різними інтонаційними відтінками, з різною швидкістю.
3. Проаналізуйте зміст твору.
 - Наскільки вірш довгий? Чи до снаги дитині прослухати його за один раз від початку до кінця? Можливо, твір слід розділити на кілька частин, читати з паузами, перервами? А може, краще / доцільніше вибрати інший вірш?
 - Які слова можуть бути незрозумілими для дитини? Чи зможете ви пояснити їх значення, навести приклади їх уживання?
 - Про що цей твір? З якою метою ви читатимете його дитині?
 - Якою може бути подальша робота на основі змісту твору: бесіда, серія запитань, обговорення проблемного питання? (Подальша робота не є обов'язковою.)
4. Визначтеся зі способом ознайомлення: розкажете ви вірш із пам'яті чи прочитаєте з книжки, групі дітей чи індивідуально; скористаетесь наочністю чи атрибутами за змістом твору; розіграєте театралізоване дійство тощо.
5. Оцініть ілюстрації та художньо-технічне оформлення видання із віршем, який ви обрали, зосередившись на тому, що зможе зробити із книжкою дитина: розглянути ілюстрації, знайти / показати головного персонажа, здогадатися, про що / про кого цей твір. Також продумайте, які знання дитини ви можете актуалізувати на основі роботи зі змістом та ілюстраціями до твору.



~ Індивідуальна робота з книжкою ~

Перша зустріч із новою книжкою може стати нагодою для довірчого, приємного спілкування дорослого й дитини. Як його організувати, розглянемо на прикладі книжки “Слідопитенята”.

Вікова група:
молодша, середня.

Форма роботи:
індивідуальна.

Час: друга половина дня, вечірні години.

“Слідопитенята” — книжка із загадками. Тож розпочніть знайомство з нею із відгадування загадки. Накрийте книжку відрізом білої тканини і змоделюйте ігрову ситуацію:

— У кімнаті було відчинене вікно, і в нього вітром занесло сніжок. Цікаво, що це він притрусив? Що заховав?

Дайте дитині можливість висловити кілька припущень, а потім перевірити їх.

Сядьте поряд із малюком, роздивіться обкладинку, прочитайте заголовок, поясніть значення слів “слідопити” і “слідопитенята”.



Розгорніть книжку, разом розгляньте ілюстрації на першій сторінці та прочитайте текст по рядку, коментуючи кожен:

Хто це тут походив?

— Ось, дивись. Це сліди. Значить, тут хтось ходив.

Хто слідочків наводив?

— Поглянь, які сліди. (Зверніть увагу дитини на лівий нижній кут на с. 1.) Знайдеш їх на сніжку? Покажи мені їх. А ці сліди? (Покажіть на правий нижній кут на с. 2.) Покажи.



Хтось вусатий і хвостатий
Вибіг мишку поганяти.

— Хто б це міг бути? А де мишка? (Дитина знаходить і показує.)

Але змерзли лапки.

Няв!

І нікого не впіймав.

— То хто хотів спіймати мишку? (Котик.) А де ж він? (Нема. Сховався. Втік.) Де ж нам його шукати?

Не поспішайте, надайте дитині можливість помітити фрагмент зображення (хвіст кота). Підкажіть, як відкрити віконечко. Покажіть, як можна сховати і знайти котика. Надайте дитині можливість зробити це самостійно.

Прочитайте вірш іще раз. Попросіть дитину самостійно показати на сторінці сліди котика, мишки.



Знання й досвід дитини актуалізуйте за допомогою запитань:

— А в тебе є котик? Як його звать? Який він? Опиши, розкажи.

— У мене є котик. Хочеш, я про нього розповім? А що ти хотів/хотіла би дізнатися про мого котика? Запитай. А ще? (Вправління в умінні ставити запитання.)

— Як котик “говорить”? (Спонукайте дитину до звуконаслідування.) А коли голодний? А коли лагідний? (Вправління в інтонаційній виразності мовлення.)

— На чому ми помітили сліди? (На снігу.) А в яку пору року буває сніг? (Узимку.) Я люблю зиму і сніг. А ти?

Обмінюйтеся думками. Нехай дитина повправляється в умінні підтримувати бесіду.

Кількість запитань та тривалість спілкування має визначатися станом дитини. За перших ознак втоми роботу треба завершити. Це залежить від інтересу, темпераменту та настрою дитини в конкретний момент взаємодії.

Можлива подальша робота: вивчення вірша напам'ять, гра “Кіт і миші”, підготовка вистави настільного театру.

Якщо дитині цікаво, вона не втомилася, перегорніть сторінку, аналогічним чином опрацюйте наступні вірші.



Методичний коментар

“Слідопитенята” — не просто збірка віршів, а й книжка-картинка з віконечками-сюрпризами. Загадки в ній не лише віршовані, а й малювані.

~ Освітній потенціал книжки ~

Перше, що спадає на думку, коли береш до рук книжку віршів “Слідопитенята” Катерини Міхаліциної: “Зроблено з любов’ю”.

З любов’ю до допитливих дітей, яких авторка називає слідопитенятами — шукачами пригод і секретиків, що знайдуть відповіді на будь-які запитання, зможуть “прочитати” будь-які сліди.

З любов’ю до поезії — у книжці легкі й милозвучні рими, мовленнєві ігри на кожній сторінці, а те, про що не сказано словами, можна побачити на малюнках.

З любов’ю до книжки — видання захоплює малюків від обкладинки і до останньої сторінки! Книжка “Слідопитенята” не лише тішить око, пробуджує розум, вона ще й виразно звучить: крикають качечки, цвірінькають горобчики, скрекочують сороки...



Промайнула синя тінь.
Хто це, чуєш? Цінь-цвірінь.
То синичка невеличка
Тут шукає годівничку.

А ген-ген біля води
То чий біжать сліди?
Качка й крижень!
Кряк-кряк-кря.
«Покупатися поря!».

Збірку віршів Катерини Міхаліциної можна було б назвати зимовою, адже з кожної сторінки до нас промовляє зима-чарівниця: загадує загадки, запрошує пограти з тваринками в хованки — із-за снігових кучугур і пухнастих шапок дерев визирають хвостики, лапки, вушка; стеляться стежечки слідів, яскрають ягоди... Але для справжніх слідопитенят знайдеться робота і в інші пори року: вони шукатимуть знайомі сліди на піску, звуконаслідуватимуть тваринок, складатимуть власні загадки за зразком, поданим у книжечці...

Отже, книжку віршів “Слідопитенята” можна сміливо рекомендувати батькам і педагогам.

~ Ідеї для роботи з книжкою ~

• • • Молодша група • • •

Молодших дошкільнят книжка зацікавить своїми римами, картинками та “віконечками”, за якими ховається хтось або щось. А ще їх привабить діалог, що об’єднає навколо книжки дорослого і малюків: діти охоче відгадуватимуть загадки, шукатимуть частини малюнків, відповідатимуть на запитання, імітуватимуть звуки і рухи персонажів...

- Розгляньте з дітьми ілюстрації й попросіть назвати те, що вони помітили.
- Запропонуйте пошукати схованих на сторінках тваринок (упізнати їх за видимими частинами), зображених там істот чи предмети, які ви називатимете.
- Імітуйте рухи персонажів відповідно до змісту віршиків-загадок.
- Разом із малюками спробуйте відтворити голоси тваринок, про яких ідеться в загадках: сорока — скре-ке-ке, синичка — цінь-цвірінь, качки — кряк-кряк-кря.
- Виразно читайте вірші вголос, а діти нехай повторюють за вами або самі промовляють останні слова чи рядки.

• • • Середня група • • •

Для дітей середнього дошкільного віку книжка “Слідопитенята” — джерело цікавої й корисної інформації про зимове життя дерев, тварин, яку діти з педагогом можуть обговорювати під час пізнавальних бесід. Вихованцям до снаги відгадати різноманітні загадки на її сторінках. А віршовані діалоги — запитання-відповіді за текстами книжки — можуть стати улюбленим матеріалом для індивідуального та хорового декламування.

- Залучайте дітей до пізнавальних бесід за змістом віршів та ілюстрацій до них.
- Читайте вірші, супроводжуючи читання розгляданням ілюстрацій із подальшим обговоренням змісту.
- Прочитавши вірш, попросіть малят знайти на сторінці тваринку за вашим описом. Згодом діти зможуть самі по черзі описувати персонажів за зразком.
- Запропонуйте дітям відгадати за підказками чи навідними запитаннями, хто ховається за “віконечком”.
- Заохочуйте малят декламувати вірші індивідуально чи разом (після кількох прочитань дорослим діти промовляють текст вірша по рядку).
- Після розглядання ілюстрацій до віршів закрийте зображення аркушем паперу і попросіть дітей пригадати, кого або що ви заховали.



• • • Старша група • • •

Старших дошкільнят книжка може надихнути на пізнавально-пошуковий, художньо-творчий або мовленнєвотворчий проєкт. Адже п'ятирічкам до снаги розмірковувати, римувати, фантазувати, запам'ятовувати, відкривати таємниці, придумувати способи розв'язання проблемних завдань, діяти в команді, створювати образи за допомогою різних матеріалів.

••• Запропонуйте дітям уважно розглянути обкладинку, а потім із пам'яті назвати матеріали, з яких складено літери в назві книжки.



••• Об'єднайте вихованців у пари і запропонуйте викласти одну із цих літер із відповідного матеріалу. Після виконання завдання покладіть біля букв картки із цифрами і попросіть визначити послідовність розташування літер у слові "слідопитенята".

••• Після читання віршів запитайте дітей, який із текстів вони хотіли б інсценувати. Допоможіть об'єднатися в команди та підготувати виступ.

••• Запропонуйте дітям намалювати ілюстрації до віршів (індивідуально чи в підгрупах).

••• Попросіть вихованців розглянути сторінку і назвати тварин, сліди

яких вони впізнали, відтворити ці відбитки за допомогою лічильних паличок, олівців тощо.

••• Після читання віршів і розглядання ілюстрацій організуйте колективне складання сюжетів на теми "Зима в місті", "Одного разу на прогулянці", "Це трапилось взимку".

••• Влаштуйте розігрування діалогів із віршів у парах чи трійках: одна дитина промовляє запитання, а інша — відповідь; діти по черзі виразно промовляють по рядку (репліці) з вірша.



••• Пограйте: нехай діти доберуть свої або пригадають із віршів рими до слів: "гриб", "сліди", "утікав" тощо.

••• Організуйте пізнавальні діалоги про персонажів, яких зустріли на сторінках книжки (що діти про них знають, про що дізналися з вірша, про що іще хотіли б дізнатися).



Практичні розробки

Досліджувати сліди тварин і людей дуже цікаво! Це вміння, а також здобуті знання діти можуть закріплювати в ігровій та руховій діяльності.

~ Ігри ~

Де чії сліди?

Завдання дітей — об'єднати в пари зображення слідів та тих, кому вони належать. *Варіанти:*

- 1) заздалегідь підготовлені картки (звичайні або пазли), окремо — із зображеннями слідів, окремо — тих, хто їх залишив, а діти складають їх попарно;
- 2) на одній половині аркуша зображені тварини, на іншій — їхні сліди, і діти мають об'єднати їх олівцем;
- 3) зображення тварин розміщені на картонному крузі, і діти прикріплюють до них сліди прищіпками.

3-4
роки



Про кого йдеться?

Педагогиня читає загадки-віршики з книжки. Діти мають угадати, про кого йдеться, та показати картку з відповідними слідами.

3-4
роки

Полічи сліди

4-5
років

Педагогиня готує картки із різною кількістю слідів на них. Роздає дітям. Називає якесь число, діти лічать сліди кожен на своїй картці і, якщо їх кількість відповідає названому числу, піднімають картку.

Куди доріжка приведе?

5-6
років

Діти об'єднуються в пари. Вихователька заздалегідь готує картки, на яких слідами різних тварин зображено певний маршрут. Одна дитина з пари стає на позначку "Старт", а інша озвучує маршрут: два кроки вперед, один крок ліворуч, один уперед і т. д. Правильно пройшовши маршрут до кінця, діти мають опинитися у певному місці, де на них чекає заздалегідь приготований сюрприз (наприклад, картинки із зображеннями тваринки, якій належать сліди).

Хто тут походив і наслідив?

5-6
років

Вихователька зображує сліди тварин пунктирною лінією. Завдання дітей — обвести зображення і визначити, хто залишив той чи інший слід.

Упізнай за описом

4-5
років

Педагогиня називає слова-ознаки, описуючи персонажів із книжки. Завдання дітей — відгадати, про кого йдеться, і знайти відповідне зображення в груповому приміщенні (їх вихователька заздалегідь довільно розміщує по кімнаті).

Хто ти?

5-6
років

Дитина навмання виймає з торбинки картку, на якій зображені чийсь сліди. Не називаючи тварини, вона має показати її своїм друзям — мімікою, жестами, рухами тіла — так, щоб вони її упізнали.

Весела доріжка

5-6
років

Педагогиня з кольорового клейкого паперу вирізує силуети ступень. Приклеївши їх на підлозі в різних напрямках, пропонує вихованцям пострибати веселою доріжкою.

4-6
років

~ Руханки ~

Снігова прогулянка

По кімнаті розкладені сліди різних тварин — кожна група слідів на певній відстані одна від одної. Вихователька запрошує дітей на снігову прогулянку:

— Пам'ятаєте, як ми мандрували сторінками нової книжечки? Пропоную вам сьогодні стати справжніми слідопитенятами і здійснити мандрівку чарівною сніговою стежинкою. Готові? Тоді вирушаємо.

Туп-туп по стежинці...

— Ось вона, наша чарівна стежинка. Але вона така вузька... Як же по ній пройти? Що будемо робити? (Діти стають одне за одним, руки кладуть на пояс тих, хто попереду, і маленькими кроками просуваються вперед.)

Котики-мишки

— Ой, діти, подивіться! Чиї це сліди ми тут знайшли? (Мишки й котика.) Котик, напевно, хотів зловити мишку, та йому це не вдалося. А чи не перетворитися нам із вами ненадовго на котиків та мишок? (Діти розподіляються на дві групи: “котики” і “мишки” — та стають одне навпроти одного.)



Коли я промовляю: “День!” — “котики”, присівши, “сплять”, а “мишки” граються. Коли говорю: “Ніч!” — “котики” прокидаються і починають ло-

вити “мишок”, а ті шуть у свої нірки, присідають і заплющують оченята.

Песики-стрибайчики

— Ну от, ми трішки погралися, час нам рушати далі. (Діти крокують одне за одним по вузькій стежині.)



Онде виріс білий гриб.
Хтось у кучугуру — стриб!
Круті-верті на всі боки.
Гав!
І котик вже навіть оки.

— Ось іще якісь сліди. Діти, чиї вони? (Песикові.) Пропоную перетворитися на собачок і погратися. Коли я промовлю: “Права лапка!” — ви маєте пострибати на правій ніжці, тримаючи руки на поясі. Коли скажу: “Ліва лапка!” — стрибайте на лівій ніжці, приклавши долоньки до плечей. На слова “Разом!” пострибаємо на двох ніжках, піднявши руки вгору.

Пурх-пурх, пташечки...

— Рухаємося далі. Стежка наша стала ще вужчою і дуже звивистою. По ній хіба що змійка проповзе. Беріть одне одного за ручки — і вперед “змієюю” по стежині! (Діти рухаються по стежині “змієюю”.)



— Ой, які цікаві відбитки на снігу! Діти, як ви гадаєте, хто їх тут залишив? (Сорока та синичка чи будь-яка інша пташечка.) Політаймо і ми з вами, як пташечки. (Діти плавно підіймають і опускають руки, обертаються навколо себе.)

Чалапали качечки до річечки...

— Ось на нашому шляху з'явилася річечка. Перейдімо її. (Діти крокують одне за одним, широко розставляючи ноги.)



— Хто це нам залишив свої сліди біля водички? Та це ж качка й крижень, напевне, тут купалися! Ану покажімо, як качечка ходить! (Діти присідають і навпочіпки просуваються вперед.)

Білочки-чепурушки

— Рухаємося далі нашою стежиною. Ой, дивіться — на снігу чийсь крихітні долоньки! Як ви гадаєте, хто їх тут залишив? (Білочка.) Станьте всі рівненько, ручки покладіть на пояс і покрутіться-повертіться, ніби ви руденькі білочки, що хваляться своїми пухнастими хвостиками!



Нагулялися, поверталися...

— Час нам повертатися додому. А завершити снігову мандрівку нам допоможуть ось ці сліди. Хто їх залишив? (Люди: тата, мами, малята.) (Діти повертаються на свої місця.)

Слідопитенята

Вихователька в довільному порядку показує дітям картинки, на яких зображені сліди різних звірів, птахів, людей. Діти вгадують і називають тих, хто міг залишити ці сліди, і показують заздалегідь визначені рухи.

Мишка: в. п. — руки на поясі, ноги на ширині ступні; діти виконують “дрібнотушки” (швидкі, дрібні кроки на носочках на місці).

Котик: в. п. — руки перед собою, зігнуті в ліктях (“лапки котика”); по черзі виставляють уперед то ліву ногу й праву руку, то навпаки, праву ногу й ліву руку.

Собака: діти крутяться вліво або вправо (“ганяються за своїм хвостиком”), змінюючи напрямок за сигналом виховательки.

Синичка: плавно підіймаючи й опускаючи руки, кружляють по кімнаті.

Качка: присідають і навпочіпки просуваються вперед.

Білочка: в. п. — руки на поясі, ноги разом; стрибають по черзі боком вліво – вправо.

Людина: крокують на місці та повертаються на свої місця.

4-6
років



~ Майстерка ~

3-6
років**Матеріали:**

- заготовки-долоньки;
- білий папір-основа;
- фарби (акварель або гуаш);
- вода для фарби;
- ватні палички.

**Ключова ідея:**

людина залишає слід на Землі своїми справами, творчістю.

Техніка:

“крапкове” малювання.

Чарівне дерево

Перед початком роботи скажіть дітям:
— Наші долоньки можуть перетворитися на чарівні дерева. Але для цього маємо вдягнути їх у різнобарвні шати. А допоможуть нам у цьому ватні палички і фарби. Нехай вони погуляють по аркушу, залишаючи свої відбитки!

1. На коричневому папері обводимо простим олівцем долоньки всіх дітей, підписуємо кожну. Вирізаємо їх, подовживши контур для стовбура.

Для дітей старшого віку заготовку можна не робити. Цей етап доречно замінити такими самостійними діями:

- обвести долоню (із зап'ястям) простим олівцем на білому аркуші;

- розфарбувати контур коричневою фарбою.

У такому випадку для роботи знадобляться ще й пензлики.

2. Прикрашаємо долоньку-дерево цятками фарби, використовуючи ватні палички замість пензликів.

Бажано використовувати не менше двох кольорів. Дозвольте дитині фантазувати!

ОСВІТНІЙ ПРОСТІР

~ Підлога, що говорить ~

Стежечки зі слідів

Виріжте сліди тварин та людей, про яких ідеться в книжці, з картону, фетру чи інших матеріалів. За допомогою кольорової клейкої стрічки викладіть вервечки слідів на підлозі в роздягальні, спальні, груповій кімнаті.

Їх можна використовувати для закріплення знань дітей про тварин (вправа “Де чий слід?”), понять “великий” — “маленький” (вправа “Якого розміру слід?”), навичок орієнтування в просторі (вправа “Куди веде доріжка?” — прямо, праворуч, ліворуч), для наслідування рухів тварин, людей (вправа “Хто як ходить?”) тощо.

Маленькі детективи

Принесіть до групової кімнати атрибутику детективів: лупи (збільшувальне скло), капелюхи, газети для маскування, темні окуляри, пінцети, гумові рукавички, валізку, торбинки для речових доказів, пензлики для зняття відбитків тощо.



Обговоріть із дітьми, хто такі детективи, що вони роблять. Поглибте знання малят. Запропонуйте пройтися приміщенням групи і “вийти на чийсь слід” (а сліди ви вже зробили з клейкої стрічки). Дозвольте дітям проявляти креативність, фантазію, ініціативу. Нехай вони самі розгортають ігровий сюжет! Вільна гра — найкращий простір для розвитку дошкільнят!

~ Природничий осередок ~

Інформаційний куточок

Наповніть природничий осередок різноманітним дидактичним матеріалом з інформацією про життя звірів, птахів, домашніх улюбленців, про яких ідеться в книжці. Розмістіть ілюстрації, малюнки, плакати, енциклопедії, набори карток “Хто що їсть?”, “Хто де живе?”, “Де чії сліди?”. Спонукайте малюків до розглядання матеріалів, обговорення в групах, парах.



Картки дослідників

Підготуйте “картки дослідників” із зображеннями тварин та їхніх слідів (можна скористатися зображеннями в куточках сторінок книжки “Слідопитенята”). На прогулянці запропонуйте дітям провести дослідження-спостереження — пошукати сліди з книжки на майданчику і позначити галочками в картках ті, які вдалося знайти. Наголосіть, що можна доповнювати “картки дослідників” власними спостереженнями та знахідками.

~ Образотворчий осередок ~

Колажі

В образотворчому осередку зберіть різноманітні матеріали для створення дітьми колажів на тему “Хто де сховався?” — вату, ватні диски, сухі гілочки тощо.

Штampi і відбитки

Підготуйте штампи у вигляді слідів звірів / птахів / людей (їх можна вирізати з овочів: картоплі, моркви тощо). Наймовірним досвідом для малят може стати створення слідів-відбитків на білій тканині чи папері!



~ Осередок театралізації ~

Забезпечте дітям різноманітний матеріал: картон, коробки, гілочки, відрізи тканини. Разом створіть макети дерев, кучугур, хатинок, розмістіть іграшкових тваринок. Надалі діти зможуть самі розігравати сюжетно-рольові та театралізовані ігри за змістом книжки.



Разом з РОДИНОЮ

Більшість батьків дошкільнят мріють, щоби їхні діти вирости завзятими читачами й охоче бралися до книжок у шкільному віці. Тож допоможемо їм слухними порадами.

~ Поради для батьків ~

Одна з форм роботи з батьками — створення інформаційних листків із корисними порадами. Їх можна розміщувати на стендах у роздягальній кімнаті, у вестибюлі дитсадка або навіть на дошках ззовні (якщо в період карантину доступ батьків у садок обмежений). Такі файли зручно поширювати у батьківських групах та на сторінці садочка в соціальних мережах або роздавати роздрукованими під час батьківських зборів.

Додайте ВІРШІВ у ЖИТТЯ!

Вдале знайомство

- Купуйте, беріть у бібліотеці, позичайте у друзів невеличкі збірки дитячих віршів. Наприклад, “Слідопитенята” Катерини Міхаліциної.
- Принесіть таку книжку як сюрприз чи подарунок. Зручно вмотіться на дивані й разом розгляньте обкладинку. Дайте дитині можливість поміркувати, про що ця книжка.
- Прочитайте назву книжки і поміркуйте, чому вона так називається. У всіх збірок віршів зазвичай цікаві назви, які спонукають до веселих ігор зі словами або розмов про по-

дії з життя дитини. Аби підтримати бесіду, ставте дитині навідні запитання.

- Усі сучасні збірки для дітей зазвичай гарно ілюстровані. Тож знайомство зі сторінкою починайте з розглядання та обговорення, а тоді вже читайте вірш: неспішно, виразно, імітуючи голоси тварин, коли вони трапляються в тексті.



Читаємо, переказуємо, запам'ятовуємо

- Не читайте всю книжку за один раз — інформації буде забагато. Краще покласти її на видноті й охоче відгукуватися, коли ваш малюк просить почитати йому. А також заохочувати його до самостійного розглядання. Досить скоро ви помітите, що ваша дитина імітує читання — переказує близько до тексту вірші, які припали до душі. У таких випадках підтримуйте дитину, запрошуйте її “почитати” книжку іншим родичам, гостям, іграшкам. Не фокусуйте увагу на тому, що малюк насправді не читає або переказує текст не дослівно. Це цінний досвід переказу, який стане дитині в пригоді в школі.
- Дитячі вірші легко запам'ятовуються. Тож після кількох читань ви точно зможете розповісти один із віршків збірки з пам'яті. Це, до речі, корисно не лише для вашої дитини, а й для вас, адже тренує пам'ять та є профілактикою проблем із нею у старшому віці. Віршик, який вам запам'ятався, можна декламувати в будь-якій доречній ситуації — наприклад, крокуючи до дитсадка або до магазину.



Вірші зі збірки “Слідопитенята” так і просяться, щоби їх розповіли під час прогулянки в засніжений день, коли свіжі білі кучугури рясно помережані чіимись слідочками. Діти охоче повторюють за нами. Тож якщо ви час від часу тішитимете малюка віршиками на прогулянках, то незабаром він залюбки декламуватиме на ваше прохання спочатку кінцівки рядочків, а згодом і цілі вірші. А це дуже цінний досвід для майбутнього школяра.

А оце ж чий слідятка?



Чобітки й чоботенятка.



*Письменниця Катерина Міхаліцина
з юними читачами*

Творіть разом із поетом

Запозичуйте з віршів яскраві слова та фрази і вживайте їх у своєму мовленні. Однією з цінних ознак поезії є влучне словотворення. Це, безперечно, стосується й поезії для дітей, адже малюки самі є сміливими дослідниками мови та експериментаторами, що завиграшки творять нові слова. У цьому вони з поетами на одній хвилині. Тож помітивши горобчика у дворі, згадайте: “Свариться горобчик, по-подвір’ю-гопчик...”. А побачивши вервечку дрібних слідів, чому б не назвати їх “сліденятами”, а свою дитину “слідопитеням”?

Збірка віршів — чудовий подарунок. Започаткуйте традицію дарувати своїй дитині та її друзям книжки на річні свята. Збірка “Слідопитенята” буде доречною на будь-якому зимовому святі, тішитиме та розвиватиме малюка не один рік.

Познайтеся з автором

Заведіть традицію знайомитися не лише з літературними творами, а й із їх авторами. Сучасних дитячих поетів дуже легко знайти в соціальних мережах, вони часто викладають там відео, у яких читають власні твори, або запрошують на онлайн- чи офлайн-заходи зі своєю участю. Це підсилює інтерес дитини до читання, а також допомагає долучитися до спільноти, де знайомство з літературою змалечку є природним. Якщо вам сподобалася одна збірка якогось автора, пошукайте й інші. Таким чином на вашій полиці збереться ціла колекція чудових книжок. А можливо, ще й з автографами авторів.

Увага до автора творів є дуже важливою передумовою формування академічної доброчесності. Коли дитина змалку емоційно відчуває, що над кожним текстом хтось думав, працював, вклав у нього душу, коли вона бачить цю людину, спілкується з нею, то надалі в неї підсвідомо виникатиме питання стосовно кожного тексту: “Хто його створив?”. Тож на теренах українського інтернету та освіти буде менше випадків передруку творів без зазначення авторства або й взагалі присвоєння чужих робіт.



Презентація книжки

Сашко Дерманський

Чудернацькі вірші

іл. Світлана Медведєва. — Харків : Талант, 2020. — 64 с.



~ Знайомтеся: книжка ~

Це великоформатна книжка в цупкій палітурці з яскравими ілюстраціями. У збірці — кілька віршованих історій, втілених у різноманітних поетичних формах: від коротких чотирирядкових до довгих віршованих казок.

Усім віршам збірки властиві почуття гумору й дотепність, що є своєрідною “візиткою” автора. Читачі, і великі, й маленькі, легко впізнають себе в текстах.

Значна частина віршів описує тварин та їхні чудернацькі звички (наприклад, “Сімейка”, “Жабчині ігри”, “Свинка”, “Дивний крокодил”, “Лев-художник” та ін.). Також можна виокремити тексти про дітей і родинні стосунки (наприклад, “Пірати”, “Чесне слово”, “Що буде, як я навчуся літати”, “Винахідник”, “Теплий віршик для мами” та ін.). Таке розмаїття забезпечує широкий вибір тем для подальшого обговорення з дітьми: мрії, природа, родина, професії, відпочинок тощо.



~ Чудернацькі персонажі ~

У чудернацьких віршах Сашка Дерманського і персонажі теж чудернацькі! Крокодиль-ледащо, зайченятко з непростим ім'ям — Довговухокуцохвостик — і не менш дивним прізвиськом — Куцохвостодовгоногий, гномик Нум, собака Барабака, Свинка, яка хотіла схуднути, і навіть справжні мамонти й голодний Єті!



~ Знайомтеся: автори ~



Сашко Дерманський — письменник, поет, казкар, один із найпопулярніших сучасних українських авторів. Має понад чотири десятки виданих книжок для дітей.

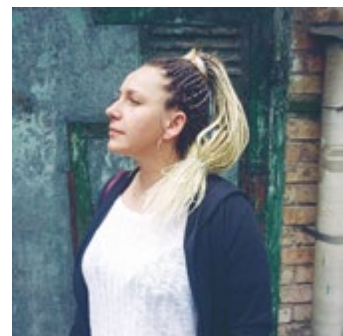
Твори Сашка Дерманського входять до підручників для 1–4 класів Нової української школи. До речі, за фахом він — учитель, фахівець з української словесності та зарубіжної літератури.

Письменник номінований на одну з найпрестижніших світових премій — Меморіальну премію Астрід Ліндгрєн – 2022.

Сайт письменника: dermansky.com.ua.



Художниця **Світлана Медведєва** не вперше ілюструє тексти Сашка Дерманського. Це багаторічний творчий тандем. Так, іще одну збірку поета “Прикольні вірші” (“Школа”) також художньо оформила Світлана.



Коментар психолога

У збірці “Чудернацькі вірші” Сашка Дерманського представлені поетичні твори, які можуть стати поштовхом для обговорення з дітьми складних тем, як-от інакшість, добрі й погані секрети, вередливість тощо.

~ Психологічний контекст взаємодії “дитина — книжка — дорослий” ~

Для читання з дітьми молодшої групи педагог має орієнтуватися на те, чи знайомі дітям описані персонажі, а також чи розуміють вони події, які з цими персонажами відбуваються. Краще обирати короткі вірші, які представлені на початку книжки, підкріплюючи їх невеличкими руханками (потупотіти, як ведмежатко, “поклацати” витягнутими руками, ніби крокодил відкриває пащу, “покружляти”, як джмелі, і сісти на свій стільчик, як комашка на квітку).

За сюжетами окремих віршів можна створити сенсорні коробки, за допомогою яких поглиблюватимемо враження від описаних образів та розвиватимемо дрібну моторику і сенсорну чутливість дітей. Це може бути сухий басейн за мотивами вірша “На дні”, у який ми, окрім крупи (яку завчасно можна пофарбувати в синій та попередньо висушити), можемо покласти різноманітні камінці та доступні нам фігурки морських мешканців. Такий варіант підійде і для індивідуального, і для групового формату роботи, а завданням дітей буде вишукувати та “виловлювати” заховані предмети. Цю вправу можна виконувати під звуки шуму моря або спокійну музику.



Головна особливість цієї книжки — кумедні сюжети. Більшість із них фантастичні, однак за допомогою майстерного слова автора та блискучих ілюстрацій видаються цілком реальними. За кожним із віршів можна провести бесіду, чи могло таке трапитися у звичайному житті, чи це можливо лише в нашій уяві. У бесіді також можна продовжувати уявну сюжетну лінію, доповнюючи її питаннями, які відображають проблематику твору.

Пропоновані бесіди доречно провести з вихованцями старшої групи.

~ Ідеї для роботи з книжкою ~

Про добрі та погані секрети

Бесіда за віршем “Секрет”

Обговоріть із дітьми, чи знають вони, що означають вислови “мати секрет/таємницю” та “сказати комусь по секрету”. Чи можуть бути секрети між незнайомими чи малознайомими людьми? Запитайте, чи знають вони, що секрети бувають добрими і поганими.

Добрі секрети — ті, які ми зберігаємо для когось, щоб потім його приємно здивувати. Наприклад, коли готуємо сюрприз до свята, як персонажі вірша.

Погані секрети — ті, які змушують нас нервувати, які пов’язані із дискомфортом відчуттями, порушенням особистих кордонів та з неприємними вчинками і складними ситуаціями, у яких нам соромно зізнатися.

Тут обов’язково варто наголосити, що попросити про допомогу дорослого — найперше, що варто зробити дитині, якщо їй відомо про погані секрети, і що немає нічого ганебного в тому, щоб розкрити такі секрети. Можна звернутися до батьків, старших братів або сестер, інших родичів, яким дитина довіряє, та працівників садочка. Дитина має розуміти, що вона не просто завжди може звернутися до дорослих, а й отримає від них підтримку.

Пригадайте з дітьми, які добрі секрети їм доводилося тримати у таємниці, та які почуття були із цим пов’язані. Поверніться до ситуацій, коли ви з дітьми готували батькам сюрприз з нагоди свята, пригадайте, як їх це потішило.



Добрі секрети завжди пов’язані з позитивними наслідками і рано чи пізно розкриваються, чого не можна сказати про погані. Прикладами поганих секретів є замовчування поганого самопочуття, хвороби, болю, а також фактів, що хтось когось ображає або примушує до чогось проти волі, торкається частин тіла, які ми прикриваємо одягом. Дорослі завжди мають знати про такі ситуації, аби допомогти дітям розв’язати їх і убезпечити від негативних наслідків.

Запропонуйте дітям пограти у гру, щоб більш детально розібрати, які секрети добрі, а які погані. Сидячи в колі, запропонуйте дітям по черзі визначати, які із секретів, про які ви розповідаєте, добрі, такі, що варто зберігати (“Зберігаємо!”), а які погані — ті, про які варто негайно повідомити дорослим (“Повідомляємо!”).

Вада чи джерело суперсили?

Бесіда за віршем “Нумів ніс”

Після прочитання вірша “Нумів ніс” поцікавтесь у дітей, чому, на їхню думку, гноми сміялися та кепкували з Нума.

У ході бесіди зосередьте увагу малят на емоціях, які переживав Нум. Адже крім незручностей, пов’язаних із його фізіологічними особливостями, він



терпів іще й насмішки та приниження з боку інших гномів, почувався самотнім та негарним. Чи справді він заслуговував на таке поводження? Чи ставлення до нього інших гномів було справедливим?

Запропонуйте дітям назвати якості, що визначають нас як особистостей. Обговоріть зовнішні та внутрішні ознаки, на які звертають увагу інші члени суспільства. Чи завжди ця увага є відповідною? А у ситуації з Нумом? Назвіть зовнішні якості та характеристики, які ми можемо чи не можемо змінити. Наприклад, ми можемо доглядати за собою та своїм тілом, бути охайними, і це позитивно впливатиме не лише на стан нашого здоров'я,

а й на стосунки з іншими людьми. Однак коли наші стосунки з людьми погіршуються через те, чого ми не можемо змінити, і до цього повертається негативна увага — це погано для всіх учасників ситуації.

Насамкінець варто наголосити, що, попри негативне ставлення до Нума та його відчуття самотності, він не вагаючись прийшов на допомогу, використавши те, що всі вважали його недоліком. Таким чином наші особливості, яких ми можемо соромитися або з яких хтось може недоречно насміхатися, у певних ситуаціях стають нашою “суперсилою”.

Не кажи: “Не вмію”, а кажи: “Навчуся”

Бесіда за віршем “Ведмедик”

Прочитайте дітям вірш “Ведмедик” і запитайте, які слова їх здивували найбільше. Можливо, якісь із них автор придумав навмисно для цього персонажа? Чому?

Оскільки всі створені автором слова стосуються прикмет персонажа, переконайтеся, що дітям зрозуміле поняття “ознака”. Повправляйтеся в описі предметів, що оточують малят, — дібравши до кожного по кілька прикметників-означень.

Запропонуйте дітям поміркувати, а по змозі й продемонструвати мовою тіла, на кого схожий ведмедик. Які його “вміння” доречно і корисно було б застосувати в інших ситуаціях без шкоди для себе та оточення. Наприклад, вміння швид-

ко котитися з гори може допомогти у змаганнях, а добра пам'ять на пісні, навіть якщо ти не вмієш співати, стане у пригоді в школі.

Поміркуйте разом з дітьми, які поради вони могли б дати ведмедику. До кого він міг би звернутися по допомогу? Можливо, соловейко із казкового лісу міг би навчити його краще співати, а зайчик або їжак — вчасно зупинитися під час бігу.

Попросіть малят пригадати ситуації, коли вони поступово опановували нові навички: як спочатку певні дії їм не вдавалися, але згодом почали вдосконалюватися. Що треба було робити, аби досягти мети? Хто їм у цьому допоміг? Якими словами можна підтримати людину, якій щось не вдається?



Методичний коментар

Доброта, гумор, чарування словом, спонукання до словотворення, постановки непростих запитань, пошуку невідповідностей і складання власних історій — усе це є в “Чудернацьких віршах” Сашка Дерманського.

~ Освітній потенціал збірки ~

Робота за цією книжкою відкриває широкі можливості для різнобічного розвитку дошкільнят.

●●● **Естетичний розвиток** малюків відбувається шляхом залучення їх до милування красою художнього слова, образів та порівнянь (“тихо плине нічка млиста, вбрана в зоряні намиста...”; “така дивовижа наснилась мені: з конем летимо по осінній стерні”; “запишавшись, як ті пави, білі киці й білі панни позирали з-за шибок”), вслухання у музику рими (собака — Барабака, хитрунка — подарунка). А створені художницею Світлою Медведевою дивовижні образи персонажів є чудовими зразками якісної ілюстрації дитячої книжки.

●●● **Розвитку уяви та фантазії** сприяють незвичайні персонажі віршів — “замурзані пірати”, “татонт”, “дідонт”, “бабонт”, “лев-художник”, “довговухоцухвостик”, “сині малини”. Їх не зустрінеш у реальному світі, їх треба уявити, намалювати, втілити в ігровій діяльності, доповнюючи образи новими характеристиками.

●●● **Збагачення словника і розвиток мовлення** відбувається завдяки ознайомленню з новими словами: “люстерко”, “кубельце”, “навмання”, “плине”, “шана” тощо, чудовими ри-

мами й порівняннями. Окремі вірші (“Зустріч”, “Свині”) можна вчити як скоромовки. Опис персонажів віршів та обговорення їхніх учинків сприятиме розвитку монологічного і діалогічного мовлення дітей.

●●● **Активізацію пам’яті й мислення** забезпечить вивчення віршів напам’ять та розмірковування над поведінкою персонажів.

●●● **До рухової активності** малят спонукають веселі образи зайченятка, жабки, крокодила, ведмедика, джмелів, козенят. Їхні рухи доцільно наслідувати в руханках, іграх і навіть танцях.

●●● **Збагачення емоційної сфери** дітей відбувається через переживання подій, описаних у віршах. Вир емоцій викликають у малят вірші “Як Миколай дарунки ніс”, “Секрет”, “Чесне слово” та інші.

●●● **Моральний розвиток** забезпечать бесіди за змістом творів, порівняння дітьми себе з персонажами, роздуми про правила поведінки (“Коли вчителя немає”, “Пірати”) і взаємини між людьми (“Теплий віршик для мами”).



~ Ідеї для роботи з книжкою ~

• • • Молодша група • • •

• • • Прочитайте малюкам невеликі чотирирядкові вірші “Грибочок”, “Ведмежатко”, “Крокодил”, “Свині”. Їх молодші дошкільнята можуть вивчити напам’ять.

• • • Поки читаєте вірш, запропонуйте вихованцям відбивати його ритм рукою, імітувати рухи тварин (потупотіти, як ведмежатко, “поклацати пащею крокодила” (порухати витяг-



нутими перед собою руками), “політати”, як джмелі, по поверхні ігрового килимка і сісти на свій стільчик, наче комашка на квітку).

• • • А ще погортайте разом книжку і розкажіть малюкам про персонажів, які їх зацікавлять.

• • • Середня група • • •

• • • Розучіть із дітьми вірш-діалог “Зустріч”, виділяючи інтонацією слова ввічливості й питальні речення. Водночас це буде робота над закріплення вимови звука [р].

• • • Повправлятися у правильній вимові звуків [с] і [р] можна, читаючи дітям вірш “Собака Барабака”. Зважаючи на той факт, що в цьому вірші слова “собака” і “Барабака” завжди стоять поруч, запропонуйте дошкільнятам пограти в гру на увагу під час другого і наступних читань вірша: після кожного слова “собака”, промовленого дорослим, діти мають хором вигукнути її ім’я — “Барабака”. Обговоріть зміст вірша, звернувши увагу вихованців на заключні рядки: “І мріє Барабака, добряга Барабака, щоби ніхто не плакав, щоб цілий світ радів”. Вони можуть стати приводом для розмови про те, як важливо дарувати тим, хто поряд, радість, і про те, як це можна робити.

• • • Для вивчення напам’ять у цьому віці найкраще обрати “Теплий віршик для мами”, обов’язково обговоривши його назву і з’ясувавши, чому саме він “теплий”.



• • • Старша група • • •

• • • Зі старшими дошкільнятами посмійтесь і поміркуйте над змістом віршів “Пірати”, “Про Пізанську вежу”, “У ресторані”, “Як Миколай дарунки ніс”, “Дивний крокодил”, “Справжній мамонт”.

• • • Почитайте вихованцям вірш “Ведмедик”. Дітям цього віку вже зрозумілі гумористичні характеристики “малинний і медний, і вредний”, “надубвилізальний, відбджілутикальний”. Запропонуйте їм самим придумати інші смішні характеристики для ведмедика, а можливо, й для себе.

• • • Запропонуйте дітям самим заримувати окремі слова чи й скласти коротенькі віршики.

• • • Сюжети всіх віршів збірки можуть стати основою для сюжетно-рольових ігор та ігор-інсценізацій, а персонажі — прототипами дійових осіб святкових костюмованих вистав.

~ПРО ПІЗАНСКУ ВЕЖУ~

Я звечора речі складу до валізи
І зранку-раненько подамся до Пізи.
А в Пізі чудовій, лише уявіть,
Є вежа славетна, що криво стоїть.

Допіру мій потяг прибуде до Пізи,
До камери схову сховано валізи,
Бульварами Пізи неквапно пройду
І вежу падушчу доконче знайду.

А потім такі я зроблю процедури:
Плечем підпіру скособочені мури.
І так непохитно стоятиму доти,
Аж поки мені не подзвонять з роботи...

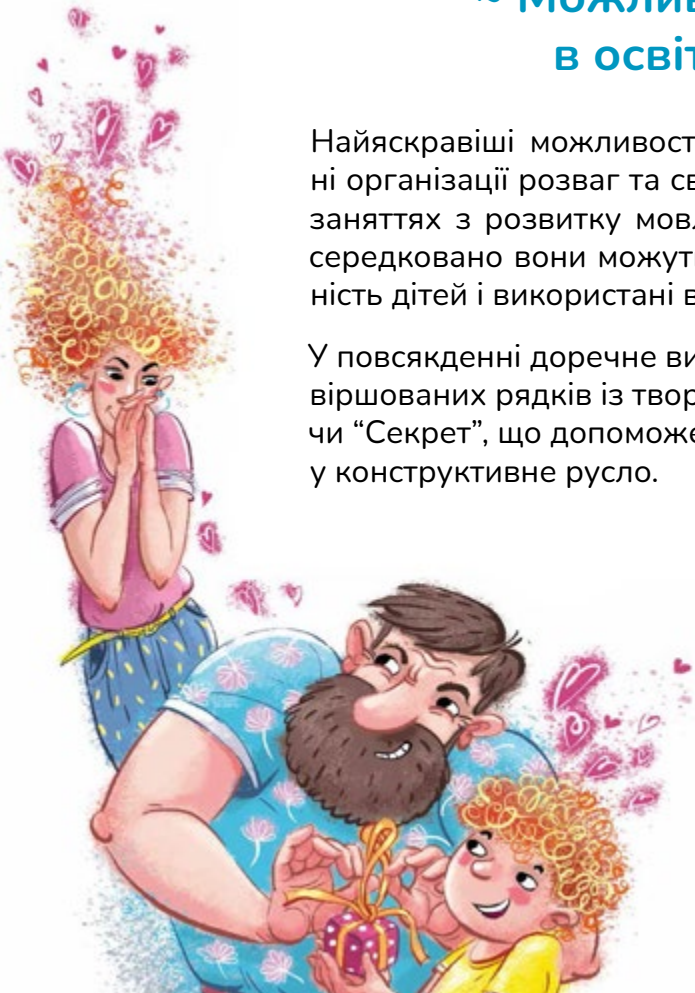
Повсюди туристи робитимуть візи,
Аби хоч на хвилику примчати до Пізи
І шану віддати мені як герою,
Що вежу рятує, підперши собою!



~ Можливості використання в освітньому процесі ~

Найяскравіші можливості використання творів лежать у площині організації розваг та свят для дітей. Доречними вони будуть на заняттях з розвитку мовлення та образотворчої діяльності. Опоередковано вони можуть бути введені в самостійну ігрову діяльність дітей і використані в ході бесід на морально-етичні теми.

У повсякденні доречне використання педагогом окремих віршованих рядків із творів О. Дерманського “Сімейка”, “Пірати” чи “Секрет”, що допоможе спрямувати діяльність і настрої дітей у конструктивне русло.



ПРАКТИЧНІ РОЗРОБКИ



3-4
роки

Чи́я тінь?

Вихователька повідомляє дітям, що персонажі знайомої їм книжки Сашка Дерманського “Чудернацькі вірші” розгубили свої тіні. Дає дітям картку із зображенням тіні когось із персонажів (силуетне зображення) і просить знайти її власника чи власницю. Гортаючи книжку, малюки мають уважно роздивитися ілюстрації у ній, прикласти до них зображення тіні, перевіривши, чи відповідає вона зображеному персонажу, і назвати, хто або що це.

Чудернацькі загадки

Вихователька пропонує дітям перевірити, чи уважно вони слухали вірші й чи запам'ятали, про що або про кого в них розповідається: малюки відгадують чудернацькі загадки та впізнають персонажів книжки.

4-5
років

Орієнтовні запитання

- Хто стояв на пеньочку і виглядав з-під картуза? (*Грибочок.*)
- Хто хоче стати дужим та великим і видертись на верх осики? (*Ведмежатко.*)
- Хто має ікл цілу пащу, але не чистить їх, ледащо? (*Крокодил.*)
- Хто їхав на машині через хащі по синю малину? (*Свині.*)
- Як назвало мамонтеня тата, бабуся і дідуся? (*Татонт, бабонт, дідонт.*)

~ Ігри ~

Чудернацькі рими

5-6
років

Варто заздалегідь підготувати для гри картки із зображеннями персонажів творів зі збірки Сашка Дерманського “Чудернацькі вірші” та предметів чи істот, назви яких із ними римуються.

Вихователька читає будь-який вірш із книжки. Діти розповідають, про кого в ньому йдеться. Потім педагогиня пропонує вихованцям погратися зі словами-назвами та картками. До запропонованого слова діти мають дібрати схоже, співзвучне з ним слово, знайти його на картках та утворити пару.

Наприклад:

грибочок — пеньочок, синочок;
ведмежатко — жабенятко;
мама — пляма, рама;
слон — сон;
жабка — лапка, сапка, папка;
свині — дині;
свинка — спинка;
пірати — акробати;
ведмедик — велосипедик;
секрет — вінегрет тощо.



Як ускладнення п'ятирічним дітям можна запропонувати придумати свої власні чудернацькі рими, смішні слова, на зразок тих, які придумало маленьке мамонтенятко у книжці: мамонт — татонт, бабонт, сестронт.

Наприклад:

крокодил — вередил;
джмелі — бембелі;
собака — барабака, кусака;
еті — бамбалеті;
ніс — кирпоніс тощо.



~ Руханка ~

4-6
років

У цій руханці згадуються персонажі різних віршів зі збірки Сашка Дерманського. Її можна скорочувати чи розширювати відповідно до того, з ким із персонажів ваші вихованці вже познайомилися.

Чудернацька подорож

Нині ми йдемо, малята,
В Чудернацький ліс гуляти!

(Діти крокують на місці.)

Раптом бачим — на пеньочок
Виліз в картузі **грибочок!**

*(Стають на носочки,
зводять кисти
рук над головою,
зображуючи
шапінку гриба.)*



Ми грибочка рвать не стали,
Далі всі покрокували.

(Крокують на місці.)

Ведмежа мале зустріли,
Щиро всі йому зраділи.

*(Повертають тулуб управо–вліво,
розводячи руки в сторони.)*



Й **крокодила** — ну і паща!
Був той крокодил ледащо.

*(Розводять прямі руки
у вертикальній площині перед собою,
імітуючи пащу крокодила.)*

Закружляли тут **джмелі** —
Сонце в кожному крилі...

*(Стають на пальчики, ніби
тягнуть до сонечка, і обертаються
навколо себе.)*



Стріли й **кізку Марусію** —
Ну й сімеечка у неї!

*(Уперши руки в боки,
кілька разів нахилиються
вправо–вліво.)*

Й **зайчєня**, що міцно спало.
Ми будить його не стали.

(Кладуть долоні під щоку, присідають,
ніби сплять.)

Й **двох котів**, що край болота
Пили чай із бергамотом.

(Коловими рухами гладять животи.)

В Чудернацькім лісі раптом
Ми зустріли двох **піратів**,



(Крокують
на місці.)

Що не вчились, тільки бились —
І без скарбу залишились.

(Легко підстрибуючи
у напівприсіді, імітують
руками перед собою удари
в боксі.)



Стріли **свинку** дуже милу
Й ще одного **крокодила**.

(Зображують пащу крокодила.)

Час додому вже вертатись,
З друзями пора прощатись.

Ось іще один **ведмедик**
І **мамонтєня** кумедне.

(Крокують на місці, описуючи
прямими руками кола по боках
у вертикальній площині — “вуха
мамонтєняти”.)

(Крокуючи на місці, по черзі
змахують правою і лівою руками
над головою.)

Ось так у лісі Чудернацькім
Гуляли ми з Сашком Дерманським!

(Сплескують у долоні.)



І **собаку Барабаку**,
Дітлахів малих друзяку.

(Виконують легкий біг на місці, руки
зігнуті перед собою, як лапки.)

І індійського **слона**,
Тупо-тупо-по-по-туна!

(Із силою тупають ногами.)

Стрівся нам голодний **Єті**,
Геть охлялий на дієті.

(Щосили втягують животи
і притискають до них долоні.)

І веселий **гномик Ном**,
Той, що в нього ніс гачком.

(Приставляють до носа одну
за одною розчепірені долоні —
“показують носа”, ніби дразняться.)



ОСВІТНІЙ ПРОСТІР



Аби привернути увагу дітей до нової книжки, насамперед варто змінити оформлення книжкового куточка.

~ Книжка у світлі ~

Декоруйте стілець під крісло, задрапірувавши його м'яким пледом, розташуйте поряд настільну лампу з можливістю спрямовувати світло.

У другій половині дня, коли почне сутеніти, вимкніть верхнє світло, а світло настільної лампи спрямуйте на книжку. Зверніть увагу вихованців на цей промінь і разом простежте, на що він вказує. Він ніби натякає: тут щось цікаве! Якщо додати нову іграшку (когось із персонажів книжки), можна обіграти “знахідку”, до якої привів промінь. Замість лампи можна використати ліхтарик або ниточку з “чарівного клубочка”.

~ Гніздечко персонажів ~

Облаштуйте “гніздечко персонажів” із тих іграшок, що є в груповій кімнаті, або з тих, які діти принесуть із дому. Ведмежатко, крокодил, сніговичок, зайчєня, свинка, два коти та інші персонажі допоможуть зацікавити дітей змістом книжки, а надалі спонукати до повторного читання віршів чи вивчення їх напам'ять.

Іграшки можна розташувати на книжкових полицках чи відкритих вітринах, на спеціально виділених столиках, біля яких стоять стільці або крісла.



У такому разі діти зможуть розповідати про улюблених персонажів чи розігрувати нескладні сюжети за змістом віршів. Тут же покладіть коробочки з пластиліном — можливо, ви разом з дітьми захочете виліпити персонажів, яких не вистачає.



~ Фотозона ~

Поряд із куточком для читання чи просто в ньому облаштуйте яскраву фотозону, де дітей можна фотографувати з їхніми малюнками або в ролях улюблених персонажів. Для цього заздалегідь подбайте про “скриню перетілень”, у яку покладіть маски чи наголовники тварин; шапочки з вушками зайчиків, ведмедя, котів; елементи одягу піратів, офіціанта, ковпачок гнома тощо. Оздобте скриню на свій смак, додавши елементи казковості, модерну чи старовини.

~ Бібліотека ~

У старшій групі призначте дитину-“бібліотекаря”, з якою заздалегідь обговоріть, як вона може презентувати іншим дітям нову книжку.

Наприклад, намалюйте пірата і розмістіть малюнок над книжкою “Чудернацькі вірші” чи поряд із нею. Тут же покладіть олівці та фломастери. Розкажіть, що в цій книжці живуть двоє піратів і ще багато персонажів, яких можна намалювати.

Після читання влаштуйте виставку ілюстрацій до віршів, запропонуйте дітям виготовити декорації для театру ляльок, у якому вони зможуть розіграти улюблені сюжети. Цікавими можуть стати образи родини мамонтів, собаки Барабаки чи Єті.



~ Виставка малюнків ~

На одній зі стін біля книжкового куточка за допомогою двостороннього скотчу щодня розміщуйте малюнки дітей за одним із творів збірки. Наступного дня змініть тематику виставки (тобто вірш, який ілюструють діти). Іншим разом внесіть навмисну помилку в сюжет, додавши малюнок до іншого твору.

Через кілька днів змішайте малюнки і попросіть дітей згрупувати їх відповідно до творів, які вони ілюструють, або скласти з них нову історію. Для цього натягніть уздовж стіни з малюнками кілька ниточок (за кількістю творів, що “переплуталися”, плюс 1-2 додаткові) і дайте дітям невеликі прищіпки, щоб вони могли поєднати малюнки так, як вважають за потрібне.

Персонажів творів можна також виготовити з природних матеріалів. Виставку поробок у такому разі доцільно розмістити в куточку книжки чи біля нього.

Разом з РОДИНОЮ

~ Літературне кафе ~

5-6
років

Як Єті, Свинка і Коала ПРО СВОЄ ЗДОРОВ'Я ДБАЛИ

Учасники: Ведуча — вихователька, Дієтолог — хтось із педагогів або заздалегідь підготовлений тато когось із вихованців, відвідувачі кафе — діти і батьки.

Реквізит: три столики з табличками, на яких намальовані персонажі віршів Сашка Дерманського: Єті (“Про голодного Єті”), Свинка (“Свинка”), Коала з Коаленям (“Як коала шпиці купувала”); картки із зображеннями різноманітних корисних і шкідливих продуктів харчування і страв, зокрема тих, що згадуються у згаданих віршах; білий халат для Дієтолога; три кошики для гри-естафети; книжки для виставки.

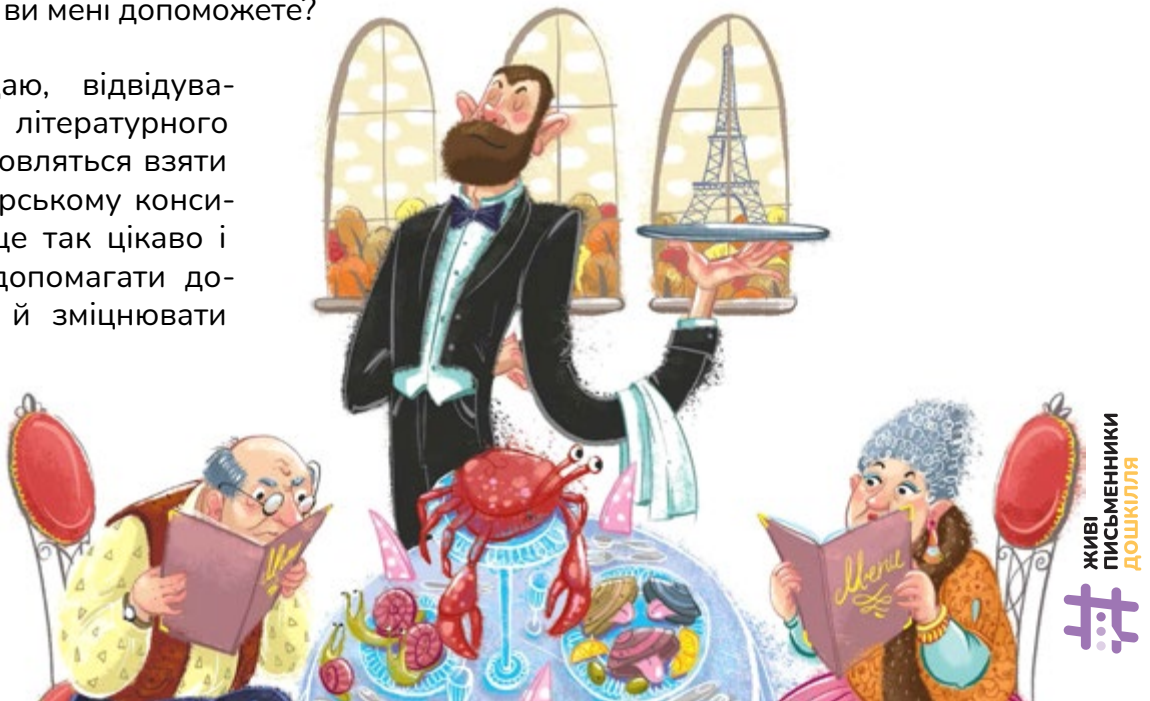
Сцена 1. На прийомі в дієтолога

Ведуча запрошує учасників (батьків із дітьми) сісти за три столики (обираються за бажанням або методом жеребкування).

Ведуча. Сьогодні до нашого літературного кафе завітав поет і за сумісництвом лікар-дієтолог Сашко Дерманський. *(Виконавець ролі Дієтолога, що сидить за окремим столиком, уклоняється присутнім.)* Розкажіть, будь ласка, чи траплялися у вашій практиці якісь цікаві випадки.

Дієтолог. О так! Для декого з моїх пацієнтів я досі не розробив курсу лікування. Можливо, ви мені допоможете?

Ведуча. Гадаю, відвідувачі нашого літературного кафе не відмовляться взяти участь у лікарському консилиумі. Адже це так цікаво і почесно — допомагати долати недуги й зміцнювати здоров'я!



Сцена 2. Меню для Коали ми разом складали

Дієтолог. Нещодавно до мене завітали мама Коала зі своїм малюком Коаленям. І розповіли про чудернацьку пригоду, яка сталася з ними в крамниці. Вона в мене записана ось тут, де й інші “історії хвороб”.

Бере книжку “Чудернацькі вірші”, декламує вірш “Як коала шпиці купувала”.

Дієтолог. І от тепер я маю пояснити малому Коаленяті, яка їжа є для нього корисною, а яка шкідлива для здоров’я. А головне — скласти меню для малюка. Допоможете мені?



“Відвідувачі кафе”, що сидять за відповідним столиком, обговорюють проблему і вибирають із карток, на яких зображені різноманітні продукти (серед них згадані у вірші й ті, якими харчуються коали), ті, з яких можна скласти корисне меню для коали.

Сцена 3. Для голодного Єті розробили дієту

Дієтолог. Я вам дуже вдячний! Бачу, ви добре знаєтесь на здоровому харчуванні. Може, і з наступним пацієнтом мені допоможете?

Присутні погоджуються, і Дієтолог виразно читає наступну “історію хвороби” — вірш “Про голодного Єті”.

Дієтолог. Що мені робити із цим голодним Єті, я навіть не уявляю. Адже досі мені ще жодного разу не доводилося лікувати снігову людину. Може, пошукаємо вихід із ситуації разом?

“Відвідувачі”, що сидять за столиком із зображенням Єті, обговорюють проблему разом із Дієтологом. Із продуктів, зображених на картках (серед яких усі названі у вірші страви, а також багато інших корисних та шкідливих продуктів), вони складають дієту, що допоможе Єті поступово нормалізувати свій режим харчування.

Дієтолог (звертаючись до всіх присутніх). Як лікар-дієтолог я хочу наголосити на важливому моменті. Якщо людина (хоч звичайна, хоч снігова) щоразу з’їдає забагато харчів, її шлунок поступово розтягується, і вона звикає споживати все більшу кількість їжі. Саме від того й виникає відчуття неситимого голоду, від якого потерпав мій пацієнт.



Сцена 4. Що їсти, аби не змарніти й при тому не розкабаніти?

Дієтолог. Як же мені пощастило, що ми з вами сьогодні зустрілися! Справи моїх пацієнтів одразу пішли на лад. Та залишився іще один складний випадок. Ось послухайте, з якою проблемою зіткнулася одна моя пацієнтка.

Дієтолог виразно читає останню “історію хвороби” — вірш “Свинка”. “Відвідувачі”, які займають третій столик, обговорюють проблему і складають із карток дієту для свинки.

Дієтолог. Дякую! Ви склали чудову дієту для свинки! (Звертається до всіх присутніх.) Сподіваюся, ви всі добре запам’ятаєте: до складання дієти треба підходити з розумом. Аби бути здоровими, не марніти, треба обов’язково щодня споживати достатню кількість їжі, а не одну травинку на день. І то їжі різноманітної, щоб ваше тіло отримало всі необхідні для життя вітаміни та корисні елементи. А щоб не розкабаніти, треба побільше рухатися: займатися фізкультурою, роби-

ти зарядку, грати в рухливі ігри, відвідувати спортивні секції тощо. Гадаю, сьогоднішні гості літературного кафе саме такі. А щоб переконатися в цьому, пропоную всім разом зіграти в цікаву гру.



Гра-естафета “Швидко і корисно”

Учасники трьох команд (“Коали”, “Єті” та “Свинки”) шикуються в колони. По черзі біжать до кошиків із картками (у кожної команди свій, уміст кошиків має бути рівноцінний), вибирають ті, на яких зображено корисні для здоров’я продукти (по одній картці за раз), і повертаються до своєї команди, передаючи естафету наступному гравцю. Перемагає команда, яка швидше за інших і без помилок складе “корисне меню” (збере всі картки із зображеннями корисної їжі у визначеному місці). Правильність виконання завдання перевіряє Дієтолог.

Вечір можна закінчити ознайомленням учасників із виставкою книжок Сашка Дерманського (бажано дібрати видання різних років і видавництв, з ілюстраціями різних художників).

Презентація книжки

Леся Мовчун

Панда любить мандрувати

іл. Наталія Олійник. — Львів : Видавництво Старого Лева, 2020. — 40 с.



~ Знайомтеся: книжка ~

Ця збірка містить 21 віршик про тварин, природу і дітлахів. Квадратний формат видання (24,5 × 24,5 см) візуально привабливий і зручний для читання.



Письменниця Леся Мовчун чудово знається на римуванні, тож усі вірші збірки справді легко вивчити напам'ять. Деякі тексти можна використовувати як скоромовки, доповнюючи ними логопедичні заняття (зокрема вірші “Лизь” і “Гномики”).

Також серед поезій є загадка, лічилка й вірші-безконечники, як-от “Білий безконечник” зі зворушливою ілюстрацією, яку можна спробувати відтворити разом з дітьми. Крім того, деякі віршики мають своєрідну, нетрадиційну будову, з короткими “рваними” рядками, а отже, й особливим ритмом.



~ Панда та її друзі ~

Назва книжки знайомить нас із першою, але не єдиною її героїнею — пандою, яка любить мандрувати. А на її сторінках на нас нетерпляче чекають хитрий Лизь, собака-вихваляка, крокодили-танцюристи, телиця-вишивальниця, Снігова Баба, Єнотик із блокнотиком, зимові слони та багато інших милих і потішних казкових істот!

Образи персонажів одразу привертають увагу завдяки майстерності ілюстраторки й гармонійному поєднанню тексту з малюнком.



~ Знайомтеся: авторки ~

Леся Мовчун — відома авторка багатьох віршованих збірок для дітей, публіцистичних і прозових дитячих видань, а також мовознавчих досліджень, доктор філологічних наук.

У бібліотеках варто ознайомитися з такими її збірками: “Чепуриться черепаха. Скоромовки” (1999), “Для чемних ведмежат” (1999), “Кактусове королівство” (2007), “Мовна лікарня” (2009), “Арфа для павучка” (2011), “Цікава розмова про мову. Чого тобі не розповіли на уроці” (2017) та ін. А у книгарнях можна придбати “Рожевий записник детектива Стасика” (2019), “Бабай-Ага і козак Невидим. П’єси” (2019), збірку “Панда любить мандрувати” (2020).



Художниця **Наталія Олійник** проілюструвала такі дитячі книжки “Видавництва Старого Лева”: “Дракон у дитсадку” Марини Макущенко, “Марчик та Мурчик” Мар’яни Савки, “Подарунок від Святого Миколая” Дзвінки Матіаш та ін. У її роботах завжди багато деталей і... захована дрібка гумору. Звертайте на них увагу і насолоджуйтесь читанням.

Коментар психолога

Вірші, римівки, поспівки, поезія загалом — особливий “ключик” до активізації потенціалу розвитку дитини.

~ Психологічний контекст взаємодії “дитина — книжка — дорослий” ~

Чи помічали ви, як ми спілкуємося з немовлятами? Ніби співаючи, розтягуючи голосні, вживаючи зменшувальні форми слів (“сонечко”, “котику”, “зайчику мій маленький”, “синочку”, “донечко”...), граючи інтонацією, додаючи певний ритм — гойдання, колисання чи забавляння.

Діти раннього та дошкільного віку надзвичайно сприйнятливі до таких засобів вербального репертуару мовлення. Вони чують, розрізняють, упізнають, здогадуються, реагують на прихований контекст повідомлення, що транслює дорослий.



Розвивальний потенціал віршів для дітей доволі широкий:

- розвиток мовлення: збагачення словника, формування інтонаційної виразності тощо;
- тренування уваги, пам'яті, уміння слухати і чути;
- розвиток та вдосконалення інтелектуальних процесів: здатності розуміти метафору, переносне значення, прихований зміст, гумор тощо;
- розвиток уяви: коли дитина слухає вірш, її уява автоматично малює образи (це працює пасивна (мимовільна) уява, за допомогою якої ми мріємо та фантазуємо, і саме цей вид уяви лежить в основі розвитку всіх наступних її видів і мисленневих процесів).

Особлива ознака поезії у контексті розвивального впливу на дошкільника — легкість сприйняття тексту дитиною.



~ Ідеї для роботи з книжкою ~

Вікова група: середня, старша.

Форми роботи: фронтальна (з усією групою), підгрупова, індивідуальна.

Час: перша, друга половина дня, вечірні години (вірші-безконечники — зокрема й на прогулянці).



Вірш зі збірки	Мета використання та форми роботи з дітьми
“Лизь”	Фантазування, вправлення у створенні уявного персонажа (важливо простежити, щоб діти сприйняли гумор)
“Равлик”	Вправлення уваги (хто, де і з чим саме повзав)
“Вихваляка”, “Муліне”, “Кольорова зима”, “Зимові слони”, “Пінгвін”	Сприйняття переносного значення слів. Обговорення людських якостей (“вихваляка”), цінності індивідуальності та неповторності кожної особистості, сприяння засвоєнню дітьми моделей бажаної поведінки
“Панда”, “Чемні ведмежата”, “Білі ведмеді”	Логічні розмірковування. Припущення. Закріплення життєвої навички звертатися за потреби по допомогу в гри-імітуванні
“Музика”, “Гриб”, “Гномики”, “Снігова баба”	Розвага. Імітація. Театралізація без слів. Вправлення дітей у невербальному спілкуванні
“Хмарка”, “Дощ”, “Пригода”, “Іжаки”	Ранкове коло, розваги, ігри-імітації. Створення позитивної атмосфери, поліпшення настрою
“Єнотик”, “Подарунок”, “Білий безконечник”, “Пінгвін”	Вправлення дітей у виразному мовленні, правильній звуковимові. Розваги. Створення позитивної атмосфери, поліпшення настрою
Усі	Індивідуальна робота. Розглядання ілюстрацій. Встановлення емоційного контакту з дитиною, налагодження довірчих відносин

Методичний коментар

Збірка Лесі Мовчун “Панда любить мандрувати” — це запрошення до цікавої подорожі у світ художнього слова, казки, доброго гумору і теплого спілкування.

~ Освітній потенціал книжки ~

Є на світі люди, які, хоча на вигляд нічим не відрізняються від звичайних дорослих, залишаються дітьми назавжди. Вони не втомлюються дивуватися всьому, що бачать, щодня заново відкривають для себе світ навколо, знаходять у ньому безліч таємниць і приводів для радості. А головне — від спілкування з ними стає особливо тепло і затишно. Саме така поетеса Леся Мовчун.

Чому ми обов'язково рекомендували б цю книжку не лише дітям, а й дорослим? Вона легка й весела, у ній багато і нового для дітей, і добре знайомого. Ця книжка про те, скільки дивовиж можна побачити, якщо вирушити в мандри. Причому подорожі не конче мають бути далекими. Адже аби побачити щось цікаве, незвичайне, цінне, не обов'язково їхати світ за очі. Достатньо просто уважно роззирнутися довкола. А валіза? Валіза знадобиться, щоб складати в шухлядку пам'яті все найцінніше та найцікавіше.



А ще важливо знайти приємного і надійного попутника, хоч би такого, як Панда, що дала назву книжці. Разом із Пандою можна подорожувати і в осінь, і в літо, і у зиму. Можна мандрувати на полюси, до білих ведмедів і пінгвінів, а можна до Африки — привезти на слонах подарунки африканським дітям чи потанцювати з веселими крокодилами. Або просто прогулятися у ліс чи на луку. Там теж можна зустріти багато цікавого: корову-майстриню, працюючого їжачка, допитливе ведмежатко і навіть хитрого Лизя! (Хто його бачив?)

Збірку Лесі Мовчун не варто читати поспіхом. Нею краще насолоджуватися потрошку: розглядаючи ілюстрації та малюючи власні до творів, що сподобалися найбільше; слухаючи вірші, бавлячись зі словами і звуками, граючи в ігри за змістом текстів і надихаючись на створення власних творів; нескінченно промовляючи віршики-безконечники...

“Панда любить мандрувати” — збірка, з якою варто подружитися насамперед старшим дошкільнятам. Дітей молодшого і середнього дошкільного віку теж можуть зацікавити рими і яскраві малюнки з поясненнями батьків чи педагогів. Проте зміст більшості віршів розрахований передусім на старших дошкільнят і молодших школярів.

У старшому дошкільному віці збірку можна використовувати в індивідуальному форматі та як елемент підгрупового чи загальногрупового заняття; як стартовий текст на початку проєктної діяльності, як основу для колективного сюжетоскладання або мотиватор до художньо-творчої чи пошуково-дослідницької діяльності.

Вірші Лесі Мовчун не лише охоплюють широке коло тем для пізнавальних діалогів, різноманітних вправ, творчої діяльності. Вони різноманітні за жанрами (загадки, вірші-безконечники, мовно-поетичні ігри, віршовані історії), що створює простір для втілення різних форм і методів роботи з текстом. Книжка Лесі Мовчун запрошує до співавторства і співтворчості усіх своїх читачів.



~ Ідеї для роботи з книжкою ~

Полілог про подорожі

Обговоріть з дітьми такі запитання: “У який спосіб можна мандрувати (йти, їхати, летіти)? Що слід узяти в дорогу (на кілька днів, на довгий термін; якщо мандруєш на північ або південь)? Яких правил безпеки необхідно дотримуватись у дорозі? Що треба брати до уваги, якщо мандруєш не сам (з маленькими дітьми, з літніми людьми; з великою групою чи у парі з товаришем; із родиною)?”



Логічна вправа “Якщо..., то...” за змістом вірша “Вихвалюка”

Запропонуйте дітям продовжити речення (“Якщо пес у наморднику, то...”; “Якщо щеня маленьке, то...”; “Якщо пес страшенний, то...”; “Якщо пес весь уліз у намордник, то...”).

Читання вірша “Лизь” із подальшим обігруванням

●●● **Мовленнєва діяльність:** вправи “Назви все, що лизав Лизь”, “Розкажи, як ти уявляєш Лизю”; промовляння скоромовки “Лизя лизем Лизь злизав”.

●●● **Театралізована діяльність:** вправа “Покажи, як Лизь апетитно облизався”; “Запропонуй Лизю лизнути щось смачненьке”, гра-пантоміма (вихователька шепоче комусь із дітей на вушко рядок віршика, а дитина має показати те, про що йдеться, за допомогою жестів і міміки; завдання глядачів — здогадатися, що їм показали).

●●● **Образотворча діяльність:** “Намалюй Лизю”; “Намалюй те, що Лизєві не сподобалося”.

Хорове та індивідуальне декламування віршів “Єнотик”, “Білий безконечник”, “Подарунок”

Після кількох прочитань тексту дорослим діти долучаються до його промовляння з різними інтонаціями: сумною, радісною, урочистою, таємничою, а також до придумування рухового супроводу до надокучливих казок (безконечників).

Складання загадок за змістом вірша “Загадка”

Після слухання вірша діти відгадують загадку. Об'єднуються в пари, і кожна пара має назвати три ознаки, які дадуть дітям зрозуміти, що йдеться про грибок. Після цього діти за аналогією складають загадки про будь-яке зображення за бажанням. Вправу можна виконувати також індивідуально або в командах.



Колективне складання сюжетів за змістом вірша “Музика”

Після прослуховування дітьми тексту запропонуйте їм пофантазувати про те, як, де, з ким жили крокодили. Була то родина чи друзі? Що стало приводом для веселощів? Як крокодили збиралися на свято (у що вбралися, як готувалися до балу)?

Складання карти, прокладання маршруту за змістом вірша “Автобус”

Після читання вірша залучіть дітей до обговорення: навіщо в мандрівці потрібна карта, що таке маршрут. Запропонуйте скласти маршрут і намалювати карту для Панди, придумати, як позначити для неї зупинки, як допомогти знайти потрібну.

Художній проєкт “Про що розповідає дощ”

Розпочати його можна діалогом “Якими бувають дощі?”. Потім варто запропонувати малятам відтворити за допомогою різних матеріалів музику (пісеньку) дощу. Після цього доречно прочитати твір. Подальша робота: обговорення (“Про який дощ розповідає вірш?”), малювання дощу, описаного у вірші, висловлення передбачень (“Які дощові слова міг читати дощ на даху?”), складання історій про дощ, який чомусь просився у дім, виготовлення “дощових ниточок” із різних матеріалів, музично-рухова вправа “Дощ стукає, йде, накрапає”.

Вправа “Передбачення” до тексту вірша “Пригода”

Перед читанням варто обговорити з дітьми назву (“Про що може йтися у вірші?”, “З ким могла трапитися пригода?”, “Приємна вона чи не дуже?”). Прочитайте перші три речення і обговоріть їх (“З якою швидкістю рухався хлопчик?”, “Що він зустрів на



шляху?”). Запропонуйте дітям зробити передбачення: пригода вже відбулася чи вона ще попереду? Прочитайте другу частину вірша з обговоренням (“Що трапилось з хлопчиком?”, “Що ще могло трапитися?”). Завершити роботу варто складанням порад для хлопчика щодо безпечного руху.



Мовленнєвотворча вправа за змістом вірша “Зимові слони”

Не поспішайте читати дітям вірш, попросіть їх висловити припущення: про що цей твір, що в ньому відбувається, чому слони в кімнаті у хлопчика. Після обговорення і прочитання вірша запропонуйте дітям пофантазувати, як слони розвозять подарунки африканським дїтлахам.

Літературний проєкт “Сни мрійливої корови” за змістом вірша “Кольорова зима”

- Стартова розмова про сни: у кого якими вони можуть бути; про що можуть бути сни у корови влітку, взимку?
- Читання вірша.
- Малювання в командах квітучих снів мрійливої корови.
- Полілог “Чи може зима бути рясноквітною?”.
- Малювання білим на темному тлі рясноквітної зими.
- Складання командами історій про цікаві сни корови (вибір за бажанням).

Гра “Вірю — не вірю” за змістом вірша “Білі ведмеді”

Почніть з обговорення того, що називають реальним, а що фантазією. Потім читайте вірш по рядку, а діти нехай говорять, вірять вони написаному чи ні.

Інсценування за змістом вірша “Чемне ведмежа”

Після читання вірша діти розподіляють ролі й готують інсценізацію за його змістом.

Пізнавальні діалоги про персонажів

Обговоріть з дітьми, що вони знають про персонажів, про що дізналися з вірша, про що ще хотіли б дізнатися.



ПРАКТИЧНІ РОЗРОБКИ

5-6
років

Лизь!

Вправа на залучення “Корова язиком злизала”

Вихователька вдає, що шукає свій записничок, звертається до дітей: чи не бачили, чи ніхто не брав? Бідкається: “Як корова язиком злизала!”. Запитує в дітей, чи зрозуміли вони, що означає цей вислів. Пояснює: це означає, що річ раптово зникла і її неможливо знайти.

Залишає пошуки блокнота, припускає, що, можливо, забула його вдома. Пропонує дітям роздивитися сюжетні картинки (кицька вилизує кошенят, песик лиже руки господарю, корівка облизує телятко, котик злизує сметанку) та відповісти на запитання: “Яку дію виконують тваринки?”. (Лижуть, вилизують, злизують.) Запитує, чи малята чули раніше слово “лизь”. Що воно означає?

Читання та обговорення вірша

Діти слухають вірш і розмірковують: кого авторка назвала Лизем і чому? Що означає “Лизь злизав”? Що мало зникнути безслідно після того, як його лизав Лизь? А що не сподобалося Лизю? (Лимон, кіт, синя кулька.) Запитує в дітей: чи комусь із них

Кожен вірш у збірці — це окрема історія, сюжет якої може стати основою для гри, дослідження, руханки чи освітньої ситуації.

~ Освітні ситуації ~



доводилося бути Лизем? Коли? (Коли лизали морозиво, льодяники на паличках, домашні цукерки з цукру, облизували ложечку після смачного варення.)

Дослідження “І я — Лизь”

Педагогиня пропонує дітям на хвилинку взяти на себе роль Лизя і спробувати полизати маленький шматочок лимона та мед на кінчику палички для морозива, обмінятися враженнями, поміркувати, чому Лизь завередував: “Пху, гидота! Пхе, бридота!”.

Заувага. Вихователька має впевнитися, що в дітей немає алергії на цитрусові й мед!

Мовленнєві змагання “Хто кого перескоромовить?”

Вихователька залучає дітей до промовляння скоромовки слідом за нею, разом із нею, по одному, вдвох, командами:

Тож про Лизя всяк казав:
Лизя лизем Лизь злизав!



Знайомство з Равликом

5-6
років

Читання та обговорення вірша “Равлик”

Вихователька читає вірш, показує дітям ілюстрацію.

Запитання до дітей

- У яку пору року повзав равлик?
- Чи доводилося вам бачити справжнього равлика?
- Про які “смужки-візерунки” йдеться у вірші?
- Що таке “кістяна світлиця”? Навіщо равлику мушля?

Проблемне запитання. Чи однакові мушлі в різних равликів?

Використовуючи мультимедійну презентацію, педагогиня демонструє дітям різні види равликів, звертає увагу на форми мушель: як кулька, як конус, як ковпачок, як спіралька. Згодом залучає їх до визначення форм мушель равликів, яких вони помічатимуть у природному середовищі.

Дослідження “Що смакує равликам?”

Вихователька пропонує дітям провести дослідження: запропонувати равликам, що живуть у природничому осередку, листя салату, капусти, винограду, шматочки огірка, полуниці та подивитися, що вони обериуть. Або покласти на невеликій відстані від равлика зубчик часнику, шматочок лимона, груші, дині, огірка і поспостерігати, до чого він приповзе. Результати спостережень діти замальовують на індивідуальних картках.

Дослідження “Який із равлика художник?”

Вихователька повідомляє дітям: щойно равлик насититься, він поповзе у своїх справах. Якщо покласти на його шляху аркуш чорного паперу, можна простежити, який слід він залишає своєю єдиною широкою ніжкою. Педагогиня пропонує залишити равликів на чорних аркушах на певний час, а згодом повернутися і забрати аркуші. Висушивши їх, можна розглянути сріблясті смужки-візерунки, помилуватися “картиною”, яку намалювали равлики.



Вихваляка

Полілог “Вихвалитися — добре чи погано?”

Вихователька говорить дітям, що зараз прочитає вірш із назвою “Вихваляка”. Запитає, кого так називають. Що означає вихвалитися? Чи дітки колись хвалилися іншим новою іграшкою, гарним вбранням, радісними подіями тощо? Чи добре самому себе вихвалити? А хвалити когось? Чи можна поділитися радісною новиною, не вихваляючись?

Читання та обговорення вірша “Вихваляка”

Педагогиня читає вірш, показує дітям ілюстрації. Запитає, чи здогадалися вони, хто ж цей вихваляка, чим хвалилося цуценятко. Наголошує, що маленькому цуценяті, як і діткам, дуже

кортить стати дорослим і робити все самостійно. Він одягнув намордник, що виявився для нього завеликим. Тож історія вийшла кумедна, а песик зовсім не “страшений”, як він себе називає, а милий. Запитає, чи хочеться діткам із ним подружитися, що вони йому сказали б, зустрівши, тощо.

Конструкторсько-будівельна діяльність “Мій собака-вихваляка”

Вихователька пропонує дітям зробити песиків із деталей конструктора і подружитися з ними.



Хмарка і Дощ

Читання віршів “Хмарка” і “Дощ”

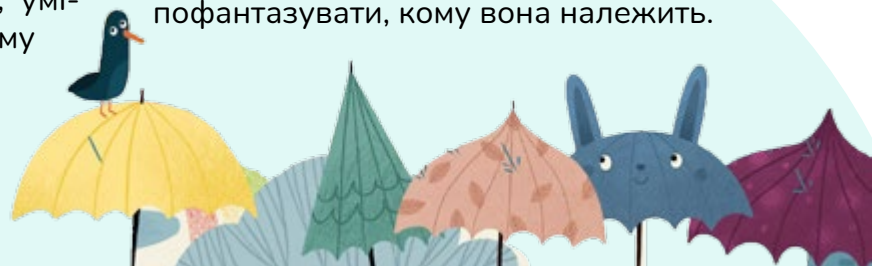
Вихователька читає перший вірш і спонукає малят роздивитися ілюстрацію, помилуватися красунею-хмаркою, яка їде в чудовому візку. Візок незвичайний — схожий на перевернуту парасольку! Педагогиня звертає увагу на останню фразу вірша: “Після довгої зими повернулися громи” — і заохочує дітей пригадати прикмети весни. Запитає, що може статися, коли хмарка проїде у своєму візочку. Потім читає вірш “Дощ”, уміщений у книжці на цьому самому розвороті.

Оркестр “Ритм дощу”

Вихователька пропонує дітям узяти по дві дерев’яні палички і тихенько відтворити ритм дощу під час повторного читання вірша.

Гра-спостереження “Шукаємо кольорові парасолі”

Педагогиня розміщує на мольберті ілюстрацію до віршів, пропонує через чарівні біноклі (декоровані втулки від паперових рушників) відшукати парасольку певного кольору, описати її, пофантазувати, кому вона належить.



Безпечні пригоди

5-6
років

Читання та обговорення вірша “Пригода”

Перед читанням вірша вихователька запитує, чи доводилося комусь із дітей кататися на роликах, просить поділитися своїми враженнями. Після читання звертає увагу на зміст вірша та ілюстрацію до нього. Пропонує поміркувати, що могло відбутися насправді, а що хлопчик вигадав. Запитує, чому в хлопчика рука в гіпсі.

Продуктивна діяльність “Книжка порад власноруч”

Вихователька пропонує зробити для хлопчика та самих себе книжечку з порадами щодо безпечного катання на роликах. Вислуховує пропозиції дітей. Разом формулюють правила:

- Вдягайте захист: налокітники, наколінники, шолом.
- Не гасайте чимдуж, як вихор.
- Обминайте калюжі та пісок, не катайтеся на мокрому асфальті.
- Перед катанням огляньте доріжку: на ній не має бути каміння, гілок, вибоїн та ям.
- Не перестрибуйте через перешкоди.

Діти об'єднуються в підгрупи, вибирають одне правило, разом із педагогінею обговорюють, як можна його проілюструвати, які символи та заборонні знаки використати. Насамкінець збирають малюнки у книжку-пам'ятку, оформлюють обкладинку.



Подарунок-сюрприз

Читання вірша “Подарунок”

Педагогіня читає дітям вірш у супроводі ілюстрацій. Наголошує на особливості цього твору: його можна читати нескінченно, поки не набридне, бо кінець переходить у початок. Варто звернути увагу дітей на логічну невідповідність у змісті: у великому пакунку міститься **ЩЕ БІЛЬШИЙ** дарунок, а у ньому... Цей вірш є чудовим зразком не тільки віршів-безколичників, а й віршів-нісенітниць.

Художньо-продуктивна діяльність “Великий пакунок”

Вихователька пропонує дітям “запакувати пакунок” відповідно до змісту вірша. Попередньо домовляються, для кого будуть готувати пакунок (для друзів із сусідньої групи тощо). Діти створюють колективний малюнок на смужці шпалер: великий будинок із ялинками, дітей із подарунками. Коли малюнок буде готовий, згортають його у рулончик, добирають картонну коробку, оздоблюють залишками подарункового паперу, перев'язують стрічками. Пакунок вкладають у ще більшу коробку — і так доти, поки не закінчатся коробки.

~ Пальчикові вправи ~



Пропонуємо чудовий педагогічний лайфхак: створення фізкультхвилинок, рухових вправ та ігор на основі яскравих ритмічних віршів талановитих поетів (до яких, безумовно, належить Леся Мовчун). Усе, що треба зробити — додати до римованих рядочків відповідні рухи. А вивчити віршики напам'ять у такий спосіб вашим вихованцям буде набагато легше, ніж за допомогою традиційних методів.

Равлик

За старою грушею
Повзав равлик з мушлею.

(Ручка в кулачку, вказівний пальчик та мізинчик випрямлені, ніби різки равлика.)

Оченята-ріжки,
Між травин доріжки,

(Діти ворують "ріжками" і "повзають" кулачком по столу чи по колінах.)

Соковиті хрумки,
Смужки-візерунки,

(Іншою рукою зображують "ротик": чотири пальчики, складені разом, доторкаються і відриваються від великого.)



Кістяна світлиця

(З'єднують кінчики випрямлених пальців рук, зображуючи дах будинку.)

І вода з коритця.

(По черзі ставлять кулачки один на одний.)

За старою мушлею
Повзав равлик з грушею.

(Ворують "ріжками" і "повзають" кулачками по столу чи по колінах.)

Дош

Дош у вікна стукотів —

(Пальчиками однієї руки стукають по розкритій долоні іншої.)

До кімнати захотів.

(Пальчиками обох рук “крокують” по столу або по колінах.)

Потім видерся на дах

(З’єднують кінчики випрямлених пальців рук, зображуючи дах будинку.)

І читав щось по складах.

(Притискають ребра долоньок одне до одного, повільно розкривають і закривають долоньки, як книжечку.)

Чи співав, чи бубонів,

(Зображують “ротика” обома руками: чотири пальчики, складені разом, доторкаються і відриваються від великого.)

Чи лічив там кажанів,

Чи дразнив якихсь нахаб?

(По черзі загинають пальчики, як під час лічби.)

Слухай сам: кап-кап, кап-кап!

(Плескають у долоньки.)

.....



Їжаки

Шурхотять цілу ніч їжаки,

(Пальчиками обох рук дріботять по столику або по колінах.)

Бо читають
Цікаві книжки.

(Притискають ребра долоньок одне до одного, повільно розкривають і закривають долоньки, як книжечку.)

Щоб малі
Не псували очат,

(Згинають і розгинають пальчики.)

Світить місяць
Між яблuchок
В сад.

(Притискають кулачки один до одного, поступово розпрямляють пальчики, ніби розквітає квіточка.)

~ Руханки ~

Панда

Панда любить мандрувати,

(Крокують на місці.)

Та не вміє рахувати.

(Тулуб трішки нахилений уперед, ліва рука підтримує праву, зігнуту в лікті, вказівним пальчиком імітують лічбу зліва направо.)

Відучора у трамваї
Знов по колу роз'їжджає.

(Тримаючи в руках уявне кермо, виконують повороти тулуба вліво–вправо.)



Лобик тре і чуха спинку.

(Однією рукою труть лоба, а потім двома руками масажують спинку сусіда.)

— То котра ж моя зупинка?

(Знизують плечима, розводять руки в сторони, ніби дивуючись.)

Перша,
друга,
п'ята,
сьома?

(По черзі розгинають пальчики.)

Рахувати
Вчись
Удома!

(На кожне слово сплескують у долоні.)

.....

Гномики

Чоловічки в черевичках
Чапчалапають до річки,

(Крокують на місці.)

Тягнуть човник без вітрила.

(Імітують рухи як при перетягуванні каната.)

Гульк — аж річку крига вкрила.

(Присідають, складають руки над головою “дашком”.)

Полягали у човні —
Сни їм сняться чарівні.

(Кладуть долоньки під щічку, “сплять”.)

Не замерзнуть чоловічки,
Бо росточком невеличкі.

(Вистрибують угору з положення сидячи навпочіпки.)

В черевички заховались
І шнурками зав'язались.

(Присідають, руками обхоплюють коліна, голову опускають униз.)



ОСВІТНІЙ ПРОСТІР

~ Панда запрошує у мандри ~



Запрошення у мандрівку

Підготуйте речі, пов'язані з мандрами: глобус, підзорну трубу/бінокль, географічні карти, рюкзак/валізу, компас тощо. Обговоріть із дітьми тему “Мандри” і запропонуйте вирушити в мандрівку разом із Пандою.

Подорожня карта

Розробіть карту подорожі, на якій схематично позначте “зупинки” — місця, у яких побувала Панда. Кожна зупинка об'єднує кілька віршів, із якими діти безпосередньо на цій зупинці й ознайомляться.



Орієнтовний список зупинок

- “Сад”: “Лизь”, “Равлик”, “Вихваляка”.
- “Зоопарк”: “Музика”, “Пригода”, “Муліне”.
- “Ліс”: “Загадка”, “Їжаки”, “Єнотик”, “Чемні ведмежата”, “Снігова баба”.
- “Антарктика”: “Пінгвін”, “Білі ведмеді”, “Білий безконечник”.
- “Веселка”: “Хмарка”, “Доц”, “Кольорова зима”.
- “Чарівна країна”: “Гномики”, “Подарунок”, “Зимові слони”.



Мандрівничі скарби

Розмістіть у груповій кімнаті скриньку, до якої складіть можливі скарби, які Панда могла б узяти на пам'ять на кожній зупинці (наприклад, “Веселка” — намисто, “Чарівна країна” — ковпачок гнома тощо). Використовуйте їх надалі як підказки під час обирання дітьми віршів для читання або декламування.



Світлини з мандрів

Оформте панно із зображеннями персонажів віршів. Організуйте біля них роботу: обговорення (з якого твору персонаж, що діти знають про нього у реальному житті); декламування відповідного вірша; складання нової спільної історії про окремих або всіх персонажів книжки тощо. Зображення також можна використовувати для розвитку уваги, орієнтування в просторі, для релаксацій, фізкультхвилинок тощо.

Стіна слів

Оформте тематичну “Стіну слів” — із новими, незвичними для дітей словами, які трапляються у віршах. Слова можна оформити у вигляді малюнків або малюнків із написами.

Слова, на які варто звернути увагу: намордник, світлиця, мушля, паркет, краватка, муліне, ґнотик, крамниця, парасолька, хуртовина та ін.



Разом з РОДИНОЮ

~ Сімейні літературні читання ~

Подаруйте дітям і дорослим незабутні емоції та спогади, організувавши в групі дитячого садочка сімейні літературні читання за збіркою віршів Лесі Мовчун “Панда любить мандрувати”.

Підготовча робота

Розподіліть між родинами своїх вихованців вірші, які вони підготують до заходу. Найкраще запропонувати кожній родині обрати той вірш, який подобається. Це спонукає майбутніх учасників прочитати принаймні кілька віршів зі збірки. До того ж досвід показує, що за надання людям можливості вільного вибору вони відповідальніше ставляться до виконання завдань. Можна показувати збірку батькам, коли вони забирають дітей увечері, та позначати вже обрані вірші. Або ж розмістити фотографії сторінок книжки у чаті, щоби люди “бронювали” твори онлайн. Кожній родині потрібно видати аркуш із текстом вірша, який вона обрала.

Ще один варіант — залучити до вибору тільки дітей. А до батьків донести думку, що вони реалізують вибір своїх малят.

Між розподілом творів і проведенням заходу має минути не більше тижня, щоби люди мали час підготуватися, але не втратили інтересу до події.

Літературні читання можна приурочити до якоїсь дати — Дня української писемності та мови (9 листопада), Дня поезії (21 березня), дня народження дитячого садочка тощо. Або провести без особливої нагоди, започаткувавши щорічну традицію проводити такі читання, наприклад, у листопаді.

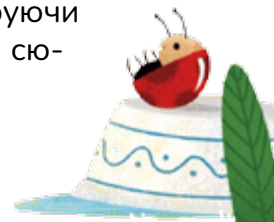
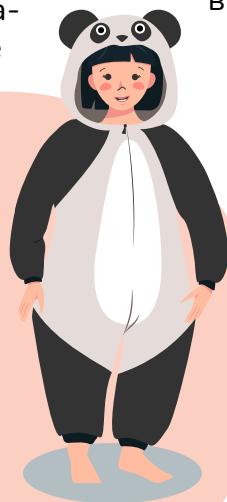
Варіанти проведення

Найпростіший

Члени родини мають виразно прочитати вірш, який їм дістався (можна з аркушика, можна напам'ять). Декламувати може хтось один, кілька членів родини по черзі, або можна прочитати твір у ролях.

персонажа (або кількох) обраного вірша. Наприклад, Пінгвіна або білих ведмедів, Панди чи собачих вихваляки.

Можна також виготовити поробку, відтворивши простір, де відбуваються події вірша, та розмістивши там персонажів. Декламуючи вірш на заході, доречно рухати у створених декораціях фігурки, ілюструючи розвиток сюжету.



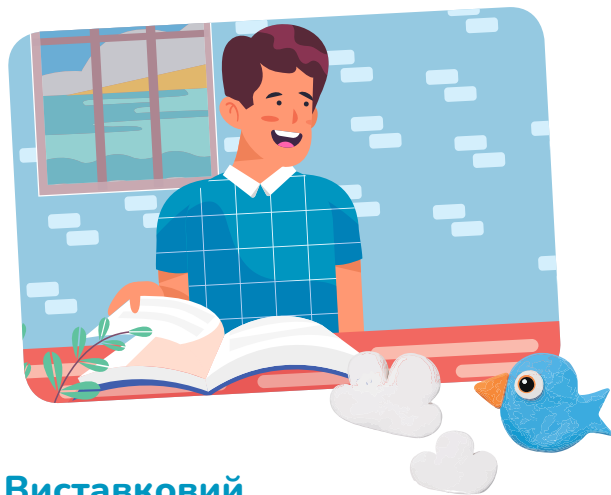
Театралізований

Члени родини (усі або хтось один) мають створити костюм чи елемент костюма

Музично-руховий

Можна запропонувати родинам перетворити віршики на ігри чи руханки. Тоді на літературному вечорі кожна родина по черзі презентує свою ідею, а інші її підхоплять. Наприклад, вірш “Равлик” може стати стимулом для приємного масажу: ваш партнер по грі водить пальчиком-“равликом” по ваших спині, плечах, руках, шиї, голові. А вірш “Пригода” дає змогу придумати рух на кожен рядочок.

А ще можна запропонувати родинам дібрати мелодії до віршів і проспівати їх. Або ж просто увімкнути приємну фонову музику під час читання. Декламування вірша можна також доповнити пластичною композицією. Для цього добре розподілити ролі. Наприклад, тато читає текст, а мама та син або донечка рухаються під тиху музику.



Виставковий

Нехай кожна родина створить ілюстрацію до вірша та презентує її під час читання, а потім залишить на виставці в групі. Малювати дозволено і дітям, і дорослим, кожному окремо і всією родиною разом. Варто нагадати всім учасникам, що ілюстрації можна не лише малювати, а й клеїти, шити, ліпити.



Комбінований

Кожна родина може презентувати вірш так, як їй хочеться (див. будь-який із попередніх варіантів). Так усі зможуть проявити свої таланти. Тож почуватимуться впевненіше та розкутіше.

Онлайн

За карантинних обмежень такі літературні читання можна провести онлайн на платформі Zoom або Google Meet. У такому випадку до них зможуть долучитися навіть ті родичі вихованців, які живуть в інших містах та країнах. Це зробить вечірку ще масштабнішою.



Атмосфера

Для сімейного літературного вечора важливо створити особливу атмосферу. Якщо дорослі члени родин не звикли до виступів і здебільшого задовольняються роллю глядачів, вони можуть хвилюватися і ніяковіти більше, ніж їхні діти. Підбадьорте їх, поясніть: це не концерт, конкурс чи фестиваль, а просто вечір літературних читань, на якому цілком достатньо прочитати вірш із місця.

Не кожен уміє і має можливість влаштувати захопливе “шоу” навколо одного вірша, але створити можливість



для того, аби літературні твори прозвучали голосами різних родин, — дуже цінно. Тому педагог як організатор має приділити увагу не вимогам до якості костюмів чи малюнків, а насамперед доброзичливому заохоченню кожного до участі в міру його сил.

Організація заходу

Розташуйте стільці по колу, тоді не буде потреби виходити на сцену тим, хто цього не бажає, й усім буде добре видно та чути. Поки родини збираються, увімкніть приємну музику, вітайте кожного, запрошуйте зайняти зручні місця.



На початку свята презентуйте збірку віршів, яка подарувала вам такий чудовий вечір, розкажіть про її авторку. Запросіть когось розпочати читання. Це можна робити за бажанням, по черзі (по колу), за порядком розташування віршів у збірці, або ж родина, яка виступила, запрошуватиме наступну (при цьому можна передавати якийсь символічний предмет, наприклад, іграшкову панду). Обов'язково нагороджуйте всіх оплесками та теплими словами подяки. Після виступів доречно влаштувати чаювання.

Казки та оповідання



Світ казки яскравий і сповнений див. З давніх-давен він зачаровує і дітей, і дорослих. Казки мудрі. Вони здатні транслювати одвічні цінності, навчати, спонукати до роздумів і надихати. А у комбінації із вдалим візуальним супроводом (ілюстраціями) їхня дія підсилюється. Саме тому казкові видання не втратили актуальності донині. Сучасні письменники та письменниці часто звертаються до цього жанру у своїй творчості.

Чи відрізняються сучасні казки від народних або створених за народними мотивами? Авжеж. І обираючи авторські казки для роботи з дітьми, слід брати до уваги певні застороги. Так, фольклор часом потребує переосмислення і додаткового тлумачення, щоби бути доступнішим для сучасних реципієнтів. Деякі культурні маркери також можуть видаватися застарілими, як і поведінкові моделі персонажів. Ці аспекти казок варто актуалізувати.

Нові казки та оповідання нерідко публікуються і в дитячих періодичних виданнях, як-от, наприклад, журнал "Джміль".

У категорії "Казки та оповідання" представлено три книжки. Кожна з них занурює малят у світ вигадливих пригод, розкриваючи важливі соціальні теми.

Презентація книжки

Олеся Мамчич

Ким працюватиме Яся

іл. Ольга Ребдело. — Харків : Ранок, 2019. — 32 с.



~ Знайомтеся: книжка ~

Усі події оповідання відбуваються впродовж одного дня. Гортаючи сторінки книжки, читачі поринають не в карколомні пригоди, а радше у сповнений неймовірних фантазій і водночас ніжний та уразливий світ думок і почуттів маленької дівчинки. Світ цей описаний авторкою тепло, доброзичливо і вельми дотепно. А кумедні й вигадливі ілюстрації чудово доповнюють розповідь.



Оповідання ознайомить юних читачів як із реальними професіями (як-от власник зоопарку, поліцейська, майстер з ремонту каруселей), так і з фантазійними.

У книжці багато гумору з певними елементами абсурду, що притаманно авторському стилю Олесі Мамчич. Обговорюючи з дітьми поведінку Ясі, варто наголошувати на “казковості” твору.



~ Знайомтеся: Яся! ~

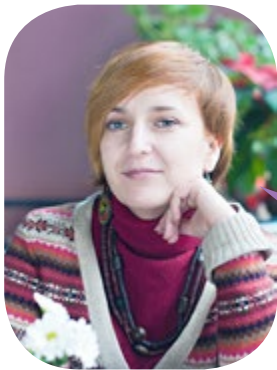
Головний персонаж оповідання — дівчинка Яся, яка замислилася про вибір майбутньої професії. Інші діти в садочку легко визначилися із цим питанням, а от Яся зовсім не уявляє, ким же їй працювати...

Дівчинка підійшла до пошуків з неабиякою розсудливістю, фантазією і дитячою безпосередністю. І професії “приміряла” найрізноманітніші. Спершу спробувала бути деревом, потім — ніччю, песиком і навіть... хо-лодильником.

Виявляючи певні “недоліки” кожного із занять, дівчинка продовжувала пошуки. Яся спробувала попрацювати пензликом, проте результат її праці не виправдав сподівань. Відкрити своє покликання дівчинці допомогла Ротата-Бородата Халепа, яка засмутила тата. Яся зрозуміла, що лагодити засмучених татусів — найкраща з усіх професій, а вона має до неї справжній хист.



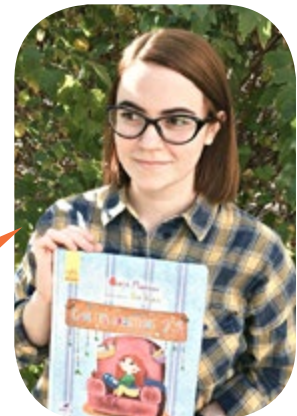
~ Знайомтеся: авторки ~



Олеся Мамчич — письменниця і поетеса родом з Києва, пише для дітей та дорослих. Кілька років викладала українську мову й літературу в альтернативній школі. Твори Олесі Мамчич увійшли до багатьох підручників для 1–4 класів НУШ.

У дитинстві я мріяла стати письменницею, у якої буде 100 написаних книжок, і серед них жодної поганої.

Художниця Ольга Ребдело ілюструє книжки різних українських видавництв. З 9 років вела щоденники й блокноти, де записувала свої мрії та враження. Ольга досі зберігає ці нотатки — для натхнення. Більше робіт художниці можна побачити на авторському сайті: rebdelo.wixsite.com/olharebdelo.



У дитинстві я була дуже активною дівчинкою, тож не дивно, що мріяла стати гімнасткою чи балериною.



Коментар психолога

~ Психологічний контекст взаємодії “дитина — книжка — дорослий” ~

Особливість використання такого жанру дитячої художньої літератури як казки та оповідання полягає в тому, що в дорослих з'являється можливість застосувати так званий прийом перенесення. Ми вдаємося до нього, коли є потреба пояснити дитині явища морального змісту, правила етики і толерантного співіснування людей у суспільстві; показати приклад; продемонструвати можливі наслідки тих чи інших дій (дитини та/або дорослого); допомогти зрозуміти значення та наслідки певного вчинку; передати досвід, навчити, розширити межі уявлень, кругозір, свідомість дитини. І все це без “розбору”, аналізу конкретної дитини, її поведінки, без навішування ярликів.

Унікальність розвивального ефекту полягає в тому, що дитина самостійно (за спрямуванням дорослого) робить *свій* висновок, *привласнює* його (тобто керується сформульованим висновком у своєму житті), поступово навчається *передбачати наслідки* своїх дій та вчинків, *усвідомлює*, що дія (слово) має наслідки. Одним словом, засвоює досвід поколінь і зростає духовно, морально, особистісно — дорослішає.

Тематика творів сучасних українських дитячих письменників охоплює різні сфери життя, а тому ми маємо величезний вибір. Зміст художнього твору — міцна основа для розвивальної взаємодії з дошкільниками.

Разом з тим хочемо застерегти! Не слід застосовувати казку чи оповідання як терапевтичний засіб, якщо ви не маєте відповідної професійної підготовки, а в дитини (дітей), з якою (якими) ви взаємодієте, немає ознак, що свідчили би про потребу в коригувальному / лікувальному впливі. Будьте уважними та відповідальними!

~ Ідеї для роботи з книжкою ~

Вікова група: середня, старша.

Форма роботи: фронтальна, підгрупова.

Час: перша половина дня, перед денним сном, надвечір'я.

Тематика: дитяче життя; мрії про майбутнє.



Ця, в буквальному сенсі слова, легка, тепла і добра історія дуже близька дітям, адже описує їхню однолітку, яка думає і діє так само, як і вони, хоча, може, звісно, трохи інакше (але ж ми всі особливі!).

Читаючи та обговорюючи поведінку Ясі, акцентуйте увагу на думці: як це добре, коли ти дитина! Ти можеш грати, фантазувати, випробовувати свої сили, експериментувати; поряд із тобою батьки, які тебе люблять, а ще бабуся і песик.

А ще посмійтеся разом від душі, порадійте за Ясю, похваліть її: “Яка ж вона винахідниця!” Пригадайте ситуації, які траплялися з дітьми; помрійте: “Коли я виросту, я буду...”.

Психогімнастика “Я — дерево”

●●● Нагадайте дітям, як Яся працювала деревом, і запропонуйте їм теж уявити, що вони стали яблуньками. Пригадайте, як дівчинка описувала “роботу” дерева: “Треба стояти, шуміти і тримати на собі карамельні яблука”.

●●● Запропонуйте разом утворити яблуневий сад. Нехай кожен обере собі місце у груповій кімнаті, чи то пак, у саду. Стане рівненько, підніме руки-гілки вгору і прислухається до своїх відчуттів. Чи міцно тримається корінням за землю? Чи стрункий у цього деревця стовбур? Чи не шумить поряд вітер?

●●● Разом тихенько промовляйте: “Ш-ш-ш...” — і злегка хитайте руками-вітами, неначе то легенький вітерець навідався у ваш сад. Поступово додавайте звукам гучності, а рухам сили й швидкості, аж поки не здій-

Ключова ідея:

коли дитина виросте, вона обов’язково кимось стане, знайде справу до душі, але всьому свій час, і треба радіти кожній миті й проживати її повною мірою.

Головне — не поспішати: всьому свій час. І кожен обов’язково знайде справу свого життя!

Ця історія для того, щоб вселити в дітей надію на те, що попереду на них чекає прекрасне майбутнє!

А ще за сюжетом твору можна організувати різні психологічні етюди, сеанси психогімнастики, вправи, даючи дітям можливість приміряти на себе ролі, які випробувала Яся.

меться справжній ураган! Він сильно-сильно розгойдуватиме дерева, та міцне коріння не дасть їм упасти! А тоді створіть легенький вітерець — саме такий, який допомагатиме бабусі в спеку почуватися краще...

●●● Ще можна поміркувати над тим, кого прихистить кожне “дерево” у своєму затінку, кого пригостить яблечком, для кого стане оселею, із ким подружиться, хто про нього дбатиме...

●●● Зверніть увагу на відчуття тепла й радості, які ми переживаємо, коли допомагаємо іншим і щедро ділимося з ними своїм теплом.



Методичний коментар

Дотепний гумористичний твір “Ким працюватиме Яся” спрямований насамперед на розвиток емоційної сфери дитини, однак створює можливості й для інтелектуального та естетичного розвитку.

~ Освітній потенціал книжки ~

З перших рядків ми поринаємо у щирий і сповнений див світ дитинства. Емоції доброти, здивування, ніжності тихо перетікають зі сторінки на сторінку і теплим акордом завершують розповідь про Ясю, залишаючи її в татових обіймах. Як тут не поговорити про своїх татусів та інших членів родини, ставлення одне до одного?

Водночас історія Ясі сприяє розвитку інтелектуальної сфери, адже спонукає дитину до роздумів. Що означає “працювати”? Чи можна працювати деревом, ніччю, пензликом? Чому батьки не сварили Ясю за шкоду? Скільки ж років цій дівчинці? Вона вміє лічити до 28, але зовсім нічого не знає про професії дорослих!

Міркування про причини смішних недоречностей у поведінці Ясі спонукатимуть дітей поділитися своїми мріями щодо майбутніх професій, стимулюватимуть їх до пізнання змісту й особливостей названих у книжці спеціальностей. А й справді, що входить в обов'язки директора зоопарку, поліцейського? Хто проектує і хто майструє каруселі? Бесіди після прочитання твору — чудовий засіб розвитку пізнавальної активності та мовлення дошкільнят.

Естетичний розвиток дитини збагатиться через розглядання ілюстрацій, що спонукають до дій — малювання пальчиками і долоньками (але краще не на стіні, а на папері).



~ Особливості ознайомлення з твором дітей різного віку ~

Книжку доцільно використовувати в роботі з дітьми середнього і старшого дошкільного віку, оскільки вони вже здатні сприйняти її теплий гумор.

У чотири-п'ять років діти люблять розглядати картинки, але не завжди звертають увагу на деталі. Розгляньте ілюстрації у книжці разом із дошкільнятами і поставте їм низку запитань.

Що тримає в руках хлопчик, який хоче стати директором зоопарку? На чому він сидить? А чи може так сидіти крокодил? У кого в руках гайковий ключ? Що ним роблять? Які ще інструменти можуть знадобитися для ремонту каруселі? Які інструменти використовує вдома тато чи мама, коли щось лагодить?



На кожній сторінці можна знайти цікаві деталі й поговорити про них. Після розглядання ілюстрацій доцільно почитати дітям книжку і поставити запитання іншого характеру, аби з'ясувати, чи сприйняли вони її гумористичний зміст.

Зі старшими дошкільнятами цікаво буде пофантазувати і придумати ще цікавіші “професії” для Ясі. Приміром, що робила б Яся, якби захотіла стати

сонечком, сніжинкою, вітром, котом чи рибкою? Які наслідки могли б мати її перевтілення? Фантазії дітей можна реалізувати в різних видах діяльності: ігровій, руховій, театралізованій, образотворчій.

Після читання, малювання та програвання сюжетів твору і фантазій дітей на його основі організуйте серйозну розмову про професії дорослих та взаємини в родині.

~ Можливості використання книжки в освітньому процесі ~

На заняттях:

- як основний матеріал для розвитку монологічного і діалогічного мовлення, вміння переказувати зміст за картинками, складати творчі розповіді, доповнюючи сюжет;
- як імпульс до початку розмови про професії дорослих, місце праці в житті людини;
- як стимульний матеріал на заняттях з образотворчої діяльності, заохочення до використання нетрадиційних технік малювання під час виготовлення декорацій для театру, театралізованих ігор дітей;
- як основу для розгортання проєктів “Професії моєї родини”, “Що я знаю про професії моїх рідних”, “Всі професії важливі” тощо.

В ігровій діяльності:

- як джерело сюжетів для рольових ігор;
- як основу для дидактичних ігор та ігор-розваг.



У самостійній художній діяльності:

- як стимул для малювання за сюжетом твору, створення виставок “Чудернацькі професії”, “Професія моєї мрії”, “Професії наших батьків” тощо;
- як джерело ідей щодо виготовлення декорацій для ігор та театралізацій.

У побутовій діяльності:

- для формування позитивних взаємин з оточенням, турботливого ставлення до батьків;
- для формування гумористичного сприйняття окремих моментів життя.

А також як основу для організації свят і розваг із залученням родин вихованців.

ПРАКТИЧНІ РОЗРОБКИ

~ Освітня ситуація ~

ПРОФЕСІЙ РІЗНИХ Є БАГАТО

Ігрова ситуація “Ким бути?”

Вихователька розкладає перед дітьми атрибути різних професій: лікаря, перукаря, будівельника, кухаря, продавця, офіціанта, дизайнера, водія, вчителя тощо. Пропонує кожному обрати те, що йому до вподоби, і представити свою майбутню професію.

Читання та обговорення книжки

Вихователька наголошує, що дітям було не так уже й легко вибрати професію в уявній грі. Малята міркували, сумнівалися, змінювали свою думку. Так само непросто було визначитись із майбутньою професією і ровесниці діток, маленькій дівчинці Ясі, героїні книжки Олесі Мамчич “Ким працюватиме Яся”. Запитує в дітей, чи хотіли б вони дізнатися, як Яся обирала собі професію.

Педагогиня читає книжку, демонструє ілюстрації, залучає вихованців до обговорення.



5-6
років

Запитання до дітей

- Про що запитала малюків вихователька в садочку?
- Ким мріяли стати Ясині друзі?
- Які професії приміряла на себе Яся? (Спробувала попрацювати деревом, ніччю, песиком, холодильником, пензликом.)
- Чи сварили мама з татом Ясю за таку “роботу”? (Ні, навпаки, батьки підхоплювали ідеї Ясі й долучалися до веселої гри донечки: мама подякувала Ясі за яблучко, коли та працювала деревом; говорила з Ясею як із песиком, а тато дозволив їй приклеїти на стелю в кімнаті все, що завгодно, аби стеля стала схожою на нічне небо).
- Яка подія навела Ясю на ідею працювати майстром, котрий лагодить засмучених, сумних татусів? (Трапилась халепа (несподівана прикра подія) — в будинку зникло світло.)



Ігрова ситуація “Яся завітала в гості”



Педагогиня звертає увагу вихованців на те, що до діток у гості завітала лялька Яся, мов дві краплі води схожа

на героїню книжки (лялька пошита за ілюстраціями з видання: з довгим рудим волоссям, у бузкових шкарпетках, жовтих штанцях та зеленій футболці). Діти вітаються з лялькою, порівнюють її з ілюстраціями в книжці. А Яся “дивується”, що тут так само, як і в її дитсадку, багато діток, що вони, як і її друзі, веселі та кмітливі, висловлює припущення, що, напевно, на відміну від неї, точно знають, ким хочуть працювати, коли виростуть.

Створення інтелектуальної карти “Робота моєї мрії”

Вихователька залучає дітей розповісти і показати Ясі, про які професії вони мріють. На допомогу дітям на фліпчарті прикріплюється аркуш ватману у формі круга, де в центрі зображено дівчинку і хлопчика, а навколо розташовані прозорі кишеньки за кількістю вихованців у групі, в які діти вставляють картки із зображеннями представників різних професій. У випадку, якщо відповідної картки не виявиться, вихователька допомагає дитині олівцями чи фломастерами символічно зобразити свою мрію. По завершенні роботи діти з’єднують фломастером червоного кольору картки з професіями, які вибрали дівчатка, із зображеннями дівчинки в центрі круга, а синім — картки з професіями, які вибрали хлопчики, із хлопчиком у центрі круга.

Вихователька наголошує, що будь-якою професією можуть оволодіти як дівчатка, так і хлопчики. Головне, щоб робота була людині до душі!

Також звертає увагу на картки, які діти не вибрали. Пояснює, що всі професії важливі. Ким би люди не працювали, усі вони роблять щось потрібне й корисне і для інших (створюють потрібні речі, надають послуги та ін.), і для себе (заробляють гроші, отримують моральне задоволення тощо).



Карта професій для Ясі

Вихователька пропонує малятам пригадати, ким спробувала працювати Яся, і разом із дівчинкою створити для неї карту професій. Серед предметних карток діти відшукують зображення дерева, ночі, песика, холодильника, пензлика і прикріплюють на аркуш. Разом із лялькою Ясею розглядають створену карту.

Педагогиня звертає увагу дітей на те, що кожен вибір Ясі був незвичним,

несподіваним, смішним. Мама і тато дівчинки сприймали кожен її нову “роботу” як веселу гру. Вихователька запитує у дітей, чи хотіли б вони побувати в ролі Ясі й спробувати теж попрацювати деревом, ніччю, песиком, холодильником, пензликом.

Діти за бажанням обирають собі ролі, надягають медальйони з відповідними зображеннями, імпровізують.

Бесіда-міркування “Як працює Майстер, що лагодить засмучених татусів?”

Вихователька пропонує згадати, що написала авторка про роботу Ясі як Майстра, що лагодить засмучених татусів: дівчинка міцно-міцно обійняла свого тата і цьомкнула в щоку, бо тато зажурився через те, що у вихідні непросто знайти майстра, який полагодить електрику в будинку.

Педагогиня наголошує: тоді Яся відчула, що працювати майстром, який лагодить сумних татусів, їй

дуже подобається, і що ця робота вдається їй найкраще! Утішити того, кому сумно, допомогти тому, кому складно, поділитись іграшками (речами, книжками, олівцями) з тими, у кого немає, не засмучувати своєю поведінкою — робота, яка до снаги всім дітям і дорослим. Таку працю називають працею душі та серця.



Жартівливе словотворення

Вихователька пропонує дітям поміркувати і пофантазувати, ким би змогли “попрацювати” дітки для своїх рідних та друзів. Як могли би називатися професії тих, хто забавляє маленького братика або сестричку (забавлячик/забавляночка), мирить друзів, які посварилися (мирильник/мирильниця), втішає бабусю з дідусем (утішальник/утішальниця бабусі та

дідуся, (окуляровідшукач)), прибирає в кімнаті (цінувальник/цінувальниця порядку), поливає квіти (поливальник/поливальниця), чистить взуття, вигулює собачку, годує кицьку, виготовляє милі подаруночки для рідних?

Вихователька наголошує: у дружній сім’ї усі завжди одне одному допомагають. За хатню роботу не платять грошей, але без неї ніяк не обійтись.

Художньо-продуктивна діяльність “Довідник домашніх професій”

Вихователька залучає дітей створити “Довідник домашніх професій” для Ясі та її друзів. Обговорюють, хто що малюватиме. Педагогиня записує назви професій, вигадані під час попередньої гри, потім усі разом оформлюють книжечку.

~ Ігри-театралізації ~

Сценічний рух “Ти нічого не кажи, лише тілом покажи”

Вихователька пропонує дітям стати акторами і пограти в цікаву гру. Малята пригадують, ким працювала Яся у книжці Олесі Мамчич. Після цього за допомогою міміки, жестів та пантоміми вони мають зобразити Ясю в різних ролях: дерева, ночі, песика, холодильника, пензлика, майстра, який лагодить засмучених татусів.



Театралізована гра “Крокодил”

4-6
років



Діти сидять півколом на килимку. Викликається (обирається лічилкою) один гравець, якому вихователька на вушко нашіптує якусь “професію” Ясі з прочитаної книжки. Ця дитина має за допомогою міміки та жестів зобразити цю “професію”. Дитина, яка найшвидше відгадає показану “професію”, переймає естафету.

Ускладнення: для дітей старшого дошкільного віку можна загадувати будь-які професії, а також давати гравцям можливість не тільки показувати їх, а й схематично зображувати на папері.

Мовленнєвий конструктор “Відтвори сюжет”

5-6
років

Вихователька пропонує дітям пригадати зміст твору Олесі Мамчич “Ким працюватиме Яся”. За допомогою мнемокартинок або піктограм діти створюють

мовленнєві фрази і складають прості речення, дотримуючись сюжету твору.



~ Руханка ~

4-6
років

Ясині “професії”

Наші вправні малюки
Дружно крокували

Та із Ясею малою
В різні ігри грали.

(Крокують на місці.)



Бачить Яся: на подвір'ї
З яблункою грає вітер,

(Руки на поясі, повороти
голови вправо-вліво.)

Й ось уже в руках у неї
Яблуневі мають віти.

(Хитають піднятими
руками з боку в бік.)



Часу Яся не марнує —
Яся **деревом** працює!

(Крокують на місці з піднятими
руками.)

Ким би ще попрацювати?
Може, всіх укласти спати,

(Долоньками закривають
та відкривають очі.)



Ніччю темною зроби́тьсь,
В небі зорі почепити?

(Стають навпочіпки, витягують
руки вгору.)

Зірку зліва, зірку справа...
Це цікава дуже справа!

(Нахили тулуба вліво-вправо
з витягуванням однойменної руки.)



Прибіг до Ясі пес Чубакка.
“А чи не стать мені **собакою**?” —

(Присідають,
витягують руки
вперед.)

Так вирішила наша Яся
Й в собачу буду подалася.

(Крокують навприсядки.)



Та песи́ки живуть без мами,
Не можуть розмовлять словами

І не їдять смачних бісквітів,
Що так людським смакують дітям...

(Крокують на місці, вільно
змахуючи розслабленими
руками від плеча.)

“Не ображайся, мій Чубакко!
Не хочу бути я собакою!”

(Стоячи на місці, виконують
повороти голови
вправо-вліво.)



На кухню Яся подалася —
Смачна робота там знайшлася!

(Коловими рухами гладять себе по животику.)

Буť **холодильником** нелегко,
Навіть маленьким,
геть маленьким.

(Присідають, обхоплюють коліна руками.)



Продукти як охолодити
Й самій при тім не застудитись?

(Підстрибують на місці, схрестивши руки на грудях і плескаючи себе по плечах долонями.)



Стала **пензлем** наша Яся,
За роботу узялася:

(Виконують колові рухи кистями рук перед собою — “ліхтарики”).



Взявши фарби, стінку білу
На квітник перетворила!

(Витягнувши руки перед собою, рухають розчепіреними долонями вправо–вліво.)

Мама, правда, засмутилась,
Та на Ясю не сварилась...

(Хитають головою.)

Чим історія скінчилась?
На чім Яся зупинилась?

(Крокують на місці, плавно піднімаючи й опускаючи руки через сторони.)



Знайшла вона нарешті, діти,
Роботу гарну, кращу в світі:

(Зупиняються, широко розводять руки в сторони.)



Тепер ні днинки не нудьгує —
Від смутку татуса рятує,

(Міцно обіймають себе обома руками за плечі.)

Собі і таткові на щастя.
Вона у цій роботі — **майстер!**

(Сплескують у долоні.)



ОСВІТНІЙ ПРОСТІР

~ Світ професій ~

Книжка Олесі Мамчич “Ким працюватиме Яся” може надихнути дітей на вивчення світу професій. А ще до цього їх може мотивувати спеціально оформлене освітнє середовище.

Цікава наочність

Облаштуйте в груповій кімнаті плакат “Всі професії важливі”. Використовуйте його для закріплення з дітьми назв професій, інформації про особливості діяльності їх представників, користь цих професій, необхідне обладнання та атрибутику.

Підготуйте різноманітні ілюстрації, фото, малюнки, картки, книжки, які

демонструють діяльність представників різних професій у реальному житті.

Забезпечте в груповій кімнаті наявність атрибутики представників різних професій. Спонукайте дітей до використання цих матеріалів під час сюжетно-рольових ігор, розігрування різних ситуацій та “приміряння” професій.

Родинний альбом професій

Створіть разом із родинами вихованців альбом “Ким працюють наші батьки” (світлини мам та / або татусів на їхніх робочих місцях). Використовуйте цей альбом для розглядання, а також як основу для складання дітьми розповідей про професії батьків чи про обрані ними на майбутнє.

Осередок “Місто професій”

●●● “Будівельник”: поконструювати з ігрового будівельного матеріалу;

●●● “Дизайнер”: створити ескіз кімнати (розмістити меблі на контурному зображенні кімнати та розфарбувати, дібравши кольорову гаму меблів та шпалер).

Таких осередків може бути скільки завгодно, залежно від локалізації “міста”, наявності відповідної атрибутики та дорослих, які відповідатимуть за безпеку діяльності в кожному з осередків (можна залучити працівників закладу або батьків).



Облаштуйте в груповій кімнаті (фізкультурній / музичній залі чи на території закладу) “місто професій”, де кожен осередок репрезентує певну професію. Обираючи осередки за бажанням, діти зможуть “приміряти” на себе професії, які в них представлені:

●●● “Кухар”: одягнути відповідний одяг та порізати овочі / фрукти, щось натерти, замісити тісто тощо;

●●● “Перукар”: зробити зачіски лялькам, комусь із дітей тощо;

Разом
з РОДИНОЮ

~ Тематичний місяць ~

Фестиваль професій у дитсадку

4-6
років

Сюжет книжки “Ким працюватиме Яся” починається із ситуації, коли діти обговорюють, ким хочуть стати. Це традиційна тема для розмов та сюжетно-рольових ігор у дитячому садочку. Тож варто використати її у співпраці з родинами.



Від цього виграють усі. Батьки та інші члени родин вихованців зможуть показати себе у ролях, у яких вони впевнені, й здивувати навіть власних дітей, адже дорослі нечасто обговорюють робочі справи вдома. Діти отримають яскраві враження, ознайомляться з новими словами, які одразу зможуть застосувати у своїх іграх. Батьки відчують теплу й привітну атмосферу садочка, а також зрозуміють, як непросто утримувати увагу маленьких непосид, тож більше цінуватимуть роботу педагогів.





Організаційні моменти

Тривалість

Після читання книжки оголосіть батькам, що наступного місяця у групі триватиме Фестиваль професій, тож кожен з них має можливість обрати день і час, завітати до садочка на гостину і презентувати свою професію. Найкраще розподілити візити рівномірно, по 1-2 на тиждень, щоби діти мали час обговорити та “прожити” в грі новий досвід. Якщо охочих виявиться забагато, або якщо ви хочете, щоб усі родини обов’язково взяли участь у Фестивалі, він може тривати довше, хоч цілий рік.

Підготовка

Не сумніваємося, що батьки потребуватимуть чималої дози заохочень з вашого боку, щоби наважитися прийти до садочка із презентацією. Запросіть спочатку найактивніших, під час візиту зробіть вдаль фото та розмістіть їх у чаті, аби заохотити більш пасивних та сором’язливих. Та й діти, які захочуть, аби їхні рідні прийшли до садочка і розповіли щось цікаве, вам допоможуть, щовечора допитуючись у батьків, коли вже вони долучаться до Фестивалю.

Окрему увагу варто приділити дорослим, які вважають, що їхні професії нецікаві дітям, що їм нічого розповісти. Дітям цікаво все, що стосується життя дорослих. І про кожну справу можна розповісти дошкільникам доступно і захопливо, якщо скористатися порадами, поданими на наступній сторінці.

Як приймати гостя

Напередодні поговоріть із дітьми про те, як ви зустрінете гостя. Можливо, варто подбати про частування або невеличкий пам’ятний подарунок, малюнок, букет квітів. Це важливий момент для виховання у дітей вдячності та гостинності. А також цінний емоційний досвід для дорослих.

Попередьте батьків, що ви будете допомагати їм під час презентації: ставити навідні запитання, просити щось додатково показати чи пояснити, навіть імпровізувати, залучаючи дітей до гри.

Стежте, щоби презентація професії не перетворилася на доповідь із незрозумілими дітям термінами. Якщо батьки все-таки не врахували вікові особливості малюків, беріть ініціативу в свої руки і розповідайте про гостя самі, час від часу звертаючись до нього чи неї із запитаннями.

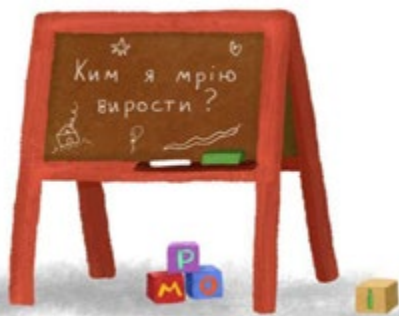


Щоби підтримати зв'язок фестивалю з книжкою, можна запитати в гостей, чи читали вони книжечку про Ясю (або які дитячі видання вони читали останнім часом). Запитайте їх, чи пам'ятають вони, ким хотіли стати в дитинстві й чому, чи вдалося їм здійснити свою мрію.

Після візиту

На наступний день попросіть дітей згадати, хто приходив до них на гостину, про що розповідав. Можна попросити їх намалювати портрет відвідувача, а також пограти, приміряючи на себе професію, яку презентували напередодні.

Обов'язково робіть спільні фото дітей із гостями, розміщуйте їх у соціальних мережах, надсилайте на адресу редакції журналу “Дошкільне виховання”, щоби поділитися цікавим та корисним досвідом із колегами.



Поради батькам для захопливої презентації

1. Вдягніть на зустріч спеціальний одяг. Добре, якщо ви лікар або балерина — тоді питання костюма не виникає. Але й офісні працівники дотримуються певного дрескоду. По змозі підготуйте елементи одягу, які зможете дати поміряти дітям.
2. Візьміть інструменти, якими користуєтесь на роботі, покажіть, що і як ви ними робите. І обов'язково дайте малечкам можливість відтворити ці дії. Не сумнівайтесь, що вишикується ціла черга охочих.
3. Якщо з попереднім пунктом виникають труднощі, варто роздрукувати фотографії приладдя або устаткування, з яким ви працюєте, і розповісти про нього.
4. Принесіть продукцію або предмети, пов'язані зі сферою вашої діяльності. Дозвольте їх розглядати й торкатися.
5. Придумайте просту гру, яка імітує вашу діяльність на роботі. (Наприклад, тато-логіст може дати дітям завдання розвезти іграшкові харчі зі “складу” в “крамниці”, розташовані в різних куточках групи.)
6. Поміркуйте, які дії, пов'язані з вашою професією, є цікавими та доступними для дітей, і запропонуйте виконати їх. (Мама-стоматолог може провести майстер-клас із чищення зубів, а тато-дизайнер — запропонувати створити проєкт (ескіз, малюнок) гарної кімнати.)



Презентація книжки

Іван Малкович, Софія Усс

Велике місто, маленький зайчик, або Мед для мами

іл. Софія Усс. — Київ : А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА, 2019. — 32 с.

~ Знайомтеся: книжка ~



Книжка з класичним казковим сюжетом — головний герой вирушає на пошуки рятівного атрибута. Так, малий Зайчик вирішує сам піти по мед для хворої мами.

На шляху він зустрічає різних помічників. Наприклад, пані Кенгуру допомогла малому оминати дорожні роботи, Ведмедик придумав вилізти на найвищий дах, аби побачити Зайчиків будинок, а пан Пелікан урятував баночку з медом, що впала прямісінько в річку. І хоча Зайчик у певний момент таки загубився в лабіринтах великого міста, йому все ж удалося неушкодженим дістатися додому, просто в обійми стурбованої мами.

Ця добра, тепла, зворушлива історія перевидавалася вже кілька разів, що свідчить про її популярність серед маленьких і дорослих читачів.

Кінець історії, згідно з давньою казковою традицією, щасливий — головний герой до ночі п'є з мамою чай із так непросто здобутим медом...

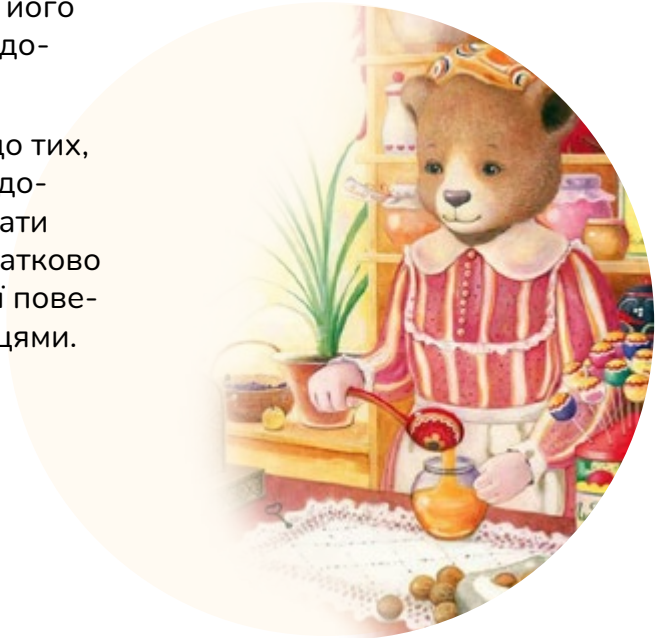


~ Хто персонажі? ~

Головний герой — маленький Зайчик, який на своєму шляху зустрічає інших жителів казкового міста. З кимось ми знайомимося ближче, як-от із пані Кенгуру, Ведмедицею і Ведмедиком, паном Пеліканом, когось знаємо лише на ім'я, як-от пана Фламінго, про когось здогадуємося за голо- сом — “муркотливим” чи суворим...

Усі персонажі, які трапляються Зайчику в його мандрівці, ставляться до нього приязно і до- брозичливо, намагаються допомогти.

Казка вкотре нагадує про небайдужість до тих, кого ми зустрічаємо в житті, про цінність до- броти, а також про необхідність добре знати власну адресу. І водночас дає нагоду додатково обговорити з дитиною правила безпечної пове- дінки у незнайомих місцях та з незнайомцями.



~ Знайомтеся: автори ~



Іван Малкович — поет, видавець, очільник популярного видавництва “А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА”. Редактор, упорядник, автор та перекладач понад тридцяти книжок для дітей. Лауреат Шевченківської премії 2017 року.

Софія Усс проілюструвала й інші дитячі книжки, що побачили світ у видавництві “А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА”, зокрема “Вовченятко, яке запливло далеко в море” Марійки Луговик та Івана Малковича, “Жирафчик і Пандочка” Сергія і Марини Дяченко та історії з “Великої ілюстрованої книги казок”. Роботи художниці вирізняються особливою стилістикою. Її образи тварин виразно антропоморфні, характерні й промальовані до дрібниць.

Коментар психолога

Ця історія відкриває можливості для обговорення з дітьми одразу кількох важливих тем: турботи про рідних, допомоги ближньому, довіри і безпеки. А також є чудовим приводом навчити дітей працювати з емоцією страху: усвідомлювати, приймати і долати її.

~ Психологічний контекст взаємодії “дитина — книжка — дорослий” ~

З огляду на проблематику, яку порушує ця книжка, складність сюжету і чималий обсяг тексту, рекомендований вік для її читання та опрацювання — від 5 років.

Під час обговорення історії насамперед зверніть увагу дітей на емоції, які переживали головні персонажі — Зайчик, у якого захворіла мама, та Зайчиха, яка не знала, де її дитина. Запропонуйте своїм вихованцям поділитися почуттями, які виникали в них під час слухання історії.

Поміркуйте разом, чи правильно вчинив Зайчик, порушивши мамине правило: не відходити далеко від дому. Запропонуйте дітям придумати варіанти того, як можна було б реалізувати добрий намір Зайчика, не наражаючи його на небезпеку та не змушуючи хвилюватися маму. Наприклад, можна було б попросити купити мед сусідку або іншого дорослого, або поцікавитись можливістю оформлення доставки від крамнички. У будь-якому випадку, Зайчик вчинив дуже ризиковано, хоч і хоробро.

Також запропонуйте дітям визначити, як Зайчик міг підготуватися до своєї пригоди, щоб мінімізувати ризики, а також пригадати або скласти самостійно правила безпечної поведінки в громадських місцях на випадок, якщо ти загубився.

●●● Насамперед варто вивчити свою адресу проживання та номер телефону, яких Зайчик не знав.

●●● Треба завжди попереджати батьків про те, куди і з ким ти збираєшся йти, аби вони не хвилювалися.

●●● І найголовніше: дітям у жодному разі не варто розмовляти з незнайомцями. Попросити про допомогу

можна працівника поліції, чергового по станції в метро, маму з візочком або продавця в супермаркеті, але не випадкового перехожого!

●●● Також не можна сідати в машину чи приймати подарунки або пригощання від незнайомих, навіть якщо вони називають себе друзями твоїх батьків або обіцяють показати щось цікаве.

Насамкінець запропонуйте дітям поміркувати, як можна підтримати хворого, не створюючи для нього негативних переживань, та як створити сприятливі для одужання умови. Як можна залучити до цього процесу всіх членів родини?

Вправа для прийняття емоцій страху та фіксації уваги на своїх переживаннях “Супергерой”



Зосередьте увагу дітей на тому, що хоч маленький Зайчик і вчинив нерозсудливо, але протягом усієї своєї мандрівки демонстрував хоробрість та рішучість. Він зумів знайти вихід зі скрутного становища, не дав страху опанувати себе і, хоч йому було дуже-дуже страшно, усе-таки досягнув мети.

Відчувати страх — цілком нормально. Нас можуть лякати різні речі, які для кожного матимуть інше значення. Деякі із цих речей цілком реальні, а деякі — лише плід нашої уяви, але від того не менш страшні. Наше завдання — на прикладі головного персонажа історії “Мед для мами” пояснити дітям, що боятися чогось, особливо нового та незвіданого, властиво всім людям, але в наших силах не дати страху опанувати й паралізувати нас.

Пригадайте, в які моменти Зайчик відчував сильний страх і як він при цьому діяв. Ви можете запропонувати дітям поміркувати та пригадати ситуації, коли вони переживали подібні емоції, за бажання поділитися своїм досвідом. Не варто надто заглиблюватися в страхи, оскільки не всі діти готові обговорювати свої непрості емоції в групі або повертатися до них знов. Головне завдання педагога — показати, що боятися — не соромно, а цілком нормально, всі люди, навіть дорослі, чогось бояться.

Потім запропонуйте дітям опанувати одну з технік боротьби зі страхом. Зробіть разом кілька глибоких вдихів та видихів. Вдих треба робити носом, а видих — ротом, при цьому намагаючись наповнювати повітрям живіт, надуваючи та розслабляючи його, як

м'ячик або кульку. Через 3–5 повторень запропонуйте дітям уявити, як із кожним вдихом на їхньому тілі з'являється костюм супергероя. Він може нагадувати образ конкретного персонажа чи бути індивідуальним, придуманим самою дитиною. Головне, щоб образ в уяві був чітким. Нехай діти заплющат очі та під ваш коментар уявлять, як поступово цей костюм вкриває ноги, тулуб, руки, голову, як з'являються плащ, маска чи шолом, якщо він є. Важливо не поспішати і продовжувати глибоко дихати. Після завершення вправи попросіть дітей розплющити очі й поділитися своїми відчуттями та емоціями.

Оскільки кожен супергерой наділений суперсилою, поясніть вихованцям, що відтепер вони набули суперсилу — здатність уявляти себе супергероями у страшних ситуаціях і опановувати свій страх, адже герою все до снаги. Навіть найсміливіші герої можуть боятися, але вони все одно йдуть до своєї мети.

Не забудьте зауважити, що в страшних для нас ситуаціях таке уявне перевтілення можливе лише за умови, що ми глибоко дихаємо та цілковито зосереджуємось на цьому процесі. Наша мета — навчити дітей ідентифікувати емоцію страху, приймати її та опановувати складні переживання через навички саморегуляції.



Методичний коментар

Книжка І. Малковича та С. Усс “Мед для мами” у казковій формі розкриває дітям важливі життєві уроки.

~ Освітній потенціал книжки ~

Казки бувають різні: про тварин, соціальні, чарівні, надокучливі... Головне, щоб вони були добрими. І щоб боротьба добра зі злом обов’язково закінчувалася перемогою добра.

Учинок Зайчика демонструє дітям, що навіть малюку до снаги зробити добру справу. Навіть малеча може зорієнтуватися у великому місті, якщо діятиме розсудливо: знатиме свою адресу, звертатиметься по допомогу до знайомих, буде запам’ятовувати дорогу за певними маркерами, дотримуватись правил безпечної поведінки. А ще, обговорюючи ситуацію, у якій опинився Зайчик, діти з допомогою дорослого можуть дізнатися про інші, більш доцільні та безпечні, способи дій у ситуаціях, коли з кимось із близьких трапляється біда.

Під час ознайомлення з казкою діти мають усвідомити, що в описаній ситуації можна і варто було б діяти по-іншому, більш безпечно. З огляду на вік маленького Зайчика доцільно було б попросити про допомогу когось із близьких дорослих чи фахівців, а не діяти самому: не йти без мами (вона ж не дозволяла!), не вилазити на високу вежу, не перестрибувати через дорогу... Кожна із цих дій могла б мати невтішні наслідки. Добре, що ці події відбувалися в казці! А в реальному житті діти повинні знати про небезпеки, які можуть підстерігати їх у великому місті. І казка має допомогти дошкільнятам осмислити правила безпечної поведінки і прийняти їх.

~ Особливості ознайомлення з твором дітей різного віку ~

Старший дошкільний вік — саме той період, коли дитина може вперше опинитися сам на сам із великим світом. Тож усе, про що йдеться в казці, дуже актуально і важливо для дітей 5–6 років. У Зайчикових переживаннях і тривогах вони мимоволі впізнають себе. Тож казка про сміливого і турботливого Зайчика може дати імпульс для розгортання проекту соціального спрямування або стати матеріалом для численних індивідуальних чи групових бесід соціально-морального спрямування із використанням інтерактивних вправ.



~ Можливості використання книжки в освітньому процесі ~

Текст казки може бути використаний як стартовий у розгортанні проєкту соціальної спрямованості “Діти у великому місті”.

Мовленнєвий напрям

- Колективний переказ казки або переказ командами за заданим планом.
- Спільне складання плану до казки (початок — середина — кінець), наприклад: 1) мама захворіла; 2) Зайчик поспішає по допомогу; 3) повернення додому.
- Полілог “Велике місто і маленький зайчик: іти чи не йти?”, нагадати Зайчику правила безпечної поведінки на вулиці.

Художньо-творчий напрям

- Малювання в парах “Зайчик радісний, сумний, переляканий”.
- Створення ілюстрації до епізоду зустрічі Зайчика з матусею.
- Виготовлення листівки з побажанням одужання.
- Завдання “План подорожі”: вихователька читає фрагмент казки, а діти на аркуші позначають стрілочками, у який бік іти, щоб дістатися до наміченого об’єкта.
- Імітаційна вправа “Зустрічі в місті”: дітям пропонують об’єднатися в пари і показати рухами, жестами, мімікою персонажів, із якими зустрічався Зайчик.
- Виготовлення мапи пересування Зайчика вулицями міста: читання з обговоренням і складанням мапи.

Соціально-комунікативний напрям

- Розв’язання проблемних ситуацій “Що робити?” в командах — обговорення дій Зайчика у великому місті: що він робив правильно, а що ні, як інакше можна було вчинити.
- Комунікативне завдання “Зателефонуй і поясни”: зателефонувати до швидкої допомоги / бабусі / тата, пояснити ситуацію (мама захворіла) і попросити про допомогу.
- Діалогова вправа “Розмова з продавчиною”: привітатися, звернутися з поясненням, що треба купити.
- Діалогова вправа “Розмова на вулиці”: попросити “перехожого” допомогти знайти дорогу до магазину чи додому.
- Діалогова вправа “Заспокой маму”: втішити маму, сказати їй, що ти хочеш і можеш їй допомогти.
- Діалогова вправа “Розмова з поліцейським”: назвати свою адресу і попросити допомогти дістатися додому.
- Полілог “Небезпеки на вулицях великого міста і як їх оминати”.



ПРАКТИЧНІ РОЗРОБКИ

~ Запитання для бесіди за змістом твору ~



- Яка прикрість трапилася в родині Зайчика?
- Який маршрут пройшов Зайчик до крамниці з медом?
- Це був довгий шлях? Чи боявся Зайчик іти в місто сам? Чому він не зупинився і не повернувся додому?
- Як назвала Зайчика Ведмедичка? Турботливий — це який?
- Що трапилося із Зайчиком, коли він вийшов з медової крамниці? Що він відчув?
- Чи знав Зайчик свою адресу? Чи потрібно її знати? Навіщо?
- Хто допоміг Зайчику визначити напрямок руху додому? Яким був Ведмедик?
- Що придумав Ведмедик, аби допомогти Зайчику? Як іще можна було йому допомогти?
- Що відчув Зайчик, коли зрозумів, що знову збився з дороги?
- Що іще жахливіше трапилося потім? Як ви гадаєте, що відчув Зайчик, коли баночка з медом впала в річку?
- Чи вдалося Зайчику врятувати мед? Яким чином? Щоб мав би робити Зайчик, якби Пелікан йому не допоміг?
- Як почувався Зайчик, поки брів вечірнім містом? Якби ви опинилися поруч із ним, як би ви йому допомогли?
- Чи потрапив урешті-решт Зайчик додому? Яким чином?
- Що відчувала мама Зайчиха, поки Зайчика не було вдома? Що вона робила?
- Які почуття переповнювали маму й сина, коли вони зустрілися?
- Про що могли розмовляти Зайчик та його мама, коли пили чай із духмяним липовим медом?
- Яким ви назвали б Зайчика? Який він був син? Що можна про нього сказати? Чи можна назвати його турботливим? А обачним? Як інакше він міг допомогти мамі?
- Чи допомагаєте ви своїм рідним, якщо вони хворіють? Яким чином?



~ Руханка ~

5-6
років

Здорова фізкультхвилинка

І Зайчиха, й Зайченятко,
Роблять кожен день зарядку.

(Діти утворюють коло.)

Разом з ними й ми, малята,
Починаєм крокувати.

(Крокують по колу одне за одним.)

Ніжки добре піднімаємо —
Камінці переступаємо.

*(Крокують з високим підніманням
стегна.)*

А тепер ходім навшпиньки,
Як граційні балеринки.

*(Ідуть на носочках, піднявши прямі
руки вгору.)*

Щоб міцне здоров'я мати,
Треба тіло тренувати.

*(Діти стоять у колі, підготувавшись
до виконання вправ.)*

Ручки вгору, нум всі разом!
Опустили знову.

Розминаймо гарно м'язи,
Відганяймо втому!

*(Ноги на ширині плечей, руки опу-
щені, піднімають руки через сторо-
ни вгору і опускають їх.)*

Ось і друзі поспішають,
Вправ своїх усіх навчають.

Як Фламінго нахилиємось,
Пальцями землі торкаємось.

*(Руки на поясі, ноги на ширині плечей,
нахилиються вперед-назад, пальчи-
ками торкаючись підлоги.)*



Як Ведмедик роззираємось,
В різні боки повертаємось.

*(Руки на поясі, ноги на ширині пле-
чей, виконують повороти тулуба влі-
во-вправо.)*

Разом з Кенгуру, малята,
Нумо високо стрибати!

(Виконують стрибки на місці.)

З Зайчиком потренувались.
Дуже добре всі старались!

*(Розслаблюють ручки, злегка струшу-
ють ними.)*

Пам'ятаймо: рух — це сила,
Для здоров'я це важливо!

(Показують “клас” і усміхаються.)



~ Проблемні ситуації ~

Про безпеку дбаю

5-6
років

Після прочитання та обговорення казочки “Мед для мами” вихователька пропонує дітям обговорити складні ситуації, які можуть трапитися в житті, та варіанти можливих дій у них. Діти мають поміркувати, прийняти рішення і обґрунтувати його.

Ситуація 1

Ти залишився/залишилася вдома сам/сама з бабусею, а їй стало зле (підвищилася температура). Ти:

- 1) зателефонуєш до служби швидкої допомоги;
- 2) попросиш допомоги в сусіда;
- 3) підеш до аптеки і купиш ліки;
- 4) зателефонуєш своїм рідним і попросиш про допомогу їх.

Ситуація 2

Ви з татом їхали в заповненому тролейбусі, і ти випадково разом з іншими людьми вийшов/вийшла на незнайомій зупинці. Ти:

- 1) заплачеш;
- 2) попросиш допомоги у дорослої людини;
- 3) зателефонуєш татові (якщо є мобільний);
- 4) залишишся чекати на цій зупинці, поки тато повернеться за тобою;
- 5) сядеш у наступний тролейбус і поїдеш далі.

Розробляючи алгоритм дій для подолання незвичайних ситуацій, педагогиня спільно з дітьми закріплює знання номерів екстрених служб, правил дорожнього руху, безпечної поведінки під час спілкування з незнайомими людьми, а також перевіряє, чи добре вихованці запам'ятали необхідну інформацію про себе: ім'я та прізвище, домашню адресу, імена та прізвища батьків, номери їхніх телефонів. Для цього можна використати сюжетні картини, вірші та пам'ятки, в рубриці “Служба безпеки” журналу “Джміль”.

Ситуація 3

Ти загубився/загубилася у парку розваг чи в ігровому центрі. Ти:

- 1) стоятимеш і голосно гукатимеш маму;
- 2) підійдеш до адміністратора чи касира і розкажеш, що сталося;
- 3) зателефонуєш батькам (якщо є мобільний);
- 4) звернешся по допомогу до будь-кого з дорослих.

Ситуація 4

Тобі потрібно перейти дорогу на жвавому перехресті. Ти:

- 1) швиденько перебіжиш дорогу;
- 2) почекаєш, поки увімкнеться зелений сигнал світлофора, і тоді перейдеш;
- 3) перейдеш дорогу разом з кимось із дорослих;
- 4) почекаєш, поки увімкнеться зелений сигнал світлофора, і тоді перейдеш разом з кимось із дорослих.



ОСВІТНІЙ ПРОСТІР

За сюжетом книжки “Мед для мами” варто оформити в груповій кімнаті різноманітні осередки, що дадуть дітям можливість відпрацювати свої навички безпечної поведінки.

~ Осередок “Наше місто / село” ~

●●● Розмістіть у груповій кімнаті карту вашого міста/села. Позначте на ній важливі об’єкти: відділення поліції, пожежну частину, лікарню, школу, бібліотеку, дитячий садок тощо. Позначте будинки, де живуть ваші вихованці, нехай малюки вчаться прокладати маршрути до обраного місця.

●●● Створіть для дітей альбом / колаж / фотоставку “Наше місто / село”.

●●● Обговоріть із дітьми, які об’єкти інфраструктури є в місті/селі, що де розташовано, куди можна звернутися по допомогу, якщо перебуваєш у певній частині міста/села, тощо.



~ Осередок сюжетно-рольових ігор ~

●●● Облаштуйте в осередку сюжетно-рольових ігор “Зелену аптеку”, наповніть її відповідними матеріалами: картками із зображеннями лікарських трав, різними баночками

та атрибутикою. Проговоріть з дітьми про корисні властивості меду.

●●● Забезпечте дітям різноманітний матеріал (картон, ящики, відрізи тканини тощо) для створення макета міста/села і проведення ігор.

~ Осередок безпеки ~

●●● Створіть разом із вихованцями інтелектуальну карту “Якщо я загубився”. Розкрийте такі аспекти: інформація дитини про саму себе; інформація про батьків; звернення до служб порятунку; правила безпеки тощо. Після обговорення розіграйте з дітьми проблемні ситуації для закріплення набутих знань та навичок.

~ Осередок театралізації ~

●●● Створіть костюми / наголовники, аксесуари, реквізит для перевтілення дітей у персонажів книжки та подальшого розігрування цікавих сюжетів за її змістом.

Разом з РОДИНОЮ

~ Театралізоване дійство ~

Пригоди маленького зайчика у великому місті

5-6
років

Попередня робота. Ознайомлення з книжкою І. Малковича, С. Усс “Мед для мами”, бесіди, ігри, малювання за сюжетом твору тощо. Виготовлення костюмів, декорацій, вправи з удосконалення дикції та декламування, вправління дітей в умінні передавати у мовленні характери персонажів.

Дійові особи: Ведуча, пані Кенгуру, Мама — дорослі; Зайчик, Кішечка, Перехожі, Пінгвін, Поліцейський, Робітники, Ведмедиця в рожевій сукні, Ведмежа, Пелікан — діти.

ЗАЙЧИК ВИРУШАЄ В МІСТО

Ведуча

У Зайчика малого
Матуся захворіла.
Стоїть він під дверима,
Не знає, що робить.
У місто йти не можна —
Це небезпечне діло,
Та мамі ж треба меду,
Бо горлечко болить!
І зайчик перестрибнув
З порогу на стежину,
І опинився в місті



Малий — без мами,
сам.
А там і пішоходи,
І мчать кудись
машини...
Знайти крамницю
з медом
Було б непросто й вам!

Зайчик

Будь ласка! Хто
поможе?
Допомогти ж
годиться...
Скажіть-но, перехожі,
Медова де крамниця?

Кішечка

Мур-мур, спочатку
прямо,
Аж до крамниці квітів.
Повернеш там
направо,
Тут недалеко бігти.



Фонтан там, парк
зелений...
Як далі йти? Спитаєш.
Розмови досить з мене,
Від справ відволікаєш.

Навколо збирається
натовп. Співають
разом “Пісню
перехожих”.

Пісня перехожих 1

1.

Малий не боїться
У місто іти —
Медову крамницю
Він хоче знайти.

Приспів

Прямо й направо,
Там парк і фонтан,
Ятка з морозивом,
Квіти, каштан.

2.

Бажаємо Зайчику
Мед для матусі
Здобути й додому
Щасливо вернутися.

Приспів.

Перехожі розходяться у своїх справах. Зайчик стрибає далі.



У ПОШУКАХ МЕДУ

Зайчик

Прямо, направо,
парк із фонтаном...
Хай би там що,
мед матусі дістану!
Я на край світу
іти не боюся,
Тільки б одужала
рідна матуся!

Підбігає до ятки з
морозивом, біля якої
стоїть продавець
Пінгвін.

Пінгвін

Зайчику, любий,
морозива хочеш?
Ось, вибирай!
Розбігаються очі:
Вершкове, малинове,
навіть морквяне...
Ось це — смакота!
І оце непогане.

Зайчик

Скажіть, будь ласка,
краще,
Де мед тут продають.
Мед має врятувати
Матусеньку мою.

Пінгвін

А-а, мед! Отам,
напроти.
Ремонтні тут роботи,
Тож треба йти в обхід.
Да-алеко перехід...



Кенгуру

Я, пані Кенгуру,
Зайча це підберу.
Іди скоріш до мене,
Залазь в мою кишеню!
Тримайся, Зайчик
милий,
За шерсть мою щосили.
Цей шлях перелетіть
Зуміємо умить!

Пані Кенгуру стрибає
із Зайчиком, що міцно
за неї тримається.
Чути свист, вибігають

поліцейський і двох
робітників.

Поліцейський

Зупиніться,
громадяно,
Тут стрибати
не годиться!
Ви порушили порядок.
Над дорогою
хто мчить?

Перший робітник

Неподобство!
Заважають!
Не дають робити діло!
Розчин я розлив
із тачки,
Доки Кенгуру летіла.

Другий робітник

А вона стрибає кльово!
Сам хотів би
так стрибати.
Стрибнув раз —
і все, готово,
За столом сидиш у хаті!

Поліцейський
і робітники йдуть
у своїх справах.

Зайчик

Дякую за допомогу!

Пані Кенгуру

Гарної тобі дороги!

Кенгуру стрибає геть, а Зайчик бачить двері медової крамниці. Дзеленькає дзвоником, заходить. Біля прилавка продавчиня — ведмедиця в рожевій сукні.

Зайчик біжить, наспівуючи пісеньку з книжки.

Зайчик

Заї-заїньки й ведмеді Люблять мед і все на меді.
Жи-жи-жи!
Чому це так? Скажи!

Зайчик (зупиняється)

Ой, куди ж це я їду?
Заблукав я на біду...
Закрутився: лапи,
крила...
Де моя домівка мила?

Зайчик кружляє, вибігає Ведмедик із яблуками в кошику. Вони стукаються лобами, Ведмедик розсипає яблука.

Зайчик

Вибач, друже, закрутився.
Я у місті заблудився!

Зайчик

Дзень-дзелень! Вітаю, пані!
Ви — медова продавчиня?
Мед моєї потрібен мамі.
Продасте?

**ДОРОГА ДОДОМУ****Ведмедик**

Заблудився? От так маєш!
І адреси ти не знаєш?
Зайчик зажурено мотає головою. Навколо збираються перехожі.

Перший перехожий

Заблудився?

Другий перехожий

От халепа!

Третій перехожий

Та ж адресу знати треба!
Співають усі разом.

Ведмедиця (розчулено сплескує лапами)

Моя дитино!
От турботливий синочок!
Липовий налляю,
духмяний.
Найсвіжіший дам
охоче
Для твоєї, Зайчик,
мами.

Зайчик дає Ведмедиці гроші, вдячно вклоняється.

Ведмежа

Не журися, пане-брате,
Дім твій зможем відшукати.
Ну ж бо, друже,
пригадай,
Що з вікон бачиш
зазвичай!

Зайчик

Бачу вежу я з вікна,
Із годинником вона.
Видно здалеку
цю вежу.

Ведмежа

Що ж, на дах ми обережно

Пісня перехожих 2**1.**

У цілім світі малята
(І навіть малі зайченята!),
Щоби ніде не блукати,
Адресу свою мають знати.

Приспів:

Вулицю і номер дому
Треба знать, це всім відомо,
І тоді, хоч де блукаєш,
Дім свій легко відшукаєш.

Зайчик усе більше похнюплюється.





Разом можемо
піднятись

Й навсібіч
пороззиратись...
Вдають, ніби крокують
по сходах. Відкрива-
ється декорація — на-
мальований на полот-
нищі або ватмані вид
на місто з даху.

Зайчик

Онде вежа і годинник!
Бачу, бачу свій
будинок!

Мама

Синочку, любе зайченя,
Тебе шукаю я пів дня!
Вся вулиця Морквяна
Тебе шукає зрану.

Зайчик (радісно)

Морквяна вулиця
у мене!

(Пригортається
до мами.)

Тобі приніс я меду,
нене!

Дякую і прощавай,
Завтра в гості завітай!

“Спускаються сходами”,
Ведмедик махає ла-
пою, а Зайчик підстри-
бом біжить до “мосту”.
Зупиняється, тремтить.

Зайчик

Через міст іти боюся...

Пелікан

Перейти його
ти мушиш.

Раптом Зайчик впускає
баночку, і вона падає у
“воду” під “мостом”.

Зайчик (затуляє лап- ками очі)

Ой, впустив! У річці
мед!

РАДІСНА ЗУСТРІЧ

Мама

Зайчатко миле ти моє,
Як добре,
що ти в мене є!
Ходімо пити чай
із медом.

Вже вечір місяць
котить небом,
І перші зірочки медові
На небо висипать
готові.

Ведуча

Вже повечеряли удома,
Зайчатко позіха
від втоми.



Пелікан (дістає баноч- ку з “води”)

Я дістав! Тримай!
Вперед!

Віддає баночку. Зай-
чик вдячно махає
лапкою Пеліканові,
біжить, підстрибуючи,
зустрічає маму.

Воно спокійно засинає:
Тепер нового друга має,
І мама скоро
вже одужає.
Вдоволене собою дуже,
Що вивчило
свою адресу
Й принесло меду...
Справді. Чесно.



Презентація книжки

Оксана Драчковська

Зайчик-нестрибайчик та його смілива мама

іл. Оксана Драчковська-молодша. — Чернівці :
Чорні вівці, 2019. — 32 с.



~ Знайомтеся: книжка ~

Книжка в цупкій палітурці з крейдованими сторінками. Присвячена темі інклюзії, яку письменниця розкриває через казкові образи. Чарівний ліс і його мешканці допомагають дітям легше сприйняти непрості соціальні питання.



У родині зайців народжуються малята, проте один зайчик відрізняється від інших — він ніколи не зможе стрибати. Батьки-зайці відповідально ставляться до непростой ситуації. Спершу тато Заєць майструє візок, який допомагає малому пересуватися по галявині й бавитися з братиками та сестричками. А згодом мама Зайчиха вирушає до Лісової управи, бо через погані дороги і відсутність мосту Зайчик-нестрибайчик не може дістатися до Лісової школи. Голова Лісової управи Ведмідь дає згоду на будівництво. Зрештою Зайчик починає навчання і знаходить у школі друзів та підтримку. А мама Зайчиха вирішує допомагати й іншим лісовим мешканцям, що мають проблеми, та ініціює встановлення ліфта для білочки із хворими лапками і звукового світлофора для кротів. Наприкінці казки маму Зайчика-нестрибайчика обирають головою Лісової управи.

У видавництві “Чорні вівці” готується до друку **продовження** історії Оксани Драчковської — “Зайчик-нестрибайчик подорожує”. Як зазначає письменниця, у цій книжці йтиметься про стандарти доступного середовища абсолютно простою, зрозумілою дітям мовою.



Утопічність історії варта окремого обговорення, адже сучасні реалії, на жаль, поки не є зразком безбар’єрного суспільства.

~ Знайомтеся: авторки ~



Оксана Драчковська — письменниця, журналістка, громадська активістка з Чернівців. Історія про Зайчика-нестрибайчика — автобіографічна: письменниця має сина Назарчика, який пересувається на інвалідному візку.



Оксана Драчковська-молодша (племінниця письменниці Оксани Драчковської) — художниця, фіналістка Болонської виставки дитячих ілюстрацій 2021 року. Таке міжнародне визнання здобула серія робіт, у яких художниця “оживляла” листочки з дерев, перетворюючи їх на різноманітні образи. Цю ж стилістику художниця використала для оформлення дитячої книжки Христини Лукашук “Про що мріють листочки” (“Yakaboo Publishing”, 2021).

Коментар психолога

~ Дітям про інклюзію ~



Вікова група:
старша.

Форма роботи:
фронтальна,
підгрупова.

Час:
перша половина дня.

Книжка О. Драчковської “Зайчик-нестрибайчик та його смілива мама” допомагає поговорити з дошкільнятами про те, що всі люди різні, показати важливість забезпечення рівних з іншими можливостей для дітей з особливими освітніми потребами, виховувати толерантність і людяність.

Перед початком взаємодії з дітьми правильно налаштуйтеся: ви не маєте обговорювати з дошкільниками проблеми людей з інвалідністю, обурюватися та шукати способи подолання складної ситуації в країні. Ваша мета — показати дітям різні аспекти життя. І саме тому, що питання таке важливе і делікатне, варто навчити їх толерантно, з розумінням сприймати і обговорювати ці теми ще змалечку.

Читання твору частинами з коментуванням

Частина 1. Про народження Зайчика-нестрибайчика, його особливість і те, як йому жилося до школи

Обговоріть із дітьми початок твору та прокоментуйте деякі моменти.

Питання для обговорення

- Сталася біда — зайченя виявилось хворим. (Таке трапляється. Це життя. Воно буває різним: і радісним, і подекуди складним.)
- Сім'я, любов, підтримка, допомога, піклування, прийняття — важливі людські цінності. (У сім'ї — сила.)
- Особливість — не завада для повноцінного життя. (Коли є допомога і підтримка, все можливо. Малий Зайчик, попри свою недугу, грався, пізнавав світ і весело проводив час із братиками та сестричками.)



Частина 2. Про те, як зайченята пішли до школи, а Зайчик-нестрибайчик не зміг перебратися через струмочок по камінцях

Питання для обговорення

- Усі діти повинні навчатися в школі, та чи всі можуть? (Рівні з іншими можливості для здобуття освіти — право кожної дитини.)
- Що стало на заваді на шляху Зайчика-нестрибайчика до школи?
- Що втішить Зайчика? (Розуміння ситуації, підтримка сім'ї, пошук шляхів розв'язання проблеми.)
- Чим і як йому можна допомогти? (Вислухайте пропозиції дітей. Після цього наведіть приклади з реального життя: пандус, ліфт, соціальне таксі, кнопки виклику в аптеках, спеціальне обладнання в громадському транспорті. Проілюструйте приклади фото- і відеоматеріалами.)

Частина 3. Про візит Зайчихи до Лісової управи, будівництво мосту і нове життя Зайчика-нестрибайчика

Питання для обговорення

- Що зробила мама Зайчиха? (Звернулася по допомогу, проявила наполегливість, домоглася розв'язання проблеми.)
- Який висновок можна зробити? (Доклавши спільних зусиль, можна здолати будь-які перешкоди.)
- Що зробило зайчика щасливим? (Він зміг відвідувати школу, навчатися, знайшов друзів.)

Частина 4. Про зміни, які відбулися в лісі та в житті Зайчика-нестрибайчика

Питання для обговорення

- Яка мрія Зайчика-нестрибайчика здійснилася? (Він став учасником театральної студії, а отже, його фізична особливість не завадила здійсненню мрії та прояву талантів.)
- Яким було життя Зайчика-нестрибайчика? (Повноцінним.)
- Чи був у лісі ще хтось, кому була потрібна допомога? Яка? Що змінилося? Чи на краще були ці зміни? (Особливості можуть бути у кожного, але щасливими мають бути всі. І здійснити це можливо.)



Бесіда за змістом усього твору

- Чому маму Зайчика-нестрибайчика названо сміливою?
- Чи можна сказати про Зайчика-нестрибайчика, що він теж сміливий? Поясніть свою думку.
- Про що ця історія? Чого вона нас учи́ть?

Акцентуйте увагу дітей на почуттях усіх персонажів.

Ознайомте вихованців із прикладами повноцінного життя людей, що користуються візочками (спортсмени, співаки, художники, письменники, науковці, дослідники та ін.)



Варіанти роботи з дітьми в підгрупах

- Придумування різних варіантів розгортання сюжету та різних фіналів історії. Обговорення кожного варіанта з точки зору комфортності для всіх жителів лісу, долі Зайчика-нестрибайчика, його родини.
- Актуалізація життєвого досвіду дітей — контактів із людьми з інвалідністю. Закріплення моделей бажаної поведінки:
 - спокійне сприймання людини, що користується візочком (більшість дітей дошкільного віку при першій зустрічі лякаються, відчувають страх, загрозу; не знають, як поводитись);
 - засвоєння навичок культурного спілкування (наприклад, не слід під час першого знайомства розпитувати про хворобу; не треба пропонувати дитині, яка користується візочком, активні справи, які їй не під силу; розмовляти з дитиною з інвалідністю слід як і з будь-якою іншою; не можна дражнитися; коли така дитина потребує допомоги (наприклад, у неї щось упало, а вона не може підняти), перш ніж допомагати, слід спитати дозволу: “Ти не проти, якщо я допоможу тобі?” або “Я можу допомогти. Ти не заперечуєш?” тощо).



Варіанти індивідуальної роботи аналогічні вищеописаним, але організуються з урахуванням особистого досвіду, уявлень та ставлення конкретної дитини.



Методичний коментар

Книжка “Зайчик-нестрибайчик та його смілива мама” невелика за обсягом, але надзвичайно корисна для розвитку емоційної сфери дитини та формування моральних основ взаємодії з оточенням.

~ Освітній потенціал книжки ~

Збагачення емоційної сфери

Перші сторінки книжки тривожно-ніжні. Ніжність передається словами “рожеві крихітні клубочки”, “кубельце”, “зайченя”. Тривога підступає, коли читаєш про “стривожену маму” і про те, як дивилося на неї зайченя “великими вологими очима”.

На перший погляд здається, що це книжка для старших дошкільників, які вже розрізняють і усвідомлюють різні прояви почуттів. Проте ілюстрації допоможуть сприйняти твір і меншим дітям. Тим більше, що всі діти дуже чутливі до інтонаційного забарвлення розповіді. Опис огляду зайченяти лікарем та ілюстрація до нього допомагають зрозуміти і пережити разом із персонажами такі почуття як сум і страх. Сум виражають слова “плакала”, “журився”, “принишкли”, а також пози та вирази “облич” усіх зображених на картинці персонажів.

Але на наступній сторінці вже панує радість. Як і в житті: тут ось сум, а перегорнув сторінку-день — і ось вона, радість! Емоційна сфера дитини збагачується не лише безпосереднім сприйняттям зображених у книжці станів і почуттів персонажів, а й усвідомленням того, як можна подарувати радість собі та іншим: знайти вихід зі складного положення, дбати про тих, хто поряд, бути разом і вміти цьому радіти.

Емоції радісного хвилювання, образи, турботи, рішучості, гордості, дружби, перемоги, щастя — усі їх можна допомогти відчувати дитині, читаючи історію про Зайчика-нестрибайчика і розглядаючи ілюстрації до неї.





Моральний розвиток

Гортаючи сторінки книжки, ви отримаєте чудову нагоду поговорити з дітьми про те, які різні люди є в нашому оточенні. Усі вони заслуговують на нашу увагу, теплі почуття, а часом і на підтримку. Як підтримати того, кому сумно, хто не може бігати, бачити, чути чи робити щось інше так само добре, як інші? Відповідь на це запитання теж є у книжці. Насамперед розрадити, відвернути увагу від сумних думок, придумати способи разом гратися, мандрувати чи виступати в імпровізованому театрі.

Розмірковуючи про родину зайчиків, можна обговорити тему взаємин у сім'ї, ставлення до близьких людей. Ну і, звісно, варто поговорити про хоробрість: що це за риса і в чому вона проявляється?

Естетичний розвиток

Діти долучаються до світу прекрасного під час розглядання ілюстрацій, сприйняття музики слів: "зайчик", "кубельце", "клубочки", "лапки", "школярки" тощо, інтонаційного фону твору загалом.



Розвиток уяви і фантазії

Роботу уяви стимулює те, про що авторка не сказала. Як звали зайченят — братиків і сестричок Нестрибайчика? Які в них характери і взаємини? А ще можна пофантазувати про лісову школу: її будівлі, учителів і учнів, про Густий ліс, секретну галявину та чарівне озеро. Можливо, дітям захочеться скласти продовження казки? І їхня уява намалює події, які відбудуться, коли Зайчик-нестрибайчик закінчить школу? Може, він стане учителем або головою управи? Чи лікарем?



Розвиток мовлення

Слухання казки, роздуми над змістом почутого сприятимуть збагаченню словника і розвитку мовлення дітей. До їхнього лексикону увійдуть слова “тека”, “бешкетник”, “натхненно”, “завмирили” тощо. Переказ улюблених фрагментів твору чи розповідання за ілюстраціями забезпечать розвиток інтонаційно виразного монологічного мовлення, а розігрування діалогів персонажів — діалогічного.

Розвиток уваги, пам'яті та мислення

Активізацію уваги, пам'яті та мислення забезпечить розглядання ілюстрацій. Адже зайченят на першій сторінці треба полічити. Скільки малят народилося в заячій сім'ї? Сім і один, тобто вісім. А біля мами шестеро, і ще один у неї на руках. Де ж восьмий? Його треба знайти на малюнку!

За зовнішнім виглядом персонажів твору можна визначити їхній настрій. Який він на кожній картинці? Як діти про це дізналися? Чи міг він бути іншим? Є над чим поміркувати.



Розвиток рухової активності

Розвитку рухової активності малят сприятимуть ігри на наслідування рухів тварин, координацію в просторі, рухливі ігри зі стрибками, ходьбою в рівновазі, м'ячем.

~ Особливості ознайомлення з твором дітей різного віку ~

Зміст книжки орієнтований на дітей 5–7 років. А ілюстрації доступні й для сприйняття молодших дошкільнят. З ними можна розглянути картинки і коротко переповісти історію Зайчика-нестрибайчика. Можна помилуватися картинкою, на якій мама зображена разом із зайченятами, попестити їх долоньками. Цікаво буде передати рухами та голосом характери персонажів: веселих зайченят, лікаря Сови, поважного пана Ведмедя, хороброї мами, Їжачка. Головне завдання — навчити дітей розуміти емоції, свої та інших людей, відтворювати їх, демонструвати мімікою і жестами. Ставлення до хороброї мами та інших персонажів твору можна продемонструвати, плескаючи в долоньки.

З дітьми середнього дошкільного віку доцільно спершу розглянути ілюстрації та прочитати їм усю книжку, а потім перечитати її частинами, зупиняючись на тих епізодах, які викличуть у дітей інтерес. Якщо в них виникнуть запитання — дайте доступну відповідь, не вдаючись у деталі. Робіть акцент на емоціях — персонажів і маленьких читачів.

Зі старшими дошкільниками варто прочитати книжку кілька разів і поміркувати над її змістом, пов'язавши пояснення з досвідом дітей.

Основними методами виховання моральних почуттів і спонукання до моральних дій мають стати бесіда за змістом твору, розповідь виховательки, навіювання, вправлення в добрих учинках.

~ Ідеї для роботи з книжкою ~

Виховний вплив твору має реалізуватися у повсякденній діяльності дітей, їхньому спілкуванні з оточенням. Щоб це відбулося, бажано:

- провести бесіди за епізодами твору;
- поміркувати над поняттям “сміливість” (що це за риса і в чому вона проявляється);
- закріпити у вправах уміння розрізняти і розуміти емоції (“Упізнай емоцію”, “Дзеркало”);
- дати дітям можливість відчувати стан залежності від іншого у вправах (“Пройди із заплющеними очима”, “Знайди за звуком”, “Зрозумій мене без слів” тощо);
- відтворити сюжети твору в образотворчій діяльності;



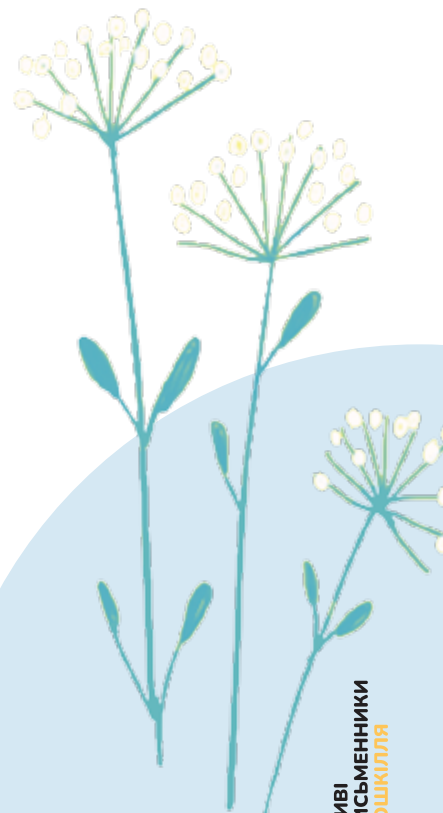
- закріпити ідею твору в ігровій діяльності: у сюжетно-рольових іграх (“Лісова школа”), конструкторсько-будівельних (“Дорога до школи”), рухливих (“Перестрибни струмочок” та ін.), іграх-інсценізаціях за епізодами твору (“Подорож до чарівного озера”, “Лісова управа”, “Лісова школа та її незвичайні учні” тощо);
- повправляти дітей в умінні реагувати на емоційний стан тих, хто поряд, і доречно ставити запитання “Я можу тобі / вам допомогти?”, “Чим я можу тобі / вам допомогти?”.



ПРАКТИЧНІ РОЗРОБКИ

~ Запитання для бесіди за змістом твору ~

- Яка щаслива подія відбулася в заячій сім'ї теплого весняного дня?
- Чи всі зайченята народилися здоровими? Що трапилося з одним із них?
- Що відчули мама Зайчиха, тато Заєць, братики та сестрички, коли дізналися, що малий Зайчик ніколи не зможе стрибати?
- Що тато змайстрував для свого синочка? Чи зрадів Зайчик візочку? Чому?
- Про що мріяв Зайчик?
- Як почувався Зайчик, збираючись до школи? Як ви гадаєте, якою він уявляв школу?
- Чи легкою була дорога до школи? Чому?
- Чи потрапив Зайчик того дня до школи? Чому ні? Що він при цьому відчув? А що відчували його мама і тато?
- Для чого мама Зайчиха пішла до Лісової управи? Чи дослухалися там до прохання Зайчихи збудувати міст через річку? Як ви гадаєте, чому його не збудували раніше?
- Яким учнем був Зайчик? Чи були в нього у школі друзі? Чи заважало комусь те, що Зайчик пересувався на візку?
- Що особливо добре вдавалося малому учневі в школі?
- Яка пригода трапилася із Зайчиком та його друзями у Глибокому лісі? Як друзі допомогли Зайчику пройти лісом? Чи розважливо вчинили звірята, вирушивши до лісу без дорослих і без дозволу? Чому?
- Які ще зміни відбулися в лісі завдяки мамі Зайчисі? Що звірята зробили для Білочки? А для Їжачка та малих Кротенят?
- Чи важливо, щоб усі діти навчалися в школі? Чому?
- Як ви розумієте вислів "Ласкаво просимо всіх"?
- Книжка називається "Зайчик-нестрибайчик та його смілива мама". У чому проявилася сміливість мами?
- Якщо до нас у садок прийде дитина, яка користуватиметься візком, як ви будете поводитись із нею?



~ Ігри ~



Конструкторсько-будівельна гра “Допоможи зайчику подолати перешкоду”

Вихователька повідомляє малятам, що з ними хоче пограти Зайчик-нестрибайчик — персонаж щойно прочитаної книжки. Показує іграшкового зайчика, який сидить на візочку (стілечку). Він не може дістатися до діток, адже на його шляху розлилася широка річка (вихователька розстеляє перед зайчиком блакитну шовкову хустинку). Зайчик не може її перестрибнути, і на візочку по воді не проїдеш...



Педагогиня пропонує малятам поміркувати, що допоможе Зайчику-нестрибайчику перебраться через річку. Разом вони доходять висновку, що потрібен місточок. Для його будівництва вихователька пропонує дошкільнятам самостійно обрати матеріал — будівельний, природний чи побутовий. При цьому слід зауважити, що Зайчик-нестрибайчик пересувається на спеціальному візочку, тому дуже важливо побудувати міцний і надійний міст.



Діти об'єднуються у три підгрупи, обирають відповідний матеріал і розпочинають будівництво:

- перша група споруджує місточок із дерев'яного будівельного матеріалу, використовуючи кубики як опору, а цеглинки як основу;
- друга — з природних матеріалів, використовуючи палички (довгі — опора, короткі — сам місток);
- третя будує з побутових матеріалів, використовуючи паперові стаканчики як опору, а палички від морозива — як основу.

Після закінчення будівництва вихователька пропонує дітям погратися разом із Зайчиком-нестрибайчиком у малорухливу гру “Прилипаки”.



Малорухлива гра “Прилипаки”

Уявіть собі, малята,
Хтось схотів пожартувати:
Клеєм стільчики змастив
І нас сісти запросив.

(Діти сідають на стільчики.)

Кожен з нас, як тільки сів,
Враз приклеївсь до стільців!
Ще й до всього ноги
Прилипли до підлоги!

*(Діти ставлять ноги разом
і намагаються впродовж гри
не рухати ними.)*

Ми завжди пограти раді,
Й це не стане на заваді!

(Плескають у долоні.)

Очі вгору, очі вниз,
На сусіда подивись.

*(Водять очима вгору–вниз,
вправо–вліво, не рухаючи головою.)*

Зараз шию розімнемо,
Вліво–вправо повернемо.

(Повертають шию вліво–вправо.)



Плечі вгору підймаєм —
Шийку в плечі заховаєм.

*(Плавно підймають і опускають
плечі.)*

А тепер — гайда в похід,
Відпочинемо як слід!

(Плескають долонями по стегнах.)

Ручки у “замок” складаємо —
Дровеняток нарубаємо!

*(Складають руки в “замок” і злегка
постукують себе по колінах.)*

Палички в руках потремо —
І багаття розведемо!

(Труть долоньку об долоньку.)

Ручки вогник зігріває
І теплом нас огортає.

*(Труть долоньку об долоньку,
притискають їх до щічок, відчують
тепло.)*

Нас пригоди захопили,
Хоч ми навіть не ходили,
Бо як друзі є довкола,
То не нудно нам ніколи!

(Усміхаються, беруться за руки.)

~ Проблемні ситуації ~

Стану другом я тобі — радо поможу в біді

Вихователька моделює різні ситуації й просить дітей знайти з них вихід — обрати один із пропонованих варіантів чи знайти власне рішення, обґрунтувавши свою думку. При цьому важливо доносити до дітей думку, що треба помічати, коли людям потрібна допомога, і надавати її.



Ситуація 1

Ти живеш у багатоповерховому будинку. Одного дня біля ліфта ти побачив / побачила дівчинку в інвалідному візку, яка не може дотягнутися до кнопки виклику ліфта. Які твої дії? Ти:

- 1) пройдеш повз, удавши, що нічого не бачиш;
- 2) натиснеш на кнопку і підеш далі;
- 3) запитаєш, чи потрібна дівчинці допомога, викличеш ліфт і допоможеш заїхати до нього.

Ситуація 2

На пішохідному переході зламався світлофор. Підійшовши до нього з мамою, ти побачив / побачила хлопчика, який має порушення зору і не може самостійно перейти дорогу. Ти:

- 1) перейдеш дорогу швиденько, адже ви з мамою поспішаєте;
- 2) попросиш маму допомогти хлопчику перейти дорогу;
- 3) взагалі не звернеш на нього уваги.



Ситуація 3

Твій дідусь дуже погано чує, а ти хочеш з ним помалювати. Як ти скажеш йому про це? Ти:

- 1) будеш голосно кричати йому на вухо;
- 2) помалюєш із кимось іншим;
- 3) спробуєш усе йому пояснити за допомогою жестів.



ОСВІТНІЙ ПРОСТІР

~ Ляльки-персони в груповій кімнаті ~



Ляльки — неодмінний атрибут дитячих ігор. А ляльки з різними характерами та особливостями можуть стати провідниками у світ людських емоцій та почуттів і прислужитися під час ознайомлення із твором “Зайчик-нестрибайчик та його смілива мама” Оксани Драчковської.

Метод “ляльки-персони” уперше застосований Кей Таус (США) у 1950-х роках. Працюючи вихователькою в дитсадку, вона разом із колегою стала “оживляти” ляльок, наділяючи кожную певним характером та індивідуальними особливостями і моделюючи ситуації з життя дітей.

Використання в освітньому просторі ляльки-персони допомагає дітям опанувати нові знання, вміння та навички, сприяє формуванню належного ставлення до базових суспільних норм, особистісному, соціальному та емоційному розвитку малят.

Знайомство з лялькою-персоною

Педагогиня тримає в руках ляльку Наталочку. Повідомляє дітям, що до них у гості завітала Наталочка і розповіла, що з її братиком Іванком трапилася біда: він упав з дерева й зламав ніжку. Тепер хлопчик мусить сидіти вдома, хоча йому дуже хочеться гуляти та гратися з іншими дітками. Наталочка хоче допомогти братикові, та не знає, як.

Гра-інтерв'ю “Доброта”

Педагогиня пропонує дітям поміркувати над тим, як можна допомогти Наталочці та її братикові. Підходить до дітей із “чарівним мікрофоном” (що є, на нашу думку, невід'ємною складовою освітнього простору) і вислуховує їхні пропозиції. Найцікавіші ідеї (зокрема ідею створення власноруч приємного сюрпризу для малого Іванка: малюнка, іграшки в техніці оригамі тощо) обговорюють і по змозі втілюють.

Попередня бесіда

Діти обговорюють такі питання: “Що треба робити, аби ніжки були здорові?”, “Навіщо треба дбати про здоров'я?”. Педагогиня пропонує дітям виконати кілька вправ для ніжок.

Після цього каже, що знає історію про одного зайчика, який також не міг ходити. Показує дітям книжку і читає твір. Усі разом розглядають ілюстрації.



Разом з РОДИНОЮ

~ Поради батькам ~

Як читати з дитиною книжку “Зайчик-нестрибайчик та його смілива мама”

З чого почати?

Спочатку прочитайте книжку самі, без дитини. Визначте власне ставлення до людей з інвалідністю, а також те, які питання ви можете і готові обговорити з малюком.

Перегляньте книжку разом із дитиною, зупиніться на ілюстраціях, обговоріть можливий перебіг подій. Якщо дитина ставить запитання, відповідайте коротко, робіть паузи в очікуванні наступних.

Поговоріть із малюком про те, що народження дитини (у тваринному світі чи у світі людей) — це завжди радісна подія, якої всі очікують. Можна розповісти, як ви чекали його/її появи, яким/якою його/її уявляли. Обов'язково зазначте, що дитинка народилася ще кращою, ніж очікували батьки.

Про що поговорити?

Прочитавши книжку разом, зупиніться на обговоренні таких питань:

- Що відчули мама Зайчиха, тато Заєць, братики та сестрички Зайчика-нестрибайчика, коли дізналися, що він ніколи не зможе стрибати?
- Чи радів Зайчик іграм з братиками і сестричками?
- Чи потрапив Зайчик до школи разом зі своїми братиками та сестричками? Чому ні? Що він при цьому відчував? А що відчували його мама і тато? Чи важливо, щоб усі діти ходили до школи, садочка? Чому?
- Яким учнем був Зайчик? Чи мав він у школі друзів? Чи заважало комусь те, що Зайчик був на візку? Що йому добре вдавалося в школі?
- У чому проявилася сміливість мами Зайчихи?
- Які ще зміни відбулися в лісі завдяки Зайчисі? Що доброго лісова громада зробила для Білочки? А що для Їжачка та малих Кротенят?
- Якщо в родині у нас або в когось із наших близьких людей буде дитина чи дорослий, які користуються візком, що ми могли би для них зробити?



Світ чудовий, бо різноманітний

Розкажіть дитині, що хвороба не повинна стати на заваді дружбі між дітьми чи дорослими. Поясніть дитині такі основні постулати толерантності:

- Щоб дружити, нам зовсім не обов'язково бути однаковими.
- Ми всі різні й особливі. І це чудово. Якщо придивитися до будь-якої людини трохи довше, уважніше, можна побачити, в чому її сила та краса.
- Усі не можуть бути однаковими і чинити однаково, бо тоді життя було б нудним і одноманітним.
- Світ прекрасний тим, що в ньому є різні люди, адже кожен віддає світові та людям свої особливі знання, вміння, навички.

Кожен потребує любові й підтримки

Запитайте в дитини, як вона почувається, коли хворіє. Запропонуйте уявити, що вона хворіє довгий час. Який буде її стан при цьому? Поясніть, що навіть коли хворієш, хочеться веселитися, дружити, гратися на майданчику, бавитись іграшками. Обговоріть такі питання:

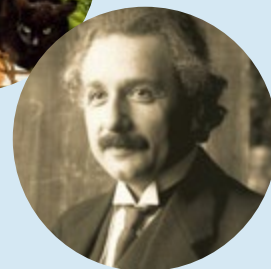
- Чи варто відвертатися від когось, якщо він хворий?
- А якщо людина чимось відрізняється від інших (носить окуляри, пересувається на візочку, погано говорить, не чує тощо)?
- Чого потребують люди, які хворіють, від інших? (Допомоги, підтримки, розуміння, прийняття, поваги, доброти, любові.)



- Пригадайте ситуації, коли в родині хтось хворів, і те, як йому допомагали інші члени родини.

Хвороба — таланту не завада

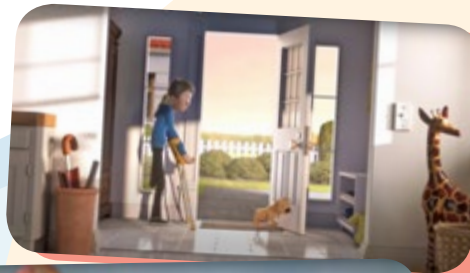
Акцентуйте увагу дитини на тому, що хвороба не може і не повинна стати на заваді розвитку талантів та здібностей людини. Наведіть приклади відомих людей: художниця Фріда Кало, композитор Людвіг ван Бетховен, письменник Мігель де Сервантес, учений Альберт Ейнштейн, художник Вінсент ван Гог, вчений і дослідник космосу Стівен Гокінг та інші.



Мультики-помічники

Перегляньте разом з дитиною та обговоріть мультфільми:

- “Подарунок”, який створили на основі коміксів бразильського художника Фабіо Кавальканті аніматори Якоб Фрей і Маркус Кранцлер;
- “Маленька каструлька Анатолія” французького режисера Еріка Моншода;
- “Уроки тітоньки Сови. Не потрібно ображати друзів”.



Толерантна термінологія

Перед тим як говорити з дитиною, ознайомтеся з толерантним уживанням термінології на позначення діагнозів / хвороб. Уживайте їх у бесіді, будьте прикладом для дитини:



інвалід —	дитина з інвалідністю;
глухий —	дитина з порушеннями слуху;
сліпий —	дитина з порушеннями зору, незряча дитина;
даун —	дитина із синдромом Дауна;
аутист —	дитина з розладами аутичного спектру, дитина з аутизмом;
дитина з вадами —	дитина з порушеннями розвитку;
прикутий до візка —	дитина, яка користується візочком (кріслом колісним).

Час від часу в розмові з дитиною, гуляючи містом чи на майданчику, повертайтеся до змісту книжки, нагадуйте собі та малюкові, що кожен хоче мати друзів, веселитися і радіти життю.

Пізнавальна література

Пізнавальні книжки також називають “нонфікшн” (від англ. *non-fiction*) і “літературою факту”.

Раніше до цієї категорії відносили переважно енциклопедичні видання, проте сьогодні пізнавальна література змінилася. Вона набула особливої популярності й користується великим попитом. Адже одвічні дитячі запитання “Чому?” і “Як це влаштовано / працює?” нікуди не зникли, а навпаки, потребують нині глибших, більш деталізованих відповідей.

Специфіка інформаційного суспільства й вибагливість сучасних читачів спонукають авторів і видавців удосконалювати нонфікшн-літературу. Тож виникають нові форми подачі наукових знань, які мають спонукати малят до активного пізнання. Ідеться про мінімізацію обсягу тексту з розставленням акцентів та доступне візуальне оформлення.



Замість сухих наукових фактів сучасні пізнавальні книжки пропонують яскравий насичений контент, актуальну інформацію та інтерактивні завдання. Це водночас розширює і вікові межі читацької аудиторії.



~ Як читати з дошкільнятами? ~



- Розбирати наукову інформацію слід поетапно, дозовано, за потреби вибірково.
- Важливо спиратися на запит та інтерес дитини.
- Текст і графічне / художнє відтворення кожного факту треба розглядати комплексно.

Презентація книжки

Ангеліна Журба

Таємне життя комах

іл. Юліанна Вербіщук. — Харків :
АРТ, 2021. — 14 с.



~ Знайомтеся: книжка ~

Барвисте видання великого формату з цупкими сторінками розповідає про життя комах. Кожен розворот книжки містить кілька цікавих фактів про певну комаху, будову її тіла й "Кодекс", що описує особливості цієї комахи від першої особи.



Пізнавальна інформація вдало інтегрована в яскраві ілюстрації. Водночас текстова складова окремо візуально обрамлена, що не перевантажує сприйняття.

~ Про кого книжка? ~

Книжка запрошує “підглянути” за життям сімох видів комах: бджіл, метеликів, жуків-гнойовиків, світляків, мурах, коників і термітів.

Образи комах відтворені з гумором, а їхні зображення можна розглядати й обговорювати окремо, вигадуючи власні сюжети.

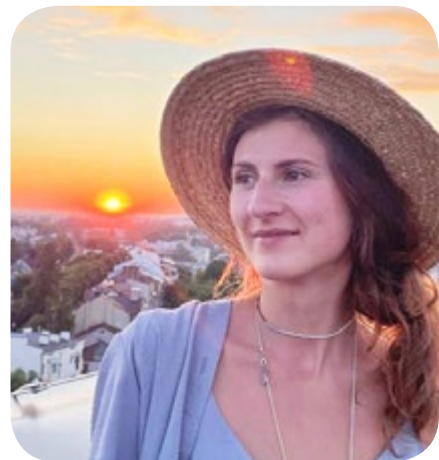


~ Знайомтеся: авторки ~

Ангеліна Журба — авторка низки пізнавальних дитячих книжок для розвитку і творчості видавництва “Ранок”: “Хто живе у воді?”, “Навіщо чистити зубки?”, “Дитячий садок”, серії “Улюблені тваринки” та ін. Серед них багато книжок-картонок, які можна рекомендувати для першого читання з малюками.



Юліанна Вербіщук ілюструвала чимало книжок для найменших читачів, зокрема видання серії “Досліджуй” видавництва “Ранок”: “Нижче, і нижче, і нижче у море”, “Нижче, і нижче, і нижче під землею”, “Вище, і вище, і вище у небо”, “Вище, і вище, і вище на дереві” Івана Андрусяка. Тварини у виконанні художниці завжди мають приємний і упізнаваний вигляд.



Коментар психолога

~ Психологічний аспект взаємодії “дитина — книжка — дорослий” ~



Ознайомлення із книжкою “Таємне життя комах” та засвоєння запропонованої автором інформації має здійснюватися поступово.

У **молодшій групі** насамперед ознайомте дітей із зображеннями та назвами комах. Зверніть увагу на розділи з описами комах (вони переважно подані в рамках одного кольору) та запропонуйте “озвучити” їх, відтворивши характерну комбінацію звуків (наприклад: “ж-ж-ж” для жуків-гнойовиків та термітів, “дз-з-з” для бджіл, “шурх-шурх” для коників-стрибунців і т. д.).

У **середній та старшій групах** уже можна звернути увагу вихованців на особливості будови родин, частини тіл комах та облаштування їхніх осель. Спробуйте простими словами пояснити дітям, що означає поняття “кодекс” і як воно розкривається в контексті тематики цієї книжки.

По змозі спробуйте знайти відповідники представлених у книжці видів комах у реалістичних зображеннях (на світлинах) або в довкіллі (під час прогулянок). Зверніть увагу дітей на те, що комахи — зазвичай дуже маленькі створіння. Запропонуйте вихованцям поміркувати, чому природа створила їх такими малими.

~ Ідеї для роботи з книжкою ~

Динамічна гра для розвитку самоконтролю та слухової уваги “Уважні комашки”

Після прочитання книжки запропонуйте дітям уявити себе в образі комах, які сподобалися їм найбільше. А також що комашки в теплу літню пору гуляють на галявинці, якою є простір групи. Увімкніть веселу музику, під яку діти зможуть танцювати й стрибати, однак попередьте, щоб маленькі комахи були вкрай уважними, оскільки щойно музика завершиться, вони мають завмерти на місці, аби їх не помітила пташка, що пролітатиме неподалік (її роль може виконати педагог). Стояти нерухомо необхідно стільки, скільки триватиме пауза, а музику краще обирати динамічну й цікаву.

Довільно збільшуйте та зменшуйте інтервали між паузами, щоб діти не могли визначити закономірність і орієнтувалися лише на своє слухове сприймання.

Гра для створення позитивної групової динаміки та згуртування “Працьовиті мурашки”

Спостерігаючи за комахами, ми можемо повчитися в них згуртованості та цілеспрямованості. Чи змогли б самотужки вижити комахи, які живуть у складі великих родин? Запропонуйте дітям поміркувати на цю тему.

Після обговорення значення групової роботи проведіть експеримент. Заздалегідь підготуйте кошик з іграшками (у пригоді стануть маленькі м'ячики або конструктор) і запропонуйте одному з учасників групи перенести іграшки по одній з одного кутка кімнати в інший, припустімо, за 2 хвилини. Це складне й одноманітне завдання, і хоч ваш доброволець може бути дуже спритним, ви маєте підготувати стільки іграшок, щоб зробити це самотужки було для нього непросто, а ще краще — неможливо.

Далі можна попросити виконати те саме завдання кількох учасників групи (але і вдвох чи втрійох зробити це, виявляється, непросто). Обов'язково зверніть увагу дітей на те, скільки часу та зусиль для виконання поставленого завдання знадобилося одному, а скільки — кільком учасникам.



Після кількох повторень з усіма охочими парами та трійками настає час залучити до виконання завдання всю групу. Але щоб не було хаосу і черги в момент транспортування іграшок з одного кутка кімнати в інший, сформуєте “живий ланцюг”, у якому кожен учасник стоятиме пліч-о-пліч з іншим і нікому не доведеться нікуди бігти, а іграшки передаватимуться з рук у руки. Зафіксуйте час, який знадобився дітям для виконання цього завдання, і проаналізуйте затрачені зусилля.

Зробіть висновок: виконувати вправу гуртом не просто ефективніше і швидше, а й приємніше. До того ж кожен зміг зробити свій внесок у спільну справу — достоту як працюючі мурахи або бджоли. Поміркуйте разом над запитанням: а де ще в нашому житті важлива згуртована робота?



Методичний коментар



~ Освітній потенціал твору ~

Не лише малюки, а й багато хто з дорослих намагається не помічати навколо себе крихітних мешканців планети. Комах ігнорують, зневажливо відганяють, труять, топчуть, ловлять задля розваги... А тимчасом роль комах у життєдіяльності природи й людства надзвичайна, і вони, так само, як і люди, є частиною світу, мешканцями нашої спільної планети, виконують свою важливу місію і потребують захисту. Саме цю ідею утверджує Ангеліна Журба своєю чудовою книжкою.

Ця книжка правдива, а ще добра і тепла — від назви до останньої сторінки. Замисліться! Життя комах насправді таємне. Для нас, і то лише для тих, кому це насправді цікаво, таємничу завісу відхиляють особливі люди, готові роками спостерігати за комахами і розкривати їхні секрети. Ангеліна

Журба змогла спресувати, відібрати найважливішу наукову інформацію, структурувати її та подати доступною для дітей мовою.

Книжка з повагою і любов'ю розповідає про сім видів комах: бджіл, метеликів, жуків-гноювиків, світляків, мурашок, коників та термітів. З повагою — до їхнього непростого життя, напруженої праці, особливих талантів і потреб. З любов'ю — як до всього живого. Адже кожен вид живих істот на Землі є частинкою певного ланцюжка (і не одного!), втрата якого може призвести до катастрофи для всіх. Нам можуть не подобатися ті чи інші комахи, і тоді ми маємо навчитися відокремлюватися, захищатися, віддалятися від них. Але мусимо завжди пам'ятати, що всі ми — діти матінки-природи, частинки великого світу, в якому кожен для чогось потрібен.

Пізнавальний потенціал книжки “Таємне життя комах” надзвичайний. Недарма вона вийшла в серії “Книжки для розумак”. Вона стисло розповідає дітям про призначення кожного виду комах, структуру тіла і різновиди, особливості житла, способи харчування та життєдіяльність. А кодекс — коротка формула образу комахи — допомагає узагальнити все, про що діти дізналися, і навіть переказати отриману інформацію іншим.

Ця книжка про комах не лише пізнавальна. Вона добра, адже дає можливість поглянути на мурашку і бджілку, метелика і коника персоніфіковано. Авторка дозволила собі розмовляти з читачами від імені комах. Кожна комашка, промовляючи свій “кодекс” — збірку правил, норм, ознак, характерних для всього виду, — ніби говорить юним читачам: “Я маленька, але важлива. Я хочу, щоб ви знали про мене і поважали моє право на життя в природі”.



~ Особливості ознайомлення з твором дітей різного віку ~

Розумакою можна бути в будь-якому віці, а отже, книжку Ангеліни Журби можна рекомендувати для індивідуального читання дітям від трьох років. Дорослий може супроводжувати розглядання ілюстрацій коментарем, поясненнями, і тоді характер взаємодії з книжкою буде переважно інформативним.



Проте цю книжку доцільно використувати і в освітньому процесі з дітьми старшої дошкільної групи. На користь цього висновку говорять і дрібні картинки, подані художницею на специфічному темнуватому тлі, що начебто занурює читача у звичне для комах оточення. Світляки і метелики — нічні комашки, тож і життя їхнє відбувається переважно в темну частину доби. Жуки-гноювики, мурашки і терміти значну частину свого життя проводять або на землі, або в закритих від сторонніх очей оселях, тож і загальне тло картинки наближене до природного.

У тексті чимало подробиць, доступних розумінню старших дошкільнят цікавих деталей, які підштовхнуть їхній допитливий розум до нових пошуків, самостійних спостережень і відкриттів. Тож характер взаємодії з книжкою буде не лише інформативним, а й пошуково-дослідницьким, інтерактивним.

~ Можливості використання в освітньому процесі ~

Книжка “Таємне життя комах” може стимулювати допитливість, супроводжувати проектну діяльність дітей, бути джерелом інформації, натхнення у процесі виконання різноманітних завдань.

За змістом книжки під час та після її прочитання можна запропонувати дошкільням чимало навчально-пізнавальних завдань і вправ.

Мовленнєві завдання

- Розмова з дітьми про зміст поняття “кодекс” (збірка правил і норм життя якоїсь групи). Обговорення того, навіщо потрібен кодекс.
- Виступ із кодексом комашки (тобто його переказ), із промовою від імені комашки.
- Складання власного “кодексу” і презентація його товаришам.
- Складання “кодексу групи” за поданим планом: 1) спільне у зовнішності; 2) спільні пріоритети; 3) що ми любимо; 4) чого намагаємося уникати; 5) уміння й досягнення тощо.
- Порівняння: мурашки і терміта; мурашки і бджоли; метелика і коника; метелика і бджоли за окремими характеристиками (зовнішність; будова оселі; спосіб харчування тощо).
- Мовленнєва вправа “Добери порівняння” (дібрати порівняння до заданої ознаки: “бджілка смугаста, як...”; “тільце у мурашки блискуче, наче...”; “танок метелика схожий на...”; “коник за кольором подібний до...”; “світлячок — неначе...”).
- Інтелектуально-мовленнєва вправа “Знайди пару” в різних варіантах: 1) педагог називає ознаку, діти — комаху, якій ця ознака властива (світиться — світлячок; справжній артист — коник; танцює — метелик; катається на кульці — жук-гноювик); 2) дорослий називає характеристику, а діти — комаху, якій ця характеристика властива (найсильніша — мураха; найпрацьовитіша — бджола, найсвітліший — світлячок); 3) педагог називає оселю, а діти — комаху, що в ній живе; 4) вихователька називає корисні дії, а діти — комаху, яка їх виконує.
- Імітаційна фонетична вправа “Хто співає?": діти по черзі відтворюють звуки різних комах, а решта мають упізнати комаху за “піснею”.
- Колективне складання сюжету із життя комах: після читання книги діти обирають комах, про життя яких вони хотіли б скласти історію, домовляються щодо сюжету і далі спільно складають розповідь за епізодами з нарощуванням.



Образотворчі та технологічні завдання

- Художня вправа “Портрет”: діти уважно розглядають певну комашку і малюють її “портрет”.
- Виготовлення портрета комашки у техніці аплікації чи ліплення, конструювання з паперу, ниток, гілочок, дроту тощо.
- Виготовлення осель певних комах із піску та інших природних матеріалів.
- Створення сценарію із життя комах з подальшою інсценізацією.



Природознавчі вправи і завдання

- Вправа “Встанови порядок”: відтворити за допомогою символічних картинок послідовність перетворення метелика з гусені, а потім із лялечки.
- “Турнір знавців комах” (діти об’єднуються в команди; завдання складаються на основі інформації, яку діти отримали з книжки).
- Складання в процесі обговорення інтелектуальної карти “Комахи” за такими лініями: місце поширення; житло; харчування; корисність для природи; ставлення людей.
- Спостереження за життям комах на майданчику (якщо є “мурашина ферма”).
- Складання мініплакатів на захист комах.

Рухливі ігри і вправи

- Рухлива гра “Упізнай мене”: ведучий зображує рухами комаху, всі інші відгадують і відтворюють рухи.
- Імітаційна гра “Зроби, як я” (відтворення дітьми за зразком дорослого рухів комах).



ПРАКТИЧНІ РОЗРОБКИ

~ Спостереження в природі ~









Досліджуємо світ комах

4-6
років

Після того як діти розглянули ілюстрації, прочитали і обговорили кожну сторінку книжки А. Журби, познайомились із таємним життям бджіл, метеликів, жуків, світлячків, мурашок, коників та інших комах, дізналися про їхні улюблені справи і страви, прочитали і обговорили “кодекс” кожної комахи, можна влаштувати довготривале (з квітня до жовтня чи листопада) спостереження в природі за цими та іншими комахами.

Спільна продуктивна діяльність “Рамки для спостережень”

Вихователька залучає дітей до спільного пошуку листівок, світлин та мальованих зображень справжніх комах, описаних у книжці Аліни Журби, і пропонує створити рамку — визначник комах для використання під час спостережень на прогулянках у природі.

БЖИЛІ	МЕТЕЛИКИ	ЖУКИ-ГНОБОВИКИ
		
СВІТЛЯЧКИ		ШУКАЄМО ВІНФОРМАЦІЮ
		
МУРАХИ	КОНІВКИ	ТЕРМІТИ
		

Для рамки знадобиться аркуш картону формату А4, розділений на 9 клітинок, та світлини справжніх комах, описаних у книжці. Середня клітинка вирізається, й утворюється віконечко (отвір), через яке діти спостерігатимуть і розглядатимуть комах на прогулянці, шукаючи на рамці відповідності.

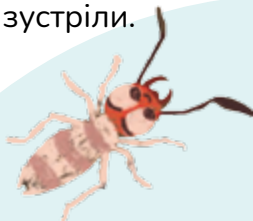
Примітка: готову рамку бажано заламініувати.

В одному віконечку (клітинці) зображено знак питання і книжку. Ймовірно, що на прогулянці діти відшукають не тільки знайомих, а й поки що не відомих їм комах. Символічне зображення знака питання і книжки має спонукати дітей до пошуку доступної інформації про знайдену комаху. Вони можуть: сфотографувати її, запитати про неї в батьків, відшукати її в енциклопедії, довіднику визначення комах, попросити виховательку чи батьків знайти інформацію про неї через спеціальні мобільні додатки для розпізнавання комах.

Педагогиня разом з дітьми обговорює створену рамку. Запитує: чи запам'ятали діти, де мешкають зображені на ній комахи? Яких комах вони, ймовірно, не знайдуть на території садочка і чому? *(Світлячків, бо вони оселяються подалі від людей, у лісах, на болотах і луках. Жуків-гноювиків, які прибирають гній великих тварин, а оскільки великі тварини на територію садочка не заходять, то й жуків-гноювиків зустріти тут мало ймовірно.)*

Педагогиня висуває припущення, що на прогулянці малята можуть помітити інших комах, і пропонує створити ще одну рамку (порожню), де діти будуть наліпками чи малюнками зображувати свої знахідки.

Крім того, дітям варто створити щоденник фіксації спостережень, у якому позначати, скільки і яких комах вони зустріли.



Дослідження “Чи вміють комахи грати в хованки?”

Вихователька пропонує дітям серед набору іграшкових комах за змістом книжки відібрати по одній та поміркувати, чи вміють комахи грати в хованки, де і як вони можуть ховатися (метелик — на яскравій квітці такого самого кольору, коники-стрибунці — в зеленій травичці), перевірити свої припущення, відповідно розташовуючи своїх іграшкових комах. Діти розмірковують, як може сховатися бджілка, світлячок, мурашка.

Дослідження “Як їсть метелик?”

Помітивши метеликів на майданчику, привабте їх ласощами: маленьким шматочком банана на яскравій іграшковій тарілочці, посипаним цукром і трохи змоченим водою. Коли метелик знайде смаколик, варто обережно, щоб не наполохати, роздивитися його крізь лупу. Якщо банан досить м'який, метелики залюбки ласуватимуть ним, встромляючи в нього хоботок.



Дослідження “Які кольори яким комахам до вподоби?”

На літній прогулянці вихователька запитує: “Цікаво, чи розрізняють комахи кольори? Які кольори подобаються, наприклад, бджолам (метеликам)?”. Вислуховує відповіді дітей і пропонує перевірити припущення, спостерігаючи за комахами на клумбі. Для цього у зручному місці педагогиня розміщує аркуш фіксації формату А3 із зображеннями метеликів, бджіл, ос, джмелів, мух та різноколірні фішки з двостороннім скотчем. Діти упродовж прогулянки спостерігають за клумбою і, помітивши на квітах “відвідувачів”, визначають комах та кольори вибраних ними квітів і приклеюють на аркуші біля комах фішки відповідних кольорів. Після прогулянки (можливо, не однієї) визначають кольорові уподобання комах за аркушем фіксації.

Наприкінці спостережень підбивають підсумки: червоний і фіолетовий кольори приваблюють метеликів і бджіл; синій більше до вподоби мухам, а оси полюбляють жовтий; найменш привабливий для комах зелений колір.



Рефлексія “Помічали, розглядали, фіксували”

Наприкінці сезону спостережень за комахами вихователька залучає дітей до підбиття підсумків. Разом іще раз розглядають рамку — визначник комах та щоденник фіксації спостережень. Підсумовують: яких комах, описаних у книжці, зустріли на території садочка, коли це було, хто першим помітив комаху; яких комах зустрічали найчастіше, а яких так і не вдалося побачити в природі тощо. Пригадують, яких комах діти разом з батьками помічали на пікніках, дачах, у селі. Визначають комаху-переможницю — ту, яка найчастіше потрапляла малятам на очі (це може бути метелик, мураха чи бджола). Розглядають дидактичну рамку з наліпками та малюнками, згадують, яких іще комах зустрічали на майданчиках, яких спостерігали цілими колоніями (клопів-солдатиків, хрущів, жуків-сонечок та ін.).

Насамкінець вихователька пропонує дітям створити саморобну книжечку з малюнками, придумати казкову історію про комах, які одного разу зустрілися всі в одному місці. (Що це була за історія? Чому так трапилось? Про що між собою розмовляли комахи?) А відтак інсценізувати власну казку.

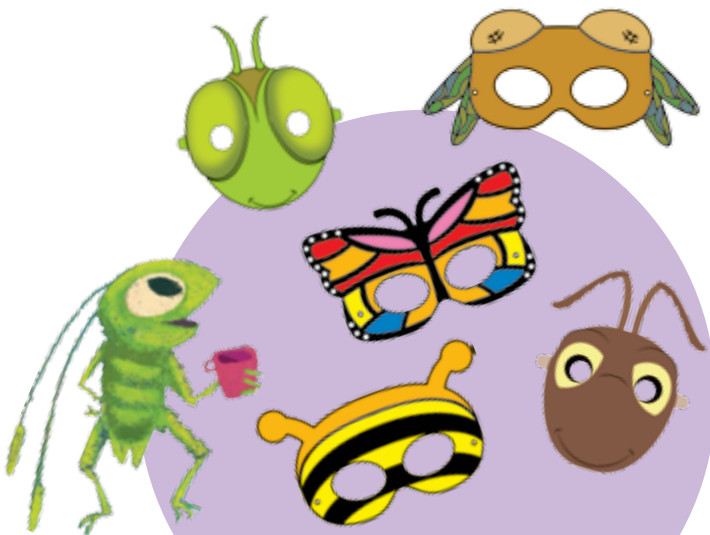
~ Ігри ~

**Мовленнєва гра-загадка
“Чий це кодекс?”**4-6
років

Після прочитання та опрацювання книжки А. Журби “Таємне життя комах” вихователька пропонує дітям уважно послухати і вгадати, кодекс якої комашки вона зачитала.

Приклади:

- Я гарний і граційний, полюблю танцювати серед запашних трав, тішити людей своєю красою. *(Кодекс метелика.)*
- Я — незвичайний жучок, у мене на черевці є ліхтарик, за допомогою якого я спілкуюся зі своїми друзями. *(Кодекс світлячка.)*
- Я — природжений артист, мої коронні номери — стрибки на далекі відстані та мелодійне стрекотіння. А ще я дуже гарно вмію маскуватися. *(Кодекс коника.)*
- А я мешкаю в колонії. Усе, що я роблю, — заради неї. А ще я дуже сильна, адже піднімаю речі, важчі за мене в десятки разів. *(Кодекс мурашки.)*

**Дидактична гра з елементами
ТРВЗ “Хто я?”**5-6
років

Одному гравцеві на голову надягають обруч-тримач. Вихователька прикріплює до обруча зображення якоїсь комашки (бджоли, метелика, мурашки тощо). Усі діти бачать, що зображено на картці, а сам гравець — ні. За допомогою навідних запитань він / вона має здогадатися, що це за комашка, і назвати її. Дозволяється ставити лише запитання, на які можна відповісти “так” або “ні”.

Наприклад, на картці зображена бджола. Варіанти запитань:

- Я стрибаю? *(Ні.)*
- Я літаю? *(Так.)*
- В мене великі барвисті крильця? *(Ні.)*
- У мене є ліхтарик на черевці? *(Ні.)*
- Я люблю мед? *(Так.)*
- У мене смугасте тіло? *(Так.)*
- Я бджола? *(Так.)*

**Дидактична шоу-гра
з елементами ТРВЗ “Маска”**5-6
років

Один гравець підходить до скриньок, у яких лежать маски комах, обирає будь-яку з них. Дивиться, маска якої комашки там лежить, повертається до решти дітей і за допомогою описових слів, нескладних речень від першої особи розповідає дітям про цю комашку. Глядачі мають вгадати, про кого йдеться. Якщо комашку названо правильно, гравець надягає її маску собі на голову і діти разом влаштовують шоу: головний персонаж танцює, стрибає, кружляє, присідає, а решта сплескують у долоньки і підтанцювають.



Руханка “Літає, повзає, стрибає”

Вихователька показує картку і називає зображену комаху. Діти мають рухами показати, як вона пересувається. Якщо на картці зображені бджола, метелик, світлячки, діти змахують руками й “літають” по групі, як ці комашки. Коли педагогиня показує картки із жуками-гноювиками, мурашками та термітами — повзають навкарачки, коли з коником — стрибають.

3-6
років

Рухлива гра “Де я живу?”

На підлозі на певній відстані один від одного розміщені обручі — “хатинки” комах. Діти обирають і надягають маски комашок. За командою “День!” (“Сонечко!”) вільно пересуваються по кімнаті (у спосіб, властивий обраній комашці). Коли вихователька каже: “Ніч!” (“Дощик!”), діти швиденько біжать до своїх будиночків. Орієнтиром для них буде схематичне зображення, яке лежить у центрі обруча: для бджіл — вулик, для метелика — квіточка, для жука-гноювика — кулька з ґрунту, для мурашки — мурашник, для світлячка — болото, для коника — трава.

4-6
років

Рухлива гра “Ведмідь та бджоли”

Діти об’єднані у дві нерівні групи — “ведмеді” та “бджоли”. “Бджоли” займають “вулик” — 3–5 обручів (по троє-четверо дітей у кожному). На відстані 3–5 метрів від “вулика” на стільчиках сплять “ведмеді” (їх стільки ж, скільки й обручів).

4-6
років

Вихователька промовляє:

Ось наші бджілки-трудівнички,
Хоча й маленькі, невеличкі,
На луг квітучий поспішають,
Нектар солодкий там збирають.

“Бджілки” залишають свої вулики і “літають” над лузком (бігають урозтіч, звуконаслідуючи бджіл). Тим часом “ведмеді” підкрадаються до “вулика”.

Педагогиня промовляє:

Ой ви, бджілки, не баріться,
Бо ведмедям щось не спиться.
Всі до вулика летіть —
Хазяйнує там ведмідь!

“Бджілки” поспішають до “вулика” і намагаються не впустити “ведмедиків” в обруч. Виграє та група дітей, яка першою дістанеться до свого обруча і не впустить туди “ведмедя”.



ОСВІТНІЙ ПРОСТІР

Мотивувати дітей до пізнання комашиного світу і розглядання книжки “Таємне життя комах” допоможе тематично оформлене освітнє середовище.

~ “Стіна слів” ~

Чудовим способом ознайомлення дітей з новими словами, які трапляються у книжці, є “стіна слів”. Слова можна оформити у вигляді малюнків, а можна поєднати малюнки з написами. Слова, на які варто звернути увагу: вулик, нектар, пилок, софіти, лялечка, гній, мурашник, назви комах — світляки, терміти, жук-гноювик та інші.



~ Природничий осередок ~

Наповніть природничий осередок дидактичними матеріалами про життя комах — персонажів книжки: ілюстраціями, малюнками, плакатами, енциклопедіями, картками “Хто як росте?”, “Хто що їсть?”, “Будова тіла”, “Хто де живе?”. Спонукайте малюків до розгляду матеріалів, обговорення в групах, парах.

Наповніть осередок різноманітними природними та побутовими матеріалами для виготовлення дітьми макетів житла комах. Розмістіть в осередку зразки, але спонукайте дітей до фантазування і втілення власних ідей.



~ Осередок театралізації ~

Забезпечте необхідну атрибутику для перевтілення дітей в образи комах: крильця, обручі з вусиками, костюми, наголовники, відерця для меду тощо.

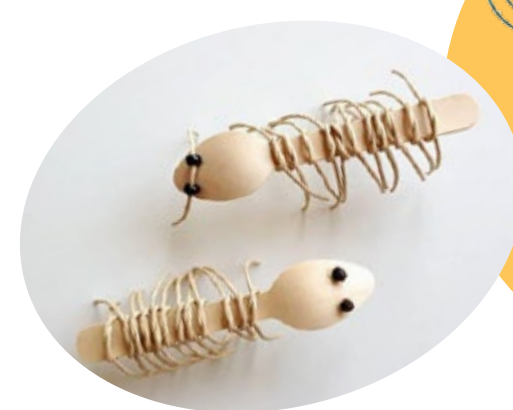
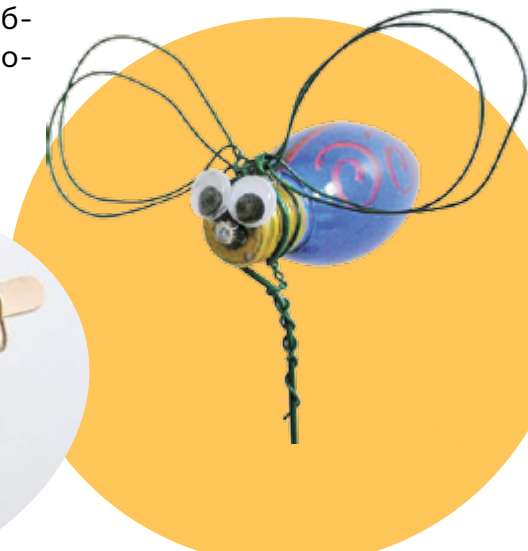
Оформіть у групі “квіткову галявину”, де діти у відповідних костюмах зможуть організувати сюжетно-рольові та театралізовані ігри.



~ Образотворчий осередок ~

Наповніть художньо-естетичний осередок яскравими різноманітними матеріалами для створення образів комах у різних техніках: малюнку, аплікації, ліпленні. Розмістіть зразки-підказки, шаблони, інструкції, але спонуйте вихованців до втілення власних творчих ідей.

Створіть та розмістіть у груповій кімнаті макети вулика та мурашника. Старших вихованців можна також долучити до їх створення. Використовуйте ці макети для поглиблення та розширення знань дітей, для сюжетно-рольових і театралізованих ігор.



~ Цікава наочність ~

Оформіть стенди “Таємниче життя комах”, “Будова тіла комах”. Розмістіть на них відповідні фото. Організуйте біля плакатів роботу — знайомство з комахами, складання про них розповідей тощо.

Виготовте різних комах (метеликів, бджілок) і почепіть їх на ниточках під стелею. Використовуйте цю наочність для лічби, фізкультхвилин, розвитку уваги, орієнтування в просторі тощо.

Створіть фотогалерею “Із життя комах”. Долучіть до цього процесу родини вихованців. Хай кожен принесе одну або кілька світлин. Організуйте обговорення. Розглядаючи світлини, звертайте увагу вихованців на забарвлення комах, їх легкість, силу, політ, згуртованість тощо.

Разом з родиною

~ Театралізоване дійство ~

На гостині у комах

5-6
років

Учасники: Ведуча — вихователька; Королева Бджіл, Мурашина королева — мами дітей; Бджілки, Метелики, Мурахи, Коники, Світлячки — діти; члени родин вихованців.

Реквізит: костюми (наголовники) комах; паперові квіти; корона; картки із зображеннями гусениць різних видів метеликів; макет мурашника, стілець, гілочки і ложки для мурашок; ліхтарики для світлячків, телефон; зображення комах на паличках (за кількістю гостей).



Дія 1. Бджолині таємниці

Батьки та інші члени родин вихованців, заходячи до зали, дістають наосліп із кошика зображення якоїсь комахи, прикріплене до палички.

Ведуча. Сьогодні ми з вами завітаємо до комашиного царства. Ми вже дещо знаємо про його мешканців завдяки цікавій книжці Ангеліни Журби “Таємне життя комах”, яку нещодавно прочитали.

Звучить аудіозапис бджолиного дзижчання. 5-6 Бджілок кружляють навколо великих паперових квітів, розкладених на підлозі. Батьки, які тримають зображення бджілок, піднімають їх і рухають у повітрі. Одна Бджола з короною на голові стоїть трохи осторонь.

Ведуча. Вітаю, бджілки! Чи багато меду ви вже назбирали?

Перша бджілка. Ми, бджілки, не збираємо меду.

Ведуча. А що ж тоді ви збираєте?

Друга бджілка. Подумайте! А краще пригадайте. Ви ж читали книжку!

Третя бджілка (до батьків). Хто з вас скаже, що саме збирають бджілки на квітах, отримає цукерку “Шалена бджілка”.



Ті, у кого в руках зображення бджілки, піднімають його і відповідають. Так само і під час запитань від інших "комах". Якщо батьки

відповідають неправильно, слово беруть діти.



Ведуча. Так, бджілки збирають із квітів пилок і нектар, а вже з нектару у вулику виробляють мед. Молодці! Зазирнімо до цих маленьких трудівниць у вулик. Знайомтеся: ось мати всіх бджіл, королева.

Королева бджіл. Гайда всі до мене, дітки!



Діти-бджоленята оточують Королеву. Вона по черзі плескає їх по спинках і роздає доручення.

Королева бджіл. Ти захищатимеш вулик! А ти будеш збирати нектар! Ти полетиш на розвідку! Ти будуватимеш стільники! Ти будеш доглядати малечу! Ти будеш трутнем! Але це наша велика таємниця...

Ведуча. Цікаво, еге ж? Цю бджолину таємницю ми теж колись відкриємо. А поки що я пропоную навідатись до метеликів.

Дія 2. Коли метелики були маленькими...

Звучить "Вальс квітів" П. Чайковського. Поміж квітів кружляють Метелики (6-7 дітей) із різним забарвленням крилець, а також у наголовниках із зображеннями різних видів метеликів.



Ведуча. Попросимо наших красенів та красунь продемонструвати своє вбрання.

Метелики походжають по залі (або імпровізованому подіуму), граційно змахуючи крильцями і кружляючи.

Ведуча. Ви дуже гарні й елегантні.

Перший метелик. Це ще що! Бачили б ви, якими гарними ми були, коли були маленькими!



Ведуча. То покажіть нам свої дитячі фотографії! Цікаво, чи зможуть наші гості упізнати вас на них.



Діти-метелики по черзі показують зображення гусениць різних видів метеликів. Той із дорослих, хто вважає, що ця гусениця відповідає метелику, що зображений на його картці, піднімає її вгору. Якщо не вдається одразу правильно визначити відповідне зображення, діти допомагають.

Ведуча. Ви й справді були гарнесенькими в дитинстві! Цікаво, чи пам'ятаєте ви якісь цікаві історії з тих часів?

Метелики. Так, але це наша таємниця...

Метелики "летять" за куліси.



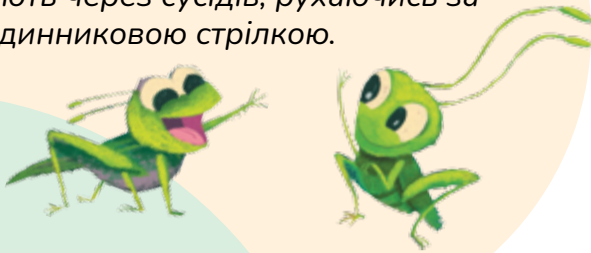
Дія 3. Таємничі справи коників

Ведуча. Пора вже нам навідатись до коників. Он вони розважаються.

Звучить стрекотання коників в аудіо-записі. Коники (6-7 дітей) довільно підстрибують у колі. Ведуча підходить до них, і вони відстрибують у різні боки.

Ведуча. Не бійтеся, я вам лиха не заподію. Ви такі вмілі стрибунці! Нумо гратися у довгої лози!

Коники присідають на відстані 2 м один від одного, і по черзі перестрибують через сусідів, рухаючись за годинниковою стрілкою.



Ведуча. Молодці, стрибунці! Ви скачете майже як зайчики.

Перший коник (гордовито). Ми такі!

Другий коник. Та й співаємо нівроку. Ви ж уже знаєте, що ми — найкращі співуни серед комах?

Ведуча. Авжеж! Ми дізналися про це із книжки Ангеліни Журби.

Третій коник. Хіба що цвіркуни можуть із нами позмагатися.

Четвертий коник. Але вони наші родичі, тож це не рахується.

Перший коник. Щось ми тут із вами забалакалися. (Звертається до решти коників.) Гайда, друзі! Є таємна справа...

Коники стрибають зі сцени.



Дія 4. На мурашиному дні народження

Ведуча. Цікаво було б зустрітись і з мурашками. А ось і вони.

Одне за одним виходять Мурашки. Вони, зігнувшись, несуть на спинах кожен по гілочці. Двоє мурах-охоронців виносять макет мурашника і стілець, на який сідає Мурашина королева. Охоронці стають на чати обабіч мурашника.

Ведуча (до королеви). Вітаю, шановна! Як поживаєте?

Королева. Дякувати Богу! Сиджу оце й милуюся своїми дітьми. Як гарно я їх виховала! Жодного ледаря у родині, всі працюють. Хто їжу збирає, хто



мурашник розбудовує, хто про малят піклується... А які відважні мої солдати! Жоден непроханий гість не потрапить до мурашника.

Виходять двоє мурашок, виконують гімнастику з гантельками або інші фізичні вправи.

Королева. А що вже сильні та витривалі — найсильніші з усіх! Вони піднімають вантажі, важчі за них у десятки разів! Але мені час іти — маю багато справ. Але то все — таємниця.

До Королеви підбігає мурашка, щось шепоче їй на вухо.



Королева. Ой, мало не забула! Сьогодні ж у мурашки Марушки день народження! Треба її привітати!

Діти-мурашки і дорослі з відповідними зображеннями роблять коло навкруг Марушки, хором вітають її й водять хоровод “Коровай”:

— Як на Марушчині іменини
Та й спекли ми коровай —
Ось такий завширшки,
Ось такий заввишки.
Коровай, коровай,
Кого любиш, вибирай!

Марушка

Я люблю мурашок всіх,
Тож і вибираю всіх.

Вибігає найменший муравлик.

Муравлик. Вітаю тебе, Марушко, і дарую тобі банку варення. Навіть із відкритою кришкою. Вона стоїть у людей на полиці. Принести її я не зміг — дуже важка. Біжи хоч подивися на неї.

Марушка. Дорогі мої друзі! Якщо варення не може прийти до нас, ходімо до нього!

Мурашки беруть ложки, стають одна за одною і йдуть, дорослі повертаються на свої місця.

Ведуча (гукає вслід мурахам). Смачного! (До решти учасників.) Нехай ідуть. А ми з вами завітаємо до світлячків.

Дія 5. Світлячки і не тільки

Звучить мелодія за вибором музкерівниці. По залі кружляють світлячки з ліхтариками, вдивляючись собі під ноги.



Ведуча. Що це ви, друзі світлячки, шукаєте?

Перший світлячок. У нас був телефон, чудовий телефон. Ми його передавали одне одному, і він упав у траву. Тепер ніяк не можемо знайти.



Звучить рингтон. Другий світлячок піднімає телефон.

Другий світлячок. Алло!

“Голос із телефону”. Доброго дня! З вами говорить Павук. Хочу запитати, чому мене не прийняли до родини комах.

Третій світлячок (звертається до присутніх). Може, хтось із вас знає, чому павуки не належать до комах?

Охочі відповідають.

Ведуча. Так, справді, у павука 8 ніжок, а у комах їх лише 6.

Другий світлячок (у телефон). Чули, шановний, що вам сказали? Тож не ображайтеся, але прийняти вас у комашину родину ми не можемо.

Третій світлячок. Мабуть, і у Павука є свої таємниці. Цікаво, які...

Ведуча. Колись ми і їх відкриємо. (Звертається до дітей.) Сподобалася вам наша мандрівка? Вона не була б такою цікавою, якби перед тим ми не прочитали з вами книжку про таємне життя комах. Сподіваюся, ми дізнаємося про них іще багато цікавого, як із книжок та пізнавальних передач, так і спостерігаючи за їхнім життям під час прогулянок у природі.



Книжки-абетки



Абетки — один із найдавніших книжкових форматів. Люди здавна використовували його для вивчення літер, опанування грамоти й азів читання. Ці функції абеток досі залишаються основними.

Абетка — сукупність усіх літер або знаків певної мови, розміщених в усталеному порядку. Інші варіанти назви — азбука й алфавіт.

Сучасні абетки, які щороку поповнюють полиці книгарень і бібліотек, вражають різноманітністю. Видання різняться за формою, змістом і способом вивчення літер. Це зумовлено пошуками нового, ефективного й зручного контакту з вибагливим маленьким читачем.

~ Які бувають абетки? ~



●●● Абетки-картинки

“Абетка з секретом” Олени Забари (“Видавництво Старого Лева”); “Абетка” Ірини Рутило (“Каламар”) та ін.

●●● Віршовані

“Абетка” Оксани Кротюк (“Видавництво Старого Лева”); “Абетка” Івана Малковича й Костя Лавра (“А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА”) та ін.

●●● Пізнавальні

“ПтахАбетка” Ірини Панаріно (“Ранок”); “Екоабетка” Анастасії Альошичевої та Каріни Климик (“Мушля”) та ін.

●●● Мистецькі

“Абетка” Анни Копилової (“Основи”); “Українська абетка з малюнками Георгія Нарбути” (видавець Олександр Савчук) та ін.

●●● Історичні

“Овва як була!” Олесі Мамчич (“Портал”) та ін.

●●● Біографічні

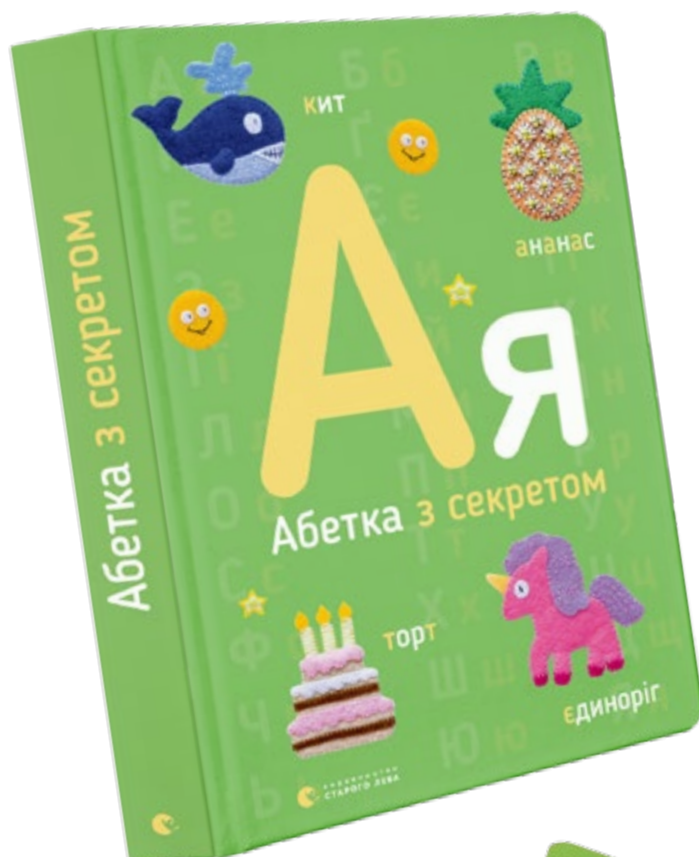
“Франко від А до Я”, “Шевченко від А до Я” (“Видавництво Старого Лева”) та ін.

Презентація книжки

Олена Забара

Абетка з секретом

іл. Олена Забара. — Львів : Видавництво Старого Лева, 2020. — 34 с.



~ Знайомтеся: книжка ~

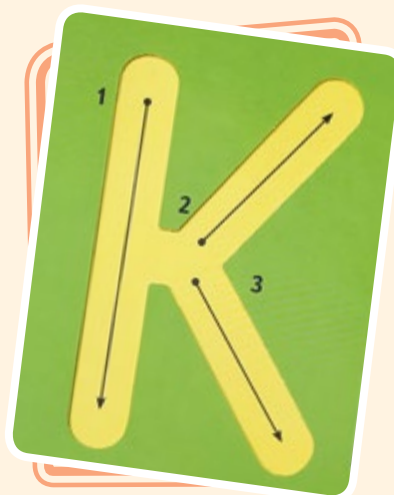
Абетка-картинка з віконечками та витисненими літерами на сторінках. Книжка має зручний розмір (155 × 215 мм) і цупкі картонні сторінки з заокругленими кутиками, що важливо для безпечного гортання і тривалого користування.

“Родзинка” книжки — фетрові ілюстрації Олени Забари. Їхні фото на сторінках цікаво розглядати, а можна навіть відтворити.



~ У чому секрет? ~

Назва абетки натякає на особливості її оформлення. Так, кожна літера в ній витиснена на папері у вигляді своєрідного “рівчачка”. Він розрахований на тактильну взаємодію з книжкою. Стрілки всередині “рівчачків” підказують правильний напрямок написання літер. Усі літери впізнавані й досить великі, аби дитина самостійно окреслювала їх пальчиком.



Окрім того, на кожній сторінці є віконце, за яким сховане зображення ще одного предмета, назва якого розпочинається на відповідну літеру. Тобто на кожен букву запропоновано два слова-приклади. Вони стосуються різних сфер, а отже, розширюють словниковий запас маленьких читачів. Наприклад: акула — ананас, веселка — вовк, жирафа — жолудь тощо. У словах-прикладах відповідна літера виділена кольором, що додатково акцентує на ній увагу.

~ Знайомтеся: авторка ~

Олена Забара народилася і провела дитинство в Сумах.

Їй добре знайомі всі етапи створення книжок. Адже перш ніж спробувати себе у письменстві й фетровій техніці ілюстрування, вона працювала літературною редакторкою і коректоркою.

З 2014 року Олена мешкає в Іспанії, перекладає книжки з іспанської та каталонської на українську.



Окрім абетки, Олена Забара створила для малюків цілу серію двомовних книжок-картонів із фетровими ілюстраціями: “У морі”, “У траві”, “На подвір’ї”, “У джунглях і савані”, “Лісові звірі”, “Птахи”, “Улюблені машинки” та інші (“Видавництво Старого Лева”).

Коментар психолога

~ Психологічний контекст взаємодії “дитина — книжка — дорослий” ~



Робота з абеткою в дошкільному віці в жодному разі не має перетворитися на “шкільну науку”, “зубріння” і “натаскування”! Головне — підтримати природний інтерес дітей до літер відповідно до їхніх вікових та індивідуальних потреб і можливостей!

• • • Молодша група • • •

З дітьми молодшого дошкільного віку акцентуємо увагу на звуках, пам'ятаючи, що вивчати букви в такому віці не доречно.

Книжку Олени Забари можна використати як інструмент для формування правильної звуковимови та слухового сприймання. Для цього залучаємо дітей до правильної вимови звуків в окремих словах, орієнтуючись на зображення в абетці. Залучайте дітей до відкривання та закриття “віконечок” у книжці. Цей ігровий момент поглибить пізнавальний інтерес та зосередить увагу на зображеннях.



• • • Середня група • • •

Про вивчення літер із дітьми середнього дошкільного віку теж говорити зарано. Доречним на цьому етапі буде тренування вміння проспівувати голосні звуки та правильно вимовляти приголосні, розвиток мовленнєвого дихання. Педагог уже може звертати увагу дітей на наявність того чи іншого голосного звука на початку слова. Почати можна зі слів, які представлені у книжці поряд із фетровими зображеннями-ілюстраціями, додаючи назви предметів із найближчого оточення.



огірок

• • • Старша група • • •

Для ознайомлення старших дошкільнят із правильною артикуляцією голосних звуків у пригоді може стати такий мнемонічний прийом: проспівуючи разом з дітьми комбінацію голосних звуків [а], [о], [у], [е], [и], [і], зверніть їхню увагу на те, як рухаються губи. Під час проспівування [а] рот буде розкритий найширше, а під час промовляння [о] та [у] він буде поступово звужуватися. Так само в наступних трьох звуках: під час промовляння [е] рот буде розтягнутий найдужче, а при вимовлянні [и] та [і] відстань між кутиками губ зменшуватиметься. Ви можете повторити з дітьми цю комбінацію кілька разів, а після закріплення послідовності виконати відповідні рухи руками. Для цього руки розташовуємо перед собою і з кожним звуком зменшуємо відстань.

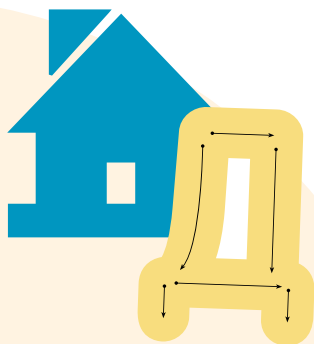
Відповідно до варіативної частини “Основи грамоти” Базового компонента дошкільної освіти, у старшій групі можна акцентувати увагу дітей на візуальних образах звуків, тобто на буквах.



Можна переносити образ літери та запропоновані авторкою рамки зі стрілочками для рухів пальчика у простір навколо, змінюючи їхні розміри та залучаючи до руху інші частини тіла. Наприклад, можна розмістити рамки-образи букви на підлозі, окресливши їх за допомогою конструктора або природних матеріалів. А замість того щоб проводити по них пальчиком, діти мають пройтися по них або всередині контурів.

В основі описаної діяльності лежить метод повного фізичного реагування. Він базується на ідеї, що літери, слова та об'єкти запам'ятовуються краще, якщо нові знання підкріплюються фізичними діями — жестами, рухами тощо.

Для кращого запам'ятовування візуального образу букв можна запропонувати дітям уявити, на що вони схожі. Наприклад, літера Д подібна до будиночка, З схожа на змію, С — на шматок сиру, який надгризла мишка, а Ж — на жука з лапками. Бажано, щоб запропоноване вами слово-асоціація починалося зі звука, який позначає літера, яку ви вивчаєте. Такий прийом сприяє також розвитку фантазії та асоціативного мислення дітей.



Методичний коментар

Яскрава абетка Олени Забари — водночас книжка-картинка і книжка-гра. Вона буде корисною і цікавою дітям на різних етапах дошкільного дитинства.

~ Освітній потенціал книжки ~

У дошкільному віці можна говорити лише про пропедевтичну роль книжки, зокрема абетки, у навчанні грамоти: ознайомлення з буквою як символом, що позначає звук; орієнтація на оволодіння читанням як життєво необхідним базовим умінням; уведення дитини в читацьке середовище.

Абетка — не перша книжка, з якою знайомиться малюк, але перша з тих, що допоможуть йому відкрити для себе великий світ. Переконані, що сучасні абетки мають позитивно забарвлювати взаємодію дитини з книжкою, утверджувати її у прагненні оволодіти грамотою, відчувати задоволення від спілкування з книжкою й бажання заглибитися у сам процес читання.

З малюками “Абетку з секретом” можна використовувати для активізації словникового запасу та закріплення вимови звуків; для дітей середнього дошкільного віку — для пропедевтичного ознайомлення з буквами. А для старших дошкільнят книжка може стати стимулом для вправлення у звуковому аналізі слів, виконання інтелектуально-мовленнєвих завдань пошукового характеру, творчих завдань і вправ, підготовки руки до письма та навчання друкувати знайомі букви. Оптимальний формат виконання завдань — індивідуально чи в парі, трійці.

“Абетка з секретом” справді наповнена секретиками, що утримуватимуть увагу маленьких читачів від першої до останньої сторінки: за “секретними” віконечками ховаються картинки із зображеннями, а великі букви можна зустріти серед інших у підписах до зображень. Та головний секрет полягає в тому, що колись, коли малюк ознайомиться з усіма літерами абетки, вони, об'єднавшись разом, вишикуються у складі й слова і відкриють дитині світ читання.



~ Ідеї для роботи з книжкою ~

• • • Молодша група • • •

Використання абетки в роботі з дітьми молодшого дошкільного віку доцільно винести за межі групових занять, використовувати індивідуально, і то лише з дітьми, які виявляють до цього інтерес.

Методичні прийоми: зразок промовляння звука вихователькою; повторення дитиною; інтонування звука, що відповідає літері, з якою ознайомлюють дітей; вправа, ігрове завдання.

Фонетична вправа

“Повтори звук” (індивідуальна)

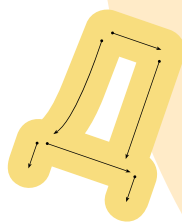
Вихователька називає об'єкти на картинках, промовляючи подовжено звук, що вивчається, одночасно вказуючи на букву, яка цей звук позначає. Запрошує дитину повторити звук. Аналогічно демонструє звук на іншому слові (захованому у “віконечку”) і просить дитину повторити.

Лексична вправа

“Назви й покажи”

(індивідуальна, парна)

Вихователька запрошує одного-двох малюків розглянути картинки на будь-якому розвороті книжки. Завдання елементарного рівня: назвати відкриті та сховані за віконечком об'єкти. Ускладнення: дорослий коротко описує предмет (зовнішні ознаки, можливі дії із цим предметом), а діти мають знайти його на сторінці абетки.



Вправа

“Знайди таку саму букву”

(індивідуальна, підгрупова)

Вихователька демонструє дітям літеру на розвороті книжки, просить знайти таку саму серед тих, що розміщені на стіні групового приміщення. *Варіант 1:* на столі розкладені картки з літерами; педагог демонструє дитині букву на сторінці абетки, пропонує пальчиком повторити її контур, щоб краще відчувати її, просить знайти таку саму серед букв на столі. *Варіант 2:* дорослий просить знайти серед предметних картинок чи іграшок саме таку, як на картинці у книжці, й одночасно промовляє відповідний звук.

• • • Середня група • • •

У роботі з дітьми середнього дошкільного віку доцільно використовувати абетку в індивідуальних заняттях: ознайомлення з буквами; вправляння у співвіднесенні звуків із відповідними буквами; навчання друкування букв; ігри та вправи на увагу, запам'ятовування тощо.

Методичні прийоми: інтонування; повторення; розрізнення голосних і приголосних звуків.

Вправа “Звук — буква”

(підгрупова, індивідуальна)

Вихователька просить дітей повторити за нею звук, одночасно демонструє букву, що його позначає. Потім пропонує пограти: дорослий промовляє звук, а діти знаходять у книжці відповідну літеру і навпаки.



Вправа “Запам’ятай”

(індивідуальна, підгрупова)

Діти називають об’єкти, зображені на сторінці. Вихователька інтонує звук, що відповідає певній букві, просить дітей повторити звук і назвати букву. Завдання елементарного рівня: педагог накриває аркушем зображення на розвороті, а діти мають пригадати і назвати заховані об’єкти. Ускладнення: дорослий називає букву, а діти мають пригадати об’єкти, які ілюструють цю букву в абетці.

Вправа “Пишу букву”

(індивідуальна)

Вихователька просить дитину назвати певну букву, пропонує навчитися писати її пальчиком. Дитина проводить пальчиком по літері, дорослий супроводжує її дії словами, що позначають напрямок руху: вгору, вниз, прямо тощо.

• • • Старша група • • •

У роботі з дітьми старшого дошкільного віку доцільно використовувати абетку у форматі індивідуальних занять для ознайомлення з літерами дітей, які їх не знають. У такому випадку корисними будуть усі вищеописані завдання і вправи.

У підгруповій роботі (виконання проєкту, пізнавальних або художньо-творчих завдань) абетка може виконувати стимулювальну функцію. Так, діти можуть:

- складати історії про пари об’єктів, які відповідають літері на сторінці (“кіт” і “кит”; “листок” і “лис”);

- змагаючись командами, добираючи слова на заданий звук;

- складати загадки про дібрані слова — назви об’єктів;

- зображувати задану літеру з абетки: власним тілом (пальчиками, руками); у парі з товаришем; з паличок;

- ліпити літери з пластиліну;

- перетворювати літери на різні об’єкти, домальовуючи до них необхідні елементи тощо.



ПРАКТИЧНІ РОЗРОБКИ

~ Руханка ~

ЗВУКИ ПРОМОВЛЯЄМО — ПРО БУКВИ ПАМ'ЯТАЄМО

А

А-а-а-а-а-а!

(Діти кричать, широко розкривши рот, демонструючи переляк.)

Визирає з абетки акула.

(Нахилиються вліво–вправо, ніби визируючи.)

Ми не злякались, до неї гукнули:

— А-а-а-а-а-а!

(Стрибають, виставивши руки з розчепіреними пальцями вперед.)

Злякалась акула, у море пірнула.

(Присідають, ховаючи голову під випрямленими руками зі з'єднаними долонями, ніби пірнають.)

Е

Е-е-е-е-е-ех!

Екскаватор в подвір'ї моєму

Зовсім не схожий на страуса ему.

(Виконують повороти вліво–вправо зі змахами однойменною рукою.)

И

И-и-и-ич, який капосний! —
квилить дитина. —

(Крутять зібраними в кулачки кистями біля очей, зображуючи плач.)



Знову кишмиш
Закотився під килим!

(Присідають і ходять навпочіпки, ніби шукаючи загублену ягідку.)

І

— І-і-і-і-і-і-і! — кричить індик
завзято, —

Ірис виріс біля хати!

(“Лопочуть крилами”, витягуючи шию вперед.)

— Ти, індиче, не кричи

І іриса не топчи!

(Роблять вказівним пальчиком рух “ну-ну-ну”).



О

Без окулярів дід бачить погано.

(Кілька разів міцно замружуються і широко розплющують очі.)

Стрів на городі він ігуану.

(Часто кліпають очима.)

Сховалась вона під зелений листок.

(Присідають, закривши голову руками.)

Надів окуляри —

О-о-о-о-о-о! — то ж огірок!

(Підносять до очей кисті, складені у формі окулярів, широко розплющують очі).

У

— У-у-у-у-у-у! — надувсь уранозавр. —

З вас хоч хтось мене впізнав?

(Впирають руки в боки і надувають щоки.)

— Усміхнися! — кажуть діти, —

Нумо з цього дня дружити!

(Широко розводять руки в сторони.)

~ Майстерка ~

Ключова ідея:

персонажі абетки оживають!



Равлик

Техніка:

аплікація з фетру або кольорового паперу.

Матеріали:

- фетр (або папір) трьох кольорів;
- клей-олівець;
- фломастер;
- картон-основа.



Творчий процес можна доповнити лічбою деталей.

До роботи!



1. Шукаємо малюнок в абетці.

2. Вирізаємо деталі аплікації.

3. Викладаємо круги від більшого до меншого. Додаємо тільце равлика. Приклеюємо.

4. Домальовуємо равлику очі, усмішку, а також візерунок на панцирі.

Обирайте об'єкти для аплікації, орієнтуючись на вік дітей і рівень складності роботи.

Варіанти аплікації з основами-заготовками для молодших дошкільнят: горох — наклеїти горошинки, мухомор — білі цяточки, чашка — кружечки.

5-6
років

~ Ігри ~

За аналогією можна закріплювати знання дітей про інші звуки та ознайомлювати їх з відповідними літерами.

М-м-м... яка літера!



Загадка

Мухомор, мураха, мед,
М'ясо, молоко, мопед,

Мушля, море, морж, малина,
Місто, міст, музей, морквина.

Добре знають звук цей діти,
Бо найкраще слово в світі

З нього починається.
Як він позначається?



Гра "Хто сховався?"

Запропонуйте дітям відгадати, хто сховався за віконечком із зображенням мухомора. Зацікавте віршиком:

Мухомор — окраса лісу,
Для тваринок він корисний:
Від дощу сховати може,
Та поміститься не кожен.
Хто ж сховався? Відгадай
Всі слова з [м] починай!

А ще можна зачитувати дітям по черзі перші рядки загадки, а вони хай знайдуть у кожному зайве слово і пояснять свій вибір.

Вислухайте припущення дітей, а потім перевірте їх, відгорнувши віконце. Запропонуйте скласти речення про мураку й мухомор або й коротку розповідь!

Пальчикова вправа "Знайомство з літерою"

Запропонуйте дітям "познайомити" пальчики з новою літерою. Нехай вони проведуть по черзі кожним пальчиком по "рівчачку" на сторінці книжки за стрілками, не відриваючи руки. Водночас дитина має промовляти звук [м].

Коли всі пальчики "познайомляться" з літерою, вони самі можуть її показати: вказівні пальчики випрямлені вниз, а великі, нахилені під кутом, торкаються одне одного.



ОСВІТНИЙ ПРОСТІР

Допомогти дітям краще запам'ятати візуальні образи літер можна в різні способи, залежно від їхнього віку і рівня підготовленості.

~ Стіни, що говорять ~

“Стіна літер”

Варіант 1. Розмістіть на стіні картки з літерами. Окремо підготуйте картки із зображеннями предметів, як в абетці. Запропонуйте дітям знайти букву, на якій “живуть” певні предмети.

Варіант 2. Старшим дошкільникам, які вже вміють або починають учитися читати, можна запропонувати розмістити смужки з написаними на них словами біля відповідних літер.

Панно-абетка

Підготуйте картки із зображеннями предметів, як в абетці. Розмістіть їх в одному місці (у прозорих конвертах). Нехай це панно замінить традиційний плакат з абеткою. З ним можна проводити ігри, на кшталт “Що зникло?” (щоб діти назвали, які предмети/літери заховали) або “Де живуть літери?” (у конверти із зображеннями предметів діти вставляють відповідні літери) тощо.

“Абеткове полювання”

Розмістіть картки з буквами в різних місцях приміщення (на стінах, стелі, підлозі, вікнах). Запропонуйте дітям їх “упіймати”. Той, хто знайде букву, має назвати її та плеснути в долоні.

~ Образотворчий осередок ~

Пісок / манка

Підготуйте посудину з піском/манкою.

Варіант 1. Дитина щіточкою розгортає пісок/манку і називає букву, написану на картці, що лежить на дні посудини.

Варіант 2. Діти за зразком на картках пишуть букви на піску/манці.

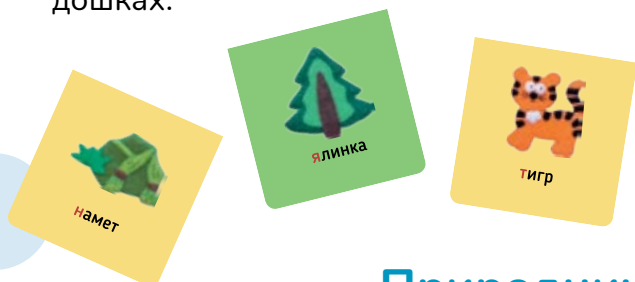


Трафарети

Підготуйте трафарети букв, які діти зможуть обводити та розфарбовувати за власним бажанням.

Картки-помічники

Роздрукуйте картки з буквами. Заламініуйте їх. Запропонуйте дітям повправлятися у написанні літер: спочатку обвести їх на картках, а потім написати на окремих аркушах або дошках.



Тісто / пластилін

Підготуйте тісто/пластилін і запропонуйте дітям самостійно ліпити букви або викладати їх на заламінованих картках із літерами.

“Смачні літери”

Організуйте майстер-клас маленьких кулінарів. Замісіть разом із вихованцями тісто. Запропонуйте їм зліпити печиво у вигляді літер за допомогою формочок або самостійно. Спечіть це печиво. Влаштуйте чаювання. Кожен, хто бере печиво, нехай назве відповідну літеру та слово, що починається зі звука, який вона позначає.



~ Природничий осередок ~

Природні матеріали

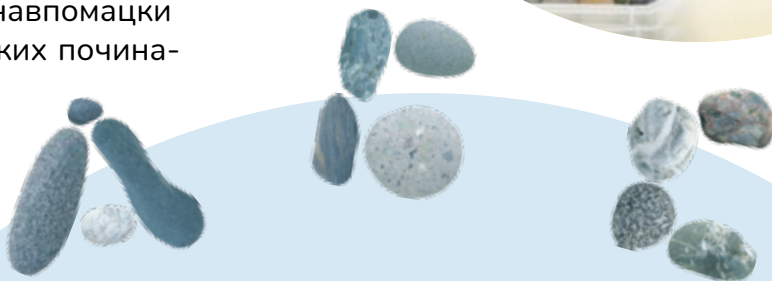
Підготуйте заздалегідь різноманітний природний матеріал: каштани, жолуді, гілочки, мушлі, камінці, абрикосові кісточки тощо. Покладіть в осередку картки з буквами. Нехай діти пробувають викладати літери з природного матеріалу.

Сенсорні коробки

Наповніть сенсорні коробки камінцями, мушлями, зерном, помпонами. Сховайте в них різні предмети.

Варіант 1. Дитина самостійно знаходить предмет, називає його і перший звук у його назві.

Варіант 2. Дитина має навпомацки знайти предмети, назви яких починаються з певного звука.



Разом з РОДИНОЮ

“Абетка з секретом” чудово згодиться і для домашнього читання-розглядання дорослими з дітьми.

~ Поради для батьків ~

Працюємо з книжкою вдома

- Відійдіть від стандартів. Здивуйте малюка. Почніть гортати / читати книжку не з початку, а з кінця або із середини. Або запропонуйте йому самому обрати сторінку, яка його зацікавить.
- Запитуйте дитину, що саме їй подобається в цій книжці.
- Розглядаючи малюнки на сторінці, просіть дитину називати те, що вона бачить. А потім ненав'язливо доповнюйте її розповідь або вправляйте її.
- Гортаючи “Абетку з секретом” разом з дитиною, запропонуйте їй творчу гру — поєднати зображені на одній сторінці чи на одному розвороті книжки об'єкти в незвичайну історію. Наприклад, до розвороту з літерами Ж та З, на яких зображені жирафа, жолудь, зірка і заєць, можна скласти таку історію:
“Заєць знайшов жолудь і подарував його жирафі. А жирафа йому за це подарувала найяскравішу зірку на нічному небі. Так і назвала її — Зайчикова Зірка”.
- Організуйте гру “Який? Яка? Яке?”. Запропонуйте дитині дібрати слова-ознаки до об'єкта, зображеного на сторінці. Наприклад:
“Акула яка? — Зубата, хижа, велика. Їжачок який? — Маленький, колючий, симпатичний. Порося яке? — Рожеве, миле, кумедне”.
- Запропонуйте дитині доповнити абетку власними малюнками. Наріжте квадратних аркушків такого самого розміру, як “віконечка” у книжці, — і нехай малюк творить! Потім ці малюнки можна вкласти в абетку на відповідних сторінках або створити власну книжечку.
- Організуйте вдома своєрідний квест. Підготуйте картки з буквами, складіть їх у кошик. Нехай кожен по черзі виймає картку, називає написану на ньому літеру і шукає предмет, у назві якого ця літера стоїть на початку, в середині або в кінці.
- Зробіть спільне читання щоденним родинним ритуалом. Це допоможе вам налагодити близьке спілкування з дитиною.

Дорогою до / з дитячого садка

- Запропонуйте дитині пригадати, які саме предмети зображені в абетці на певну літеру (наприклад: К — кит, кіт).
- Пограйте в гру “Знайди предмет”. Загадайте дитині певний звук, а вона хай відшукає у навколишньому середовищі предмет, назва якого починається з такого звука (наприклад: [д] — дерево, дах; [л] — листок, лавка).
- Разом з дитиною викладіть літери із камінців, листочків, каштанів, горіхів, гілочок; намалюйте їх на піску / на землі / на снігу.

ПІСЛЯМОВА

Ви прочитали цей посібник, і тепер маєте натхнення та безліч захопливих ідей, якими поспішаєте поділитися з колегами та втілити в роботі з вихованцями.

Підсумуймо найважливіше.

- **Сучасна українська література для дітей дивовижна!** Щороку в нашій країні видається чимало яскравих, милих, кумедних і мудрих книжок, із якими обов'язково мають познайомитися наші малюки.
- **Дитячим садкам потрібні сучасні книжки,** з їхнім величезним розвивальним та виховним потенціалом. Близькі до дитини сюжети допомагають плекати любов до читання. Беріть такі книжки в бібліотеках, по змозі купуйте для групи чи бібліотечки садочка, обмінюйтеся ними та заохочуйте до цього родини вихованців.
- **Ви, педагоги дошкілля, — найкращі агенти популяризації книгочитання,** адже батьки до вас дослухаються! Не забувайте час від часу радити їм книжкові новинки та проводити літературні заходи.
- **Користуйтеся цим посібником** як довідником із цікавих форм роботи з дитячими книжками. Кожну ідею, яка тут розгортається для певної книжки, можна адаптувати для роботи з подібним виданням відповідної категорії. У виборі книжок допоможе довгий перелік, поданий у кінці посібника. Ви можете також поцікавитися новинками на сайтах видавництв.
- **Поширюйте свій досвід,** надихайте колег, шукайте та підтримуйте однодумців. Передплачуйте і читайте журнал **“Дошкільне виховання”**, у якому висвітлюються передові ідеї сучасної науки та здобутки практиків. Надсилайте власні розробки цікавих занять, сценаріїв, заходів із книгочитання, які ви провели. І не забувайте додавати фотографії!

Читайте самі, читайте дітям, читайте разом з дітьми.

**Адже читання —
це надзвичайно цікаво і захопливо!**

КОРИСНІ ПОСИЛАННЯ

УКРАЇНСЬКИЙ ІНСТИТУТ

ЛІТКНИГИ



Державна установа при Міністерстві культури та інформаційної політики України, покликана формувати державну політику в книжковій галузі, провадити промоцію книгочитання в Україні, підтримувати книговидавничу справу, стимулювати перекладацьку діяльність, популяризувати українську літературу за кордоном.

Посібник “Живі письменники. Батькам” для дітей 6–10 років



Доступний для завантаження у повному обсязі та вміщує:

- описи 50 книжок сучасних українських письменників;
- запитання для бесід із дитиною за змістом творів;
- ідеї для спільних ігор;
- коментарі психолога.

Дошкільне виховання



Провідний фаховий журнал для працівників дошкільної освіти. Щодомера — новітні освітні технології, актуальні питання, методичні рекомендації, практичні розробки, сценарії.

Передплатний індекс — **95989**.



Проект із підтримки дитячого читання, який ознайомлює з новинками вітчизняної дитячої літератури, пропонує різноманітні тематичні огляди, інтерв'ю з письменниками, ілюстраторами, педагогами, а також проводить заходи з промоції книгочитання онлайн та наживо.

джміль

Дослідження, Живопис, Музика і Література



Унікальний журнал, призначений для роботи дорослого з дитиною у родині, дитячому садку та початковій школі. У кожному номері журналу:

- кращі літературні твори сучасників і класичних авторів, уроки художнього слова;
- нетрадиційні техніки образотворчості;
- репродукції картин і бесіди за ними;
- ігри, досліди, комікси та багато іншого.

Передплатний індекс — **40295**.

~ Перелік рекомендованих книжок сучасних українських авторів для дітей дошкільного віку ~

Книжки-картинки

1. Оксана Луццевська “Папужка”.
2. Мар’яна Прохасько “Кучеряві повертаються у місто”.
3. Катерина Єгорушкіна “Скриня”.
4. Марійка Луговик “Вовченятко, яке запливло далеко в море”.
5. “Мій дім і речі в нім” (Творча майстерня “Аграфка”, “Видавництво Старого Лева”, 2015).
6. Анна Сарвіра, Ольга Черепанова “Хоробрі зайці у джунглях”.
7. Іван Андрусак, Юліана Вербіщук “Досліджуй! Вище і вище і вище у небо”.
8. Оксана Кротюк, Кость Лавро “Чорне море й синій кит”.
9. Аня Хромова “Монетка”.
10. Оксана Була “Туконі — мешканець лісу”.
11. Олександра Орлова “Гарбузова відпустка”.
12. Оксана Луццевська “Гортай–читай–шукай. Дитячий садок”.
13. Оксана Луццевська “Гортай–читай–шукай. Пори року”.



Віммельбухи

14. Тетяна Маслоva “Де заховано техніку?”.
15. Інна Руда “Новорічні канікули”.
16. Олександра Ярмоленко “Кумедний віммельбух для маленьких чомусиків”.
17. Тетяна Гордієнко “Словник-віммельбух”.
18. “Великий віммельбух. У місті” (“Кристал Бук”, 2018).
19. Надія Дойчева-Бут “Подорож Україною”.
20. Мар’яна Гордієнко “Міста України”.
21. Вікторія Солтіс-Доан “Автівки-помічники”.
22. Олена Бугренко “Мій перший віммельбух. Професії”.
23. “Подивись і знайди. Коти та собаки” (“Жорж”, 2019).



Збірки віршів

24. Григорій Фалькович “Корова спекла коровай”.
25. Григорій Фалькович “Комашка писала нікому”.
26. Оксана Кротюк “В зоопарку”.
27. Олеся Мамчич “Як правильно ревіти?”.
28. Катерина Міхаліцина “Дмухавка та інші пухнасті вірші”.
29. Іван Андрусак “Лякація”.



30. Іван Андрусяк “Осінні віршики”.
31. Леся Мовчун “Панда любить мандрувати”.
32. Віра Правоторова “Віршики з солом’яного кошичка”.
33. Наталя Трохим “Де ви, кохані леви?”.
34. Вікторія Ніколенко “Шкодні вірші”.
35. Сашко Дерманський “Прикольні вірші”.
36. Сашко Дерманський “Чудернацькі вірші”.
37. Катерина Міхаліцина “Слідопитенята”.
38. Наталя Емха “Мамині вірші”.
39. Анастасія Лінчук “Гайда кататися”.
40. Єва Сольська “Їжачок і кленовий листок”.
41. Оксана Луцевська “Тигрик-оригамі”.
42. Оксана Магочкіна “Сонні віршенята”.



Казки та оповідання

43. Іван Малкович “Мед для мами”.
44. Таня Стус “Де Ойра?”.
45. Олена Купріян “Беркиць проводить дідуся”.
46. Таїс Золотковська “Несерйозно”.
47. Оксана Луцевська “Опікуни для жирафа”.
48. Таня Стус “Моя ба”.
49. Яна Сотник “Рака так, або риба, яка співає”.
50. Оксана Драчковська “Зайчик-нестрибайчик та його смілива мама”.
51. Станіслав Соловінський “Епідемія гарної поведінки”.
52. Олександр Шатохін “Чи легко жити циклопам?”.
53. Леся Воронина “Хлюсь та інші”.
54. Леся Воронина “Знайомий сніговик”.
55. Сергій Лоскот “Хлопчик та відьма”.
56. Сергій Лоскот “Поганий день і веснянки”.
57. Тетяна Щербаченко “Біла, Синя та інші”.
58. Олег Чаклун “Мікробот”.
59. Марина та Сергій Дяченки “Дивовижні пригоди звичайних речей”.
60. Марина та Сергій Дяченки “Повітряні рибки”.
61. Оленка Бугренкова “Як зліпити сніговика”.
62. Юрій Винничук “Історія одного поросятка”.
63. Ольга Купріян, Грася Олійко “Мамонт”.
64. Люсі Робін “Казки на ніч”.
65. Галина Манів “Киці-мандрівниці. На боці добра: Спецвипуск”.

66. Іра Бова “Хаппі та її суперсила”.
67. Мирослава Макаревич “Таємниця лебедів”.
68. Міла Ярошевич “Діно-мама. Книга важливих роздумів перед сном”.
69. Міла Ярошевич “Діно-мама. Твоя святково-зимова історія”.
70. Анастасія Варнавська “Я і монстрик Жоржик. Як бути здоровим”.
71. Анастасія Варнавська “Я і монстрик Жоржик. Як бути у безпеці”.
72. Анастасія Варнавська “Я і монстрик Жоржик. Як спілкуватися”.
73. Ольга Харченко “Казки, які навчають та виховують”.
74. Анна Третяк “Про трьох відважних лицарів”.
75. Олеся Мамчич “Ким працюватиме Яся”.
76. Олена Ольховська “Такий особливий Дждоїк”.
77. Наталія Стукман “Алфі, який живе у шафі”.
78. Оксана Кротюк “Песик Чапа”.
79. Катерина Міхаліцина, Оксана Драчковська “Томо та його кит”.

Пізнавальна література

80. Володимир Верховень “Вусохвості та лапокриллі”.
81. Саша Кочубей “Сюрприз для сов”.
82. Ірина Озимок “У міста є я!”.
83. Романа Романишин, Андрій Лесів “Голосно, тихо, пошепки”.
84. Ангеліна Журба “Таємне життя комах”.
85. Оксана Драчковська, Христина Лукашук “Про що мріють листочки”.
86. Алла Гутніченко, Юлія Коломoeць “Незвичайні професії”.
87. Олена Ульєва “Інтерактивна енциклопедія для малюків у казках”.
88. Татуся Бо “Пригоди Крутелика, або Звідки приїхав перший велосипед”.
89. Марічка Рубан “Книга кольорів”.
90. Світлана Ройз “Я сьогодні йду в садок”.

Абетки

91. Іван Малкович, Леонід Куліш-Зіньків, Платон Воронько, Кость Лавро “Абетка”.
92. Марія Жученко, Інна Черняк “Абетка монстрів”.
93. Катерина Перконос, Олена Ястремська “Верстка Бешкетна Абетка”.
94. Оксана Кротюк, Наталка Гайда “Абетка”.
95. Володимир Верховень “Абетка для малят про звірів та звірят”.
96. Мар’яна Савка “Родинна абетка”.
97. Олена Забара “Абетка з секретом”.
98. Ірина Ткачук “Абетка для непосид”.
99. Володимир Верховень “Квіткова абетка”.
100. Ганна Копилова “Абетка”.



Марія Артеменко, Ганна Беленька,
Наталія Бонь, Наталія Гавриш, Галина Джемула,
Тетяна Єрмішкіна, Юлія Журлакова, Марія Кирик,
Ольга Мельник, Ганна Музика, Тетяна Небесна,
Ганна Остапенко, Руслана Острань, Анна Тристан,
Олена Хартман, Наталія Шалда

#Живі письменники: дошкілля

**Рекомендаційні матеріали
щодо читання з дітьми дошкільного віку**

Макетування, верстка, дизайн та літературне редагування —
ТОВ “Видавництво “Світич”

На обкладинці використано фото, надіслані Н. В. Шалдою, вихователькою-методисткою ЗДО № 1 “Дзвіночок” м. Шостки, Т. М. Павлюченко, вихователькою-методисткою ЗДО № 2 “Ясочка” м. Сум, та світлину із сайту *unsplash.com* відповідно до умов стандартної ліцензії.

У посібнику використано ілюстрації з представлених книжок, надані їх видавцями, та із сайтів *pixabay.com* і *freepik.com* відповідно до умов стандартної ліцензії, а також фото, надані педагогами ЗДО № 803 м. Києва, ЗДО № 1 “Дзвіночок” м. Шостки Сумської обл., ЗДО № 2 “Берізка” смт. Слобожанського Дніпровського р-ну Дніпропетровської обл., ЗДО № 24 м. Вінниці

